

CUMHURBAŞKANLIĞI
DEVLET DENETLEME KURULU
MESLEK ÖRGÜTLERİ RAPORU
ÜZERİNE

TMMOB GÖRÜŞÜ

KAPAK VE TASARIM
Dijle GÖKSOY KONUK

BASKI

Mattek Basın Yayın Tanıtım Tic. San. Ltd. Şti
Tel: (312) 433 23 10 Faks: (312) 434 03 56

BASKI TARİHİ

1. Basım, Ağustos 2011

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
Selanik Cad. No:19/1 Yenışehir 06650 ANKARA
Tel: (312) 418 12 75 Faks: (312) 417 48 24
web:<http://www.tmmob.org.tr>
e-posta:tmmob@tmmob.org.tr

İÇİNDEKİLER

Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu'nun Meslek Örgütleri üzerine
TMMOB görüşü.....**5**

EKLER

Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu'ndan gelen belge istemli yazı
(22-05-2008).....**53**

TMMOB örgütlülüğüne konuya ilişkin gönderilen yazı
(22-07-2008).....**55**

Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu'na gönderilen yanıt
(02-09-2008).....**60**

Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu'nun görüş-öneri ve ek belge
istemli yazısı
(25-09-2008).....**61**

Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu'na ek belge gönderimi ile
ilgili yazı
(03-12-2008).....**63**

Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu'ndan araştırma ve inceleme
raporunun istenmesine ilişkin yazı
(16-10-2009).....**64**

Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu'nun raporun tamamının
verilemeyeceğine ilişkin yanıt yazısı
(30-10-2009).....**65**

TTB, TMMOB, TEB, TDB tarafından konuya ilişkin yapılan basın açıklaması
(20-11-2009).....**66**

Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu raporunun web sayfasında
yayımlanması
(18-04-2010).....**68**

Bayındırlık Bakanlığı tarafından Birliğimiz hakkında başlatılan inceleme
üzerine TMMOB örgütlülüğüne gönderilen yazı
(11-05-2010).....**69**

GİRİŞ

Cumhurbaşkanlığı'nın talimatları uyarınca Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu (DDK) tarafından 28 Eylül 2009 tarihli “Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının teşkilat ve mali yapıları, faaliyetleri, denetimleri, organlarının seçimlerine dair esasların değerlendirilmesi ile bunların etkin ve verimli şekilde hizmet yürütmelerinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla alınması gereken tedbirler” başlıklı araştırma ve inceleme raporu hazırlanmıştır.

Raporun “Araştırma ve İncelemenin Kapsam ve Yöntemi” bölümünde

“Araştırma ve inceleme çalışması kapsamında, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşlarına ilişkin olarak;

- Meslek kuruluşlarının ülkemizdeki tarihi gelişimleri,
- Kuruluşlarını, amaç, görev ve yetkilerini düzenleyen anayasal ve yasal düzenlemeler,
- Yargı kararları ile meslek kuruluşlarına ilişkin diğer bazı kararlar (Rekabet Kurulu kararları),
- Meslek kuruluşlarının üye ve teşkilat yapıları, yönetim ve denetim usulleri, faaliyetleri, organ seçimleri, mali durumları, disiplin uygulamaları ile Devlet tarafından denetlenmelerine ilişkin düzenleme ve uygulamalar,
- Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına benzerlik gösteren diğer meslek örgütlerinin yapı ve nitelikleri,
- Meslek örgütlerinin Avrupa'daki gelişimi, konuya ilişkin uluslararası düzenlemeler ve bazı ülkelerdeki mesleki örgütlenme modelleri ve uygulamaları,
- Meslek kuruluşlarının yönetim ve faaliyetlerinin düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla önerilen tedbirler ele alınarak incelenmiş ve araştırılmıştır” denilmektedir.

Bu kapsamda, 771 sayfadan oluşan Rapor 5 bölüm olarak hazırlanmıştır. Birinci bölümde “kavramsal çerçeve”; ikinci bölümde “Dünya’da mesleki örgütlenme uygulamaları”; üçüncü bölümde “Türkiye’de mesleki örgütlenme uygulamaları”; dördüncü bölümde “Meslek kuruluşları ile diğer mesleki örgütlenmelere ilişkin tespitler”; beşinci bölümde ise “Değerlendirme ve öneriler” yer almıştır. Raporun 1061 sayfadan oluşan ve tek tek meslek örgütleriyle ilgili belge ve bilgilere yer verilen eki bulunmaktadır.

İlk üç bölümde çeşitli görüşler çerçevesinde konu ele alınmış ve raporu hazırlayan Kurul’un görüşlerine yer verilmemiştir. Dördüncü bölümde ise, DDK tarafından meslek örgütlerinden toplanan belge ve bilgiler özetlenmiştir. Asıl değerlendirme ise raporun beşinci bölümü ile sonuç kısmında yer almaktadır. Beşinci bölümde yapılan değerlendirmeler çerçevesinde meslek örgütleriyle ilgili olarak 43 ayrı öneride bulunulmuştur.

Raporun son paragrafında ise “Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile ilgili sorunların en aza indirilmesi ve söz konusu kurumların etkin ve verimli bir şekilde hizmet üretmelerinin sağlanması amacıyla ayrıntıları raporun önceki bölümlerinde yer alan ve

yukarıda özet halde sunulan tespit, değerlendirme ve çözüm önerilerinin, Başbakanlık tarafından -ilgili bakanlık ve kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği sağlanarak değerlendirilmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır” denilmektedir. Bu sonuca göre, raporun Başbakanlığa gönderilerek, ilgili bakanlık, kurum ve kuruluşlar tarafından değerlendirilmesinin istenildiği anlaşılmaktadır.

"DDK Raporu" nun hazırlanmış olduğu zemin üzerine, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından çeşitli yazışmalar ve soruşturma adı altında yürütülen çalışmalarla TMMOB ve bağlı odalarının, özellikle mesleki denetimle ilgili mevzuat ve uygulamalarına yönelik müdahale çabaları olmuştur. Son olarak, önce 636 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile, hemen ardından da bu KHK'yi iptal eden 644 sayılı KHK çıkartılarak, TMMOB'ye bağlı bazı odaların mevzuatının hazırlanması da dahil olmak üzere, yeni kurulan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na görevler verilmiştir. Bu Bakanlık bünyesinde Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü kurulmuş ve adeta TMMOB'ye bağlı bazı odaların bu genel müdürlüğe bağlanması anlamına gelecek yetkilerle donatılmıştır.

Çalışmanın Kapsamı

TMMOB 41. Genel Kurul kararı gereğince; TMMOB Yönetim Kurulu'nun 09 Ekim 2010 tarih ve 102 no'lu kararıyla oluşturulan çalışma grubumuz tarafından, Cumhurbaşkanlığı DDK Raporu'na ilişkin bu çalışmada, raporun 5. bölümünde yer alan "Değerlendirme ve Öneriler" bölümü incelenecektir. Bu inceleme sırasında raporun diğer bölümlerinde yer verilen görüş ve öneriler de dikkate alınacaktır. Ancak getirilen 43 ayrı önerinin bir kısmı, sonuçları itibariyle meslek örgütlerine ilişkin geneli kapsamayan ve etkisi de bulunmayan içerik taşıdığından, yalnızca önemli ve tartışmaya değer olanları ele alınmıştır.

Hükümetin, 12 Haziran Genel Seçimleri öncesinde TBMM'den aldığı yetkiye dayanarak çıkardığı kanun hükmünde kararnamele yeni bakanlıklar oluştururken, meslek örgütlerinin yetkilerine yönelik müdahaleci düzenlemelere gitmesi ise DDK Raporu'na yönelik değerlendirmeyi daha önemli hale getirmiştir. Bu nedenle DDK Raporu'nun TMMOB ve bağlı odaları açısından etkili olabileceği düşünülen önerilerine yönelik ayrıntılı değerlendirmelerin ardından özellikle vesayet ve hiyerarşi kavramları çerçevesinde önem arz eden 644 sayılı KHK'deki ilgili düzenlemelerin irdelenmesi kapsama dahil edilmiştir. 644 sayılı KHK'deki TMMOB ve bağlı odalarına ilişkin düzenlemeler, Anayasa, Yetki Yasası ve mevcut TMMOB Yasası kapsamında değerlendirilmiştir.

DDK Raporlarının Niteliği ve Bağlayıcılığı

Raporda yer alan değerlendirme ve önerileri incelemeye önce, Cumhurbaşkanlığı tarafından meslek örgütleriyle ilgili olarak araştırma ve inceleme yaptırılarak bir rapor haline getirilmesinin anlamı ile bağlayıcılığı konusunun değerlendirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

DDK, 1 Nisan 1981 tarihli 2443 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Kurulması Hakkında Kanun ile kurulmuştur. Daha sonra 1982 Anayasası'nın 108. Maddesi'nde yer verilerek Anayasal bir kuruluş haline getirilmiştir.

DDK'nın kuruluş amacı "Yönetimin hukuka uygun, düzenli ve verimli bir şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması" şeklinde belirlenmiştir.

Kurul, ancak Cumhurbaşkanlığı'nın istemi üzerine tüm kamu kuruluş ve kurumlarında, tüm kamu kuruluş ve kurumları tarafından en az sermayelerinin yarısından çoğuna katılmak suretiyle oluşturulan her türlü kuruluşta, kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında, her düzeydeki işçi ve işveren meslek teşekküllerinde, kamuya yararlı derneklerde ve vakıflarda her türlü inceleme, araştırma ve denetlemeler yapabilmektedir.

Kurul tarafından hazırlanan raporlar Cumhurbaşkanlığı'na sunulmakta, Cumhurbaşkanlığı tarafından onaylandıktan sonra Başbakanlığa gönderilmektedir. Kanun'un 6. Maddesi'nin 3. Fıkrası'nda "Kurul raporlarında; incelenmesi, teftişi, tahkiki veya dava açılması istenilen konular en geç kırkbeş gün içinde gereği yapılmak üzere Başbakanlıkça yetkili mercilere intikal ettirilir. Sonuçtan Başbakanlık aracılığı ile Cumhurbaşkanlığına bilgi verilir" denilmektedir. Bu ifadelerle göre, Cumhurbaşkanlığı tarafından onaylanarak Başbakanlığa gönderilen raporların bağlayıcılığı ile ilgili net bir sonuç çıkmamaktadır. Ancak doktrindeki görüşler ağırlıklı olarak DDK raporlarının bağlayıcılığı olmadığı yönündedir:

"Kurulum hazırladığı rapor, kamu kuruluşlarını bağlayıcı bir karar değildir. İlgili kuruluş açısından bir ön rapor, bir ihbar niteliğindedir. İlgili ve yetkili kuruluş gerekli soruşturmayı yapar, sonucunu da Başbakanlık aracılığı ile Cumhurbaşkanlığı'na sunar" (A. Şeref Gözübüyük, Turgut Tan, İdare Hukuku Cilt 1 Genel Esaslar s. 739)

"Ancak, kanımızca, değişiklik ne olursa olsun, Devlet Denetleme Kurulu raporlarının bağlayıcı gücü yoktur. Kurulum hazırladığı raporların kamu kurum ve kuruluşlarını bağladığı iddia edilemez. Şüphesiz ki, kamu kurum ve kuruluşu bakımından Devlet Denetleme Kurulu'nun raporu, bir 'ihbar' niteliğindedir. Kamu kurum ve kuruluşu bu ihbarı öğrendikten sonra gerekli soruşturmayı yapar, soruşturması neticesinde gerekli kararları alabilir. Ancak, kamu kurum ve kuruluşunun Devlet Denetleme Kurulu raporu doğrultusunda işlem yapma mecburiyeti yoktur. Kamu kurumu bu işlemi yapmazsa onun üzerinde Cumhurbaşkanlığı'nın kullanabileceği icrai bir yetki yoktur." (Kemal Gözler, İdare Hukuku Cilt 1 s. 211)

DDK'nın meslek örgütleriyle ilgili hazırlanmış olduğu rapor bir denetleme ya da soruşturmaya yönelik değil, araştırma ve inceleme nitelikli bir rapordur. Sonuç bölümünde de, raporda yer alan değerlendirme ve önerilerin ilgili kurum ve kuruluşlarınca değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu haliyle "DDK Raporu"nun ortaya koyduğu görüş ve önerilerin Başbakanlık ve diğer ilgili kurum ve kuruluşlarca olduğu gibi uygulamaya geçirilmesi söz konusu değildir. Kaldı ki raporda yer alan önerilerin büyük bir çoğunluğu meslek örgütlerinin yapısı, görevleri ve işleyişiyle ilgili olup Anayasa ve yasalarda değişiklik öngörmektedir. Cumhurbaşkanlığı DDK'nın, yasama organını bağlayıcı nitelikte rapor hazırlaması düşünülmemeyeceğine göre, hazırlanan ve tarafımızca değerlendirilen raporun, yürütme organına sunulmuş bir ön çalışma olarak görülmesi gerekmektedir. Dolayısıyla "DDK Raporu"nda yer alan görüş ve önerilerin icrai nitelikte bulunmadığı, bu haliyle uygulanmasının söz konusu olamayacağı, öneriler itibarıyla daha çok yasama organının görev ve yetkisi içerisinde kaldığı açıktır.

DDK RAPORU ÜZERİNE GÖRÜŞ VE DEĞERLENDİRMELER

Meslek Odalarına Toptancı Yaklaşım

Raporda yer verilen önerilerin tek tek ele alınmasından önce, raporun genelinde var olduğunu düşündüğümüz kimi sorunlara ilişkin değerlendirme yapılması gerekmektedir.

DDK raporunda “*Kamu Kurumu Niteliğinde Meslek Kuruluşları*” başlığı altında 18 ayrı meslek örgütü irdelenmiş ve bu kuruluşlarla ilgili olarak ortak değerlendirme ve önermelerde bulunulmuştur.

Raporun ele aldığı meslek örgütleri incelendiğinde, mesleki faaliyet, üyeliğe ilişkin nitelikler, meslek mensubu sayısı, meslek mensuplarının ülke düzeyinde dağılımı ve yoğunluğu gibi pek çok bakımdan nitel ve nicel olarak farklı meslek gruplarını bünyesinde barındıran kuruluşlar olduğu görülmektedir. Hemen pek çok bakımdan farklılık arz eden bu meslek gruplarının faaliyet ve örgütlenmelerini her boyutuyla ele alıp ortak çözüm önerilebilmesi olanağı bulunmamaktadır. DDK raporunun etkinlik ve verimlilik açısından yaptığı değerlendirmelerin de, her kuruluş için ayrı ayrı yapılması zorunluluğu bulunmaktadır. Raporda meslek örgütlerinde var olduğu ileri sürülen kimi olumsuzlukların hangi meslek odalarının işleyişi için geçerli olduğu anlaşılammaktadır ve pek çok odanın yapısı ve faaliyetleri incelendiğinde, ileri sürülen olumsuzlukların bulunmadığı görülebilmektedir. Bir ya da birkaç meslek örgütü için ileri sürülen olumsuzluklar tüm meslek örgütlerine yöneltilerek toptancı bir yaklaşım sergilenmektedir.

Aynı şekilde meslek kuruluşlarıyla ilgili tek bir çerçeve yasa önerisinde olduğu gibi, birbirinden çok farklı meslek grupları için toptancı bir yaklaşımda bulunularak, pek çok meslek grubunun yapısına uymayan değerlendirmeler yapılmaktadır. Örneğin 58’i sigorta şirketi ve 2’si reasürans şirketi olmak üzere toplam 60 üyesi bulunan Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği; 41’i banka, 104’ü aracı kurum olmak üzere 145 üyesi bulunan Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği; 4 faizsiz bankacılık yapan üyeye sahip Türkiye Katılım Bankaları Birliği ile 4 milyon 800 bini aşkın kayıtlı çiftçiyi bünyesinde barındıran Türkiye Ziraat Odaları Birliği’ni; kayıtlı üyesi 2 milyonu bulmuş olan Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu’nu yine 1 milyonun üzerinde üyesi bulunan Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği’ni aynı kefeyle koymak suretiyle etkinlik ve verimlilik değerlendirmesi yapmak ve ortak çözüm önerileri getirmeye çalışmak bilimsellikten uzak bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır.

Meslek örgütleri arasında nicel farklılıklar yanında başkaca esaslı farklılıklar da bulunmaktadır. Meslek grubu olarak örgütlenmiş bulunan kesimlerin her birinin meslek uygulamaları, ilkeleri, disiplin hükümleri, mesleğe başlama ve kabul koşulları farklı olduğu gibi bu meslek gruplarının örgütsel faaliyetleri ve işleyişleri de farklılık arz etmektedir. Bu kuruluşların örgütlenme ihtiyacının ortaya çıkışı ve örgütlenme biçimleri de farklılıklarının sonucudur. Bu farklılıkların benzerliğe dönüşmesi bir yana, gelişen teknoloji ve uzmanlaşma alanlarındaki çeşitlilik farklılıkları artırmıştır.

Kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarını birbirine bağlayan ortak noktayı; meslek kuruluşlarına kurumsal bir statü kazandırarak, kuruluşlarını, varlıklarını ve

faaliyetlerini güvence altına alan Anayasal hükümler oluşturmaktadır.

Anayasa'nın 135. Maddesi ve bu maddenin içerisinde yer aldığı "İdare" bölümündeki hükümler, meslek odalarıyla ilgili genel çerçeveyi belirlemek, bu kuruluşlara Anayasal güvence ve koruma sağlamaktadır. Anayasa'da belirlenen çerçeveye aykırı olmamak üzere, meslek örgütlerinin kuruluş kanunlarında, her mesleğin kendi ihtiyaçlarına özgü amaçlar, faaliyet alanları, işleyiş biçimleri gibi konular ayrı ayrı düzenlemeye tabi tutulmaktadır.

Meslek grupları ve örgütleri açısından bir başka önemli farklılık da, bu meslek gruplarının esasen toplumun farklı ve kimi zaman birbiriyle çelişen çıkar gruplarını temsil etmekte olduklarıdır. Siyasal iktidarların yürüttükleri ekonomik ve sosyal politikalarından bu grupların bir kısmı genellikle koruma görürken ve esasen bu politikaların oluşmasında aktif katılım göstermekteyken, diğer bazı meslek grupları ise genel olarak daha az dinlenmekte ve pastadan daha az pay almaktadırlar. Farklı çıkarları temsil eden bu gruplar, siyasal iktidar karşısındaki konumlarına göre şekillenmektedirler. Dolayısıyla bu çıkar gruplarının tek bir statü içerisine sokulabilmesi, davranışlarının karşılaştırılması olanağı bulunmamaktadır. Böylesi bir yaklaşım toplum içindeki farklılıkları yok sayma anlamına gelmektedir. Bu da demokratik değerlerle bağdaşmayacaktır.

Anayasal Güvenceye Müdahale İstemi

Öneri 1- Raporda ayrıntılı olarak yer verilen tespit ve değerlendirmeler ile tartışmalar/ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak; "Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşu" statüsünün yeniden irdelenmesi ve bu doğrultuda kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına ilişkin Anayasa'nın 135. Maddesi'nin yeniden düzenlenmesi.

Raporda Anayasa'nın 135. Maddesi'nin yeniden düzenlenmesi yönünde bir önerme bulunmakla birlikte, düzenlemeye ilişkin somut bir öneri getirilmemiştir. Çeşitli kurumlar ile AKP tarafından hazırlatılan Anayasa taslaklarında yer alan 135. Maddeye ilişkin düzenlemeler tekrarlanmış ve "Anayasanın mevcut 135 inci maddesinin çok uzun düzenlendiği ve kanunla veya yönetmelikle düzenlenmesi mümkün olan hükümleri ihtiva ettiği, bazı hükümlerinin ise 1980 öncesi dönemdeki meslek kuruluşları uygulamalarına tepki olarak düzenlendiği ancak fiilen uygulanmadığı değerlendirilmektedir" denilmiştir.

Değiştirilmesi istenen Anayasa'nın 135. Maddesi aşağıdaki gibidir:

"MADDE 135- Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, meslek faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlâkını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzelkişilikleridir.

Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadî teşebbüslerinde aslî ve sürekli görevlerde çalışanların meslek kuruluşlarına girme mecburiyeti aranmaz.

(Değişik: 23/7/1995- 4121/13 md.) Bu meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar.

(Değişik: 23/7/1995- 4121/13 md.) Bu meslek kuruluşları ve üst kuruluşları organlarının seçimlerinde siyasî partiler aday gösteremezler.

(Değişik: 23/7/1995- 4121/13 md.) Bu meslek kuruluşları üzerinde Devletin idarî ve malî denetimine ilişkin kurullar kanunla düzenlenir.

(Değişik: 23/7/1995- 4121/13 md.) Amaçları dışında faaliyet gösteren meslek kuruluşlarının sorumlu organlarının görevine, kanunun belirlediği merciin veya Cumhuriyet savcısının istemi üzerine mahkeme kararıyla son verilir ve yerlerine yenileri seçtirilir.

(Değişik: 23/7/1995- 4121/13 md.) Ancak, millî güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, meslek kuruluşlarını veya üst kuruluşlarını faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu merciin kararı, yirmidört saat içerisinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idarî karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.”

Öncelikle altı çizilmesi gereken nokta, konunun muhatabı konumunda bulunan meslek örgütlerinin hiçbirinin hatta toplumun herhangi bir kesiminin Anayasa'daki meslek örgütlerine ilişkin düzenlemeden rahatsız olmadıklarıdır. Ülkemizde yapılan Anayasa ya da meslek örgütlerine ilişkin yapılan tartışmalarda da bu Anayasa maddesine yönelik değişiklik talebi gündeme dahi getirilmemiştir. Raporla zorlama bir biçimde meslek örgütlerinin verimli çalışması amacının Anayasa değişikliği düzeyine kadar taşındığı anlaşılmaktadır. Zaten 1995 yılında AB'ye uyum kapsamında yapılan değişiklikle Anayasa'nın 135. Maddesi, 1980 Darbesi ile meslek örgütlerine yönelik getirilen antidemokratik düzenlemelerden arındırılmaya çalışılmıştır.

"DDK Raporu"nun konuya ilişkin öneri cümlesindeki "Raporla ayrıntılı olarak yer verilen tespit ve değerlendirmeler ile tartışmalar/ihtiyaçlar göz önünde bulundurulularak" ifadesinden de hangi değerlendirme ve ihtiyaçtan söz edildiği anlaşılmamaktadır. Raporun konuyla ilgili değerlendirmelerinde, çeşitli yazarların birbirlerine zıt görüşlerine yer verilmiş ve meslek kuruluşlarının sivil toplum kuruluşu olması ya da kamu kurumu niteliğini koruması yönündeki düşüncelerin tümüne olumlu yaklaşmıştır. Ancak raporun kendi özgün görüşleri ve önerileri ele alındığında, meslek kuruluşlarının mevcut kamu kurumu niteliğindeki yapısının korunması, hatta bu yapısının güçlendirilerek merkezi idareye daha fazla bağımlı hale getirilmesinin benimsendiği görülmektedir.

Öneride sonuç olarak Anayasa'nın 135. Maddesi'ndeki düzenlemenin sadeleştirilmesi, Anayasa hükmü olarak yer alan kimi hükümlerin kanun ya da yönetmeliklere bırakılması dile getirilmektedir. Her ne kadar hangi hükümlerin Anayasa'dan çıkartılmasının benimsendiği anlaşılmamakla birlikte, meslek örgütlerine ilişkin Anayasal güvence anlamı taşıyan düzenlemelerin yasa ya da yönetmeliklere bırakılarak, siyasi iktidarlar için esnek bir düzenleme alanı yaratılması hedeflenmektedir.

Raporla sonuç olarak; "kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına ilişkin Anayasa'nın 135'inci maddesinin yeniden düzenlenmesi" değerlendirmesi eşliğinde ilgili

meslek kuruluşlarının idari, örgütsel, mali yapı ve seçim sistemlerinin değiştirilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Bu kurgu kanımızca iç içe olan birkaç temel saikten kaynaklanmaktadır. AKP'nin kamusal, toplumsal alanlarda siyasi hegemonya oluşturmak istemesi; kamu idari yapısı ile kamusal hizmet alanlarının neoliberal dönüşümlerle yeniden yapılandırılması; serbestleştirmenin egemen kılınması; nihai erimde de mühendislik, mimarlık, şehir plancılığının kapsadığı toplumsal yaşamın bir çok alanının ekonomik-siyasi rant alanları haline getirilmesi temel amaç olarak belirmektedir.

Bu bağlamda raporun temel belirlemesi de ilgili meslek kuruluşlarının “*kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu*” olma hüviyetine ilişkindir ve şöyle denilmektedir:

“Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile ilgili yaşanan mevcut sorunlar, esas itibarıyla söz konusu kuruluşların ‘idare’ içinde yapılandırılmış ve devlet teşkilatının bir parçası olmalarından kaynaklanmaktadır. Kamusal tipteki örgütlenme modeli, meslek kuruluşlarının tam anlamıyla bir sivil toplum kuruluşu haline dönüşmesini engelleyen bir ortam oluşturmaktadır. Kuruluş amaçlarına uygun olmayan faaliyetlerin yaygınlaşması ve yıllardır giderilmeyen mevcut yapısal sorunlar, meslek kuruluşlarının yönetim ve faaliyetlerindeki etkinliğini sınırladığı gibi mesleki örgütlenmenin mecburi, tekelci ve hiyerarşik yapısını da pekiştirmektedir.” (sf. 752–753)

Burada ve son zamanlarda kimi tartışmalarda, meslek kuruluşlarının kamu ile organik bağları yanı sıra mesleki örgütlenmenin “*mecburi*” olarak nitelenen merkeziliği “*tekelci*” yapı olarak addedilip sorunlaştırılarak yapılmak istenen değişikliklerin ana halkasına dair bir yaklaşım oluşturulmaktadır. Meslek örgütleri bünyesinde yapılan üye kayıt, belgelendirme, denetim, gözetim, disiplin ve mesleğin gelişimine yönelik faaliyetlerinin tekelcilikle suçlanması ve üyelik zorunluluğunun da gereksiz bir tekelcilik olarak yorumlanması bu örgütlerin işlev ve niteliğiyle örtüşmemektedir. Bu faaliyetler herhangi bir piyasa faaliyeti olmadığı gibi, rekabete açılacak, gönüllülüğe dayandırılacak içeriği de bulunmamaktadır. Aksine bir değerlendirme; kamu kurumlarında yapılan bütün işler için aynı yorumu yapmayı gerektirir ki bu durumda bakanlıklara yönelik olarak da tekelci ve zorlayıcı işlemler yaptıkları eleştirisi ortaya çıkabilecektir. Nasıl gümrükteki kayıt işlemleri tekelci olarak değerlendirilemiyorsa ya da nüfus müdürlüklerinin faaliyetleri tekelci bir yaklaşım olarak değerlendirilemezse, meslek örgütlerinin kamu yararı gereği yürüttüğü mesleğe dair görevler için de tekelci ve mecburi üyelik eleştirisi getirilemez. Meslek örgütleri; sendikalar, dernekler gibi gönüllü kuruluşlar değil, idari yapının bir parçasıdır ve görevleri genellikle idari niteliktedir. Raporu hazırlayanlar, kamu ve sivil toplum olmak üzere 2 ayrı yapılanma öngörmekte, eğer kamu niteliğinde ise özerkliğinin kaldırılması sonucuna ulaşmaktadır. Böylece toplum ile devlet arasında geçiş noktası oluşturan özerk kurumların işlevleri yok edilmek istenmekte, demokrasinin ve çoğulculuğun bir halkası daha eksilterek merkezi yapının gücüne güç katılması amaçlanmaktadır.

Raporda, söz konusu kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının üstlendiği kamusal-toplumsal hizmet konumlarını zayıflatmak için, söz konusu kamusal konumun üye çıkarları ile çeliştiği varsayımından hareketle bu kuruluşların kendi içinde bir kimlik ve misyon çatışması yaşadığı da iddia edilmekte ve ardından

özerk kamusal konunun ideolojik/politik konumlanış ile sorun oluşturduğu düşünülmektedir:

“Meslek kuruluşlarını özel hukuk veya kamu hukuku hükümlerine göre kurulan diğer benzer örgütlenmelerden ayırmak gerekmektedir. Meslek kuruluşlarının “kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları” olarak kamu yönetimi aygıtı içinde tanımlanmış olması ve kendilerine yasal düzenlemelerle verilen işlev ve görevler arasındaki çelişkiler; bu kuruluşlarda bir kimlik ve misyon çatışmasına (kurumsal anlamda) neden olmaktadır. Meslek kuruluşu olarak üyelerinin taleplerinin/çıkarlarının karşılanması/korunması amacı ile kamu tüzel kişiliği kimliğiyle belli yönlerden kamu yararının gözetilmesi amacı arasındaki çelişki; söz konusu kuruluşların faaliyetlerini ve devletle olan ilişki niteliğini de belirlemektedir. Nitekim, Devletin idari ve mali denetim yetkisinin merkezi idare kuruluşlarınca öngörüldüğü şekliyle kullanılmaması ve meslek kuruluşlarının da kendilerine tanınan idari ve mali özerkliği sınırsız bir bağımsızlık olarak algılayarak ideolojik/politik organizasyonlar gibi hareket etmeleri kamuoyu ve meslek mensupları tarafından da eleştirilmektedir.” (sf. 756)

Burada iki temel husus önem taşımaktadır. Rapor, meslek ve üye çıkarları ile kamusal-toplumsal hizmet sunumu konumu arasında çelişki bulmaktadır. Bu çelişki hayatın her alanında mevcuttur. Kamu kurumları da, siyasetçiler de bu çelişkilerle hareket etmektedirler. İnsan ve toplum ilişkilerinin olduğu her yerde bu tür toplumsal müzakerelere açık konular bulunmaktadır. İşte tam da bu nedenle kamu kurumu niteliğine sahip tüzel kişilik konumunda meslek örgütlerine ihtiyaç bulunmaktadır. İnsanların can ve mal güvenliğini ilgilendiren meslek alanlarında ne yalnızca bu mesleği yürütenlerin çıkarları gözetilerek, ne de mesleği yürütenleri yok sayan bir anlayışla hareket edilemez. Bu nedenle meslek odaları ne bir sendika ne de bir kamu kurumu konumunda değildir. Meslek örgütlerinin faaliyet gösterdikleri alanlarda bilimsel gerçeklerin ışığında uygulamalar yapılması doğaldır. Örneğin bu bilimsel gerçekler ışığında binalarda yapı denetiminin gerektirdiği koşulların sıralanması, bunun etkin gerçekleştirilmesinin talep edilmesi ya da yangın güvenlik sistemlerinin kurulmasına ilişkin yönetmelikte kreş, okul, hastane gibi kamusal alanlarda en etkili kural ve denetimlerin getirilmesinin istenmesi ve aksine düzenlemelerin eleştirilmesinin “siyaset yapıyorlar” diye yaftalanmaya çalışılması kabul edilemez. Öncelikle siyaset denilen kavram, yaşamın dışında değil, her alanda geçerli olan bir kavramdır. Eğer siyaset ile kastedilen siyasal partiler ise TMMOB ve bünyesindeki odaların hiçbirinde siyasal partilerin doğrudan bir etkisi bulunmamaktadır. Üyelerin ya da yöneticilerin siyasal parti üyeliği ve yöneticiliği ise insanların bireysel seçme-seçilme hakkı özgürlüğü kapsamında değerlendirilmek zorundadır. Nitekim 12 Eylül Anayasası’ndaki bu tür siyaset yasakları demokratikleşme ve AB’ye uyum adımı olarak kaldırılmıştır. Raporda ısrarla gündeme getirilen “siyaset” eleştirisi, tam da 12 Eylül mantığının uzantısı olarak görülmektedir. Ülkemizde siyasal iktidarın son 10 yıldır sürdürdüğü politikalara ve söylemlere bakıldığında eğer iktidarın siyasal anlayışı içerisinde açıklamalar yapılıyor ve hareket ediliyorsa hiçbir sorun görülmemekte, eğer bu siyasal anlayışın dışında kalınıyorsa “siyaset yapıyorlar” söylemi adeta karşı konulamaz bir gerçek gibi dayatılmaya çalışılmaktadır. Tabii bu söylemin kullanılmasında toplumda yaratılan siyaset korkusu da büyük etken oluşturmaktadır. Siyaset siyasi iktidarın tekelinde bir alan olarak yeniden dizayn edilmektedir.

Rapor bu kurgu uyarınca örneğin TMMOB'deki katılımcı, açık, çok bileşenli, örgütlü üye gücüne ve bilimsel teknik esaslara dayalı mesleki denetim, teknik ölçüm vb. ve her tür denetime açık temsili yapıları tahrif ederek, genel kurullarda bile dile getirilmeyen iddialar öne sürmektedir:

“Meslek kuruluşlarının/üst kuruluşlarının birçoğunda eşitlik, katılımcılık, çoğulculuk, hizmet odaklı yönetim, hesap verebilirlik, şeffaflık gibi gelişmiş demokrasi uygulamalarının temel değerlerinin uygulanabildiğini söylemek mümkün bulunmamaktadır. Merkezîyetçi ve katı yönetim anlayışları, üyeler, devlet ve diğer sosyal kesimler ile olan ilişkilerdeki olumsuz yaklaşımlar, kamusal veya parasal güç elde etme konusundaki baskın eğilimler, tahsisli kaynakların amaç dışı kullanımı, yürütülecek etkinliklerin belirlenmesindeki odak kaybı gibi sorunlar da meslek kuruluşlarının işlevselliğini sınırlamaktadır. Örgüt içi demokrasinin sağlanamaması, katılım kanallarının tıkanması, şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim tarzının geliştirilememesi gibi nedenlerle üyeler ve üyelerinin talep ve beklentilerinden soyutlanan örgütlerin işlevlerini gerçek anlamda yerine getirebilmeleri mümkün görünmemektedir.” (sf. 757–758)

Buradaki iddiaların hiçbirinin TMMOB ve bağlı odaları için geçerliliği bulunmamaktadır. Şubeler ve temsilcilikler aracılığıyla tüm üyelerin katılımı sağlanmaya çalışıldığı gibi oluşturulan komisyonlar, çalışma grupları, yapılan kongre, kurultay, sempozyum, panel gibi çok sayıda etkinlikle de katılımın niteliği arttırılmaya çalışılmaktadır. TMMOB bünyesinde odalar arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla il koordinasyon kurulları da burada sayılması gereken ayrı bir yapılanmadır. Ayrıca Danışma Kurulları uygulamasıyla yönetim seçildikten sonra da geniş katımlı süreçlerle TMMOB gündemindeki konular ele alınmaktadır.

Aynı hegemonik zihniyet, *“Meslek kuruluşlarının grup çıkarları ve toplumsal bazı yararların sağlanması doğrultusunda siyasi, iktisadi, sosyal, kültürel hatta dış politika dâhil her alanda söz sahibi olma arayışında oldukları ve siyasi iktidarı yalnızca ekonomik ve mesleki çıkarları doğrultusunda etkilemeyi yeterli bulmadıkları anlaşılmaktadır”* (sf. 759) sözlerinde de somutlanmaktadır.

Meslek örgütlerinin faaliyetlerinin yalnızca teknik detaylar olarak görülmesi mümkün değildir. Örneğin TMMOB adına EMO'nun düzenlediği Enerji Sempozyumu'nda konunun mesleki gelişmelerin yanı sıra ekonomik-sosyal yapıdan dış politikaya uzanan bir alanda ele alınması zorunludur. Son zamanlarda TMMOB dışında çok sayıda kurum ve kuruluş da enerji sempozyumları düzenlemektedir. Bunların hiçbiri teknik detaya sıkıştırılmış bir sempozyum değilken, TMMOB bünyesinde yapılan bu tür faaliyetlerin her alanda söz sahibi olma girişimi olarak eleştirilmeye çalışılması kabul edilemez. Kaldı ki bu ülkenin çok harcama yaparak yetiştirdiği mühendis, mimar ve şehir plancılarının bu konularda görüş beyan etmelerini engellemeye çalışmak bu ülkenin gelişimine değil, gerilemesine neden olacaktır.

Tek Tıp Yasa Dayatması

Öneri 2- Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarına (KKNMK) ilişkin olarak her bir kuruluş için ayrı ayrı yasal düzenleme yapmak yerine ortak hükümleri içeren “Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları Hakkında Kanun” adıyla tek bir kanun çıkarılması,

KKNMK statüsü verilecek meslek gruplarının bahsedilen kanun ekinde yer alan listede sayılması, sonradan bir meslek grubuna KKNMK statüsü verilmesinin söz konusu listeye Kanunla ekleme yapılarak mümkün olabilmesi, meslek kuruluşlarına ilişkin diğer özel düzenlemelerin ise Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulacak "Ana/Çerçeve Statülerde" düzenlenmesi.

Bu öneri, Anayasa'nın 135. Maddesi'nin sadeleştirilmesi önerisiyle bir bütünlük sağlamaktadır. Söz konusu öneri, Anayasa'nın 135. Maddesi'nde yer alan kimi hükümler dahil meslek odalarının özel kanunlarıyla yapılan tüm düzenlemeleri Bakanlar Kurulu inisiyatifine bırakılma isteğini göstermektedir. Bu durum öncelikle meslek odalarının Anayasal ve yasal güvencelerini ortadan kaldıracaktır. Bu kurumları siyasal iktidarın dilediği gibi üzerinde oynayabileceği yapılar haline getirecektir.

Raporun bu bölümüyle ilgili değerlendirmelerde, ısrarlı ve zorlama bir biçimde, meslek örgütlerinin nasıl tek tip hale getirilebileceğine yönelik yorumlar ve önermeler bulunmaktadır. Meslek örgütlerinin mevcut yapıları ele alınarak, kiminin üst kuruluşu bulunduğu, kiminin bulunmadığı, kimi örgütte üst birliğin denetimin yetkisinin fazla olduğu gibi tablolara da yer verilerek, meslek örgütlerinin yapısındaki çeşitlilik ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Herşeyden önce meslek örgütlerinin yapısal farklılıklarının ne kadar doğal olduğu, üye yapısı, mesleğin yapılış tarzı, meslek mensuplarının coğrafi dağılımı gibi pek çok kriter incelendiğinde ortaya çıkmaktadır. Dört tüzel kişiliğin üye olduğu bir meslek örgütüyle milyonlarca gerçek kişi üyeye sahip bir başka meslek örgütünün yapısının aynı olamayacağı açıktır. Kamu hizmeti niteliğinde faaliyet gösteren meslekler ya da merkezi idare tarafından başka yollarla denetim altına alınmış mesleki faaliyetler aynı yapısal özelliğe sahip olamazlar. Örneğin Türkiye'de faaliyet gösteren bankalar, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından denetlenmekte, faaliyet alanı düzenlemeye tabi tutulmaktadır. Bankaların meslek örgütü olan Bankalar Birliği'ne meslek sahibi olan "bankacılar" değil, ticari faaliyet gösteren bankalar üye olmaktadır. Bankaların oluşturduğu böyle bir meslek örgütünün yapısı ve işlevleriyle, doğrudan meslek mensuplarının örgütlendiği, mesleki alanı meslek örgütünün düzenlediği ve denetlediği örneğin Baroların yapısı ve işlevlerinin aynı olamayacağı ve tek tipleştirilemeyeceği açıkça görülmektedir. Mesleklerin özelliklerine göre meslek örgütlerinin de yapısal farklılık göstermeleri doğal ve zorunlu görünmektedir. Eğer farklı meslek alanlarının tek bir yasayla düzenleme olanağı varsa, bu durumda öneriyi getirenlerin şu soruya yanıt vermeleri gerekir: Neden kamu örgütlenmesi içine sermayenin talepleri doğrultusunda zorla sokulmuş olan üst kurullarla ilgili tek bir yasal mevzuat bulunmamakta, her bir mesleki alana ilişkin ayrı ayrı kurulan kurullar için ayrı yasalar yapılmaktadır? Aynı soru bakanlıklar için de geçerlidir. Her bir bakanlığın neden ayrı teşkilat yasası bulunmaktadır? Açıkça ortada olan bu gerçeklere karşın raporda, meslek örgütleriyle ilgili mevzuatın tekleştirilmesi ve esnekleştirilmesi önerisinin desteklenmesi adına, örgüt yapılarının tek tip olması gerektiğine yönelik zorlama bir çaba içerisine girilmiştir.

Bu önermenin hayata geçirilmesi halinde meslek örgütlerinin tek tipleştirilmesi sağlanamayacak, ancak Bakanlar Kurulu'na verilen bir yetkiyle her meslek örgütü için

siyasi iktidarların istek ve çıkarları yönünde düzenleme yapılmasına olanak tanınmış olacaktır. Meslek örgütlerinin bağımsız ve özerk yapılarını ortadan kaldıracak bu önerinin kabul edilmesi olanağı bulunmamaktadır.

Farklılıkları Yok Sayan Standart Örgüt Arayışı

Öneri 3- Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının merkezde Birlik ve taşrada da Odalar (barolar) olarak teşkilatlanması, odaların (baroların) sayısının il sayısı ile sınırlanması, Birlik ve oda (baro) yönetimlerinin seçimle belirlenmesi, odalara (barolara) veya Birliğe bağlı olarak ihtiyaca göre temsilcilik, şube, büro gibi birimlerin kurulabilmesi, ancak bu birimlerin yönetimlerinin yönetim kurullarınca belirlenmesi ve ayrı bütçelerinin olmaması, Birliklerin odalar (barolar) üzerindeki idari vesayet yetkisinin çerçeve kanunda belirtilen konularla sınırlandırılması

Raporun 3 No'lu önerisi, meslek kuruluşlarının merkezde birlik ve taşrada il odaları (baroları) şeklinde örgütlenmesini önermektedir. Bu önerinin de hangi meslek örgütü için getirildiği ve nasıl uygulanacağı belirsizdir. Kamu kurumu niteliğinde kurulmuş meslek kuruluşları incelendiğinde, meslek gruplarının ihtiyaca göre örgütlenmelere sahip olduğu görülmektedir. Bu kapsamda pek çok meslek grubu, öneride belirtildiği gibi il odaları şeklinde kurulmuş ve merkezde Birlik çatısı altında toplanmışlardır.

Meslek örgütleri tek tek ele alınacak olursa:

1. TOBB: 5174 sayılı Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'nun 5. Maddesi'nde, "Odalar illerde, Birliğin olumlu görüşü üzerine Bakanlığın kararı ile kurulur. Bir ilde oda kurulabilmesi için ticaret siciline kayıtlı ve bu Kanunda belirtilen nitelikleri haiz en az bin tacir ve/veya sanayici veya deniz ticareti ile iştigal edenlerin Birliği yazılı başvuruda bulunması zorunludur"; Kanun'un 6. Maddesi'nde de "Odaların kuruluş ve çalışma alanları, il sınırlarıdır. Kuruluş ve çalışma alanları içinde aynı unvanında başka bir oda kurulamaz" denilmektedir. İl odalarının, örgütlü oldukları illere bağlı ilçelerde şube ve temsilcilik kurmaları söz konusudur. Borsalar ise ihtiyaca göre belirlenen illerde kurulmaktadır. Odalar ve borsalar için merkezde Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği kurulmuştur. Dolayısıyla raporun önermiş olduğu sistem TOBB'da halen geçerlidir.
2. TESK: 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu Madde 4'de "Odalar, oda kurulmak istenen yerde çalışmakta olan sanat, hizmet ve meslek sahipleri ile esnaftan en az beşyüz kişinin isteği ve Bakanlık izni ile kurulur" hükmü yer almaktadır. Bu düzenleme çerçevesinde sayıları 2 milyonu bulan esnaf ve sanatkarlar ilçe ve il düzeyinde örgütlenmektedirler. Kanun'un 16. Maddesi'nde yer alan "Her il merkezinde bir esnaf ve sanatkârlar odaları birliği kurulur" hükmü gereği her ilde ihtisas ve karma odaların oluşturdukları federasyonlar bulunmaktadır. Ayrıca her meslek dalının ülke düzeyinde örgütlenmiş federasyon kurması söz konusudur. 34. Madde'de ise "Konfederasyon, Bakanlıkça hazırlanmış örneğine uygun Konfederasyon ana sözleşmesinin Bakanlık tarafından onanmasından sonra

kurulmuş olur. Kuruluş merkezi Ankara'dadır. Konfederasyonun kısa adı TESK'tir" denilmektedir. Dolayısıyla merkezde Birlik, illerde federasyon ve taşrada ilçe odaları şeklinde yapılanan esnaf ve sanatkarların durumu, Rapor'da belirlenen öneriyle uyum sağlamayacak özellik taşımaktadır. Esnaf ve sanatkarların mesleki gelişimi, ülke düzeyinde dağılımı ve sayıları bakımından, il odaları şeklinde örgütlenibilmelerinin olanağı olmadığı görülmektedir.

3. Ziraat Odaları Birliği: 6964 sayılı Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği Kanunu'nun 2. Maddesi'ne göre ziraat odaları ilçelerde kurulmaktadır. En yüksek üye sayısı Bafra Ziraat Odası'ndadır. Merkezde ise ziraat odalarının bağlı bulunduğu Türkiye Ziraat Odaları Birliği bulunmaktadır. Milyonlarca çiftçinin kayıtlı bulunduğu ziraat odalarının il düzeyinde örgütlenmesi amaca uygun olmadığı gibi, pratikte devam eden ilçe ziraat odalarının yapısının değiştirilmesinin olanaklı olmadığı görülmektedir. Raporda belirtilen il odaları şeklindeki örgütlenme önerisinin çiftçiler için uygun düşmediği anlaşılmaktadır.
4. TMMOB: 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu gereği, mimar ve mühendisler ihtisas dallarına göre ayrı ayrı odalarda örgütlenmektedirler. Ayrıca ihtisas odalarının bağlı bulunduğu TMMOB bulunmaktadır. Odalar ihtiyaç bulunan yerlerde şubeler ve temsilcilikler açarak örgütlenmektedir. TMMOB'ye bağlı 23 odaya 31 Aralık 2010 itibarıyla kayıtlı toplam 380 bin 476 üye bulunmaktadır. Bu üyelerin odalara göre dağılımı ise oldukça farklılık göstermektedir. Mimar ve mühendislerin ülke düzeyindeki dağılımı gözetildiğinde il odaları şeklinde örgütlenibilmelerinin nitelik ve nicelik olarak olanağı bulunmamaktadır.

TMMOB bünyesinde örgütlü mimar, mühendis ve şehir plancılarının mesleki olarak ihtiyaçlarının ve sorunlarının ülke düzeyinde ortak olması, bu ihtiyaçların karşılanması ve sorunların çözüm bulabilmesi açısından merkezi bir örgütlenmeyi gerektirdiği de kuşkusuzdur. Mimar, mühendis ve şehir plancılarının coğrafi olarak bölünmüş farklı tüzel kişiliğe sahip odalarda örgütlenmesi, meslek mensuplarının mesleki etkinliklerini ve gücünü bölecek, zayıflatacaktır. Bu durum, yalnız meslektaşlarımızın değil, kamusal değerlerin de yıpranması sonucunu doğuracaktır. Diğer yandan, ülke düzeyinde mimarlık, mühendislik ve şehir plancılığı hizmetlerinin aynı koşullarda uygulanmakta oluşu, hizmet kalitesi ve uygulama birliği açısından da, her meslek disiplininin merkezi olarak örgütlenmesini gerektirmektedir. Ancak merkezi bir yapıyla mesleki bütünlük korunabilir ve mesleki hizmetlerde birliktelik sağlanabilir. TMMOB'ye bağlı odalar, kendi genel kurul kararlarıyla, ihtiyaç oluşan illerde şube açmaktadır ve üye yoğunluğuna göre örgütsel dağılım gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla raporda önerilen il odaları şeklinde örgütlenmenin mimar ve mühendislik meslekleri açısından uygulanabilmesi olanağı bulunmadığı gibi, merkezi bir örgütlenmenin gerekliliği olduğu ve merkezi bir yapı içerisinde meslek mensuplarının verdiği karar çerçevesinde ihtiyaca göre coğrafi örgütlenmeyi düzenlemeleri, demokratik olduğu kadar, işlevsellik açısından da yerinde bir uygulamadır.

5. TTB: 6023 sayılı Türk Tabipler Birliği Kanunu'nun 6. Maddesi'nde "*Hudutları içinde tabip odalarına kayıtlı en az yüz tabip bulunan her ilde tabip odası kurulur*" denilmektedir. Merkezde ise odaların bağlı bulunduğu Türk Tabipler Birliği bulunmaktadır. Tabiplerin mevcut örgütlenmesinin taşrada il odaları ve merkezde birlik yapılması haliyle rapordaki öneriyle uyumlu olduğu görülmektedir. TTB'nin bu şekilde örgütlenmesi dahi mutlak olarak her ilde bir tabip odası kurulması şeklinde olmamakta, belirli bir sayıda doktor bulunan illerde örgütlenme şeklinde olup, ihtiyaca uygun bir düzenleme öngörmektedir.
6. Türk Dış Hekimleri Birliği: 3224 sayılı Türk Dış Hekimleri Birliği Kanunu Madde 4 "*Smurları içinde Odalara kayıtlı en az yüz dış hekim bulunan her ilde bir oda kurulur*" hükmünü içermektedir. Dış hekimleri odalarının katılımıyla merkezde bir Türk Dış Hekimleri Birliği kurulmuştur. Bu örgütlenme şeklinin TTB'de olduğu gibi, rapordaki öneriye kısmen uyum sağladığı söylenebilir.
7. Türk Veteriner Hekimleri Birliği: 6343 sayılı Veteriner Hekimliği Mesleğinin İcrasına, Türk Veteriner Hekimleri Birliği ile Odalarının Teşekkül Tazımına ve Göreceği İşlere Dair Kanun'un 16. Maddesi "*Hudutları içinde en az 30 veteriner hekim bulunan her vilayet merkezinde veya mücavir vilayetler birleştirilmek suretiyle en az 30 veteriner hekim bulunan muntikalarda merkez konseyi kararıyla veteriner hekim odaları kurulur*" düzenlemesini içermektedir. Merkezde ise odaların katılımıyla oluşan Türk Veteriner Hekimleri Birliği bulunmaktadır ve rapordaki öneriyle kısmen uyumludur.
8. Türk Eczacıları Birliği: 6643 sayılı Türk Eczacıları Birliği Kanunu Madde 5 "*Smurları içinde eczacı odalarına kayıtlı en az yüzelli eczacı bulunan her ilde bir eczacı odası kurulur*" denilmektedir. Merkezde ise Türk Eczacıları Birliği bulunmakta olup, Rapor'daki öneriyle yine kısmen uyum sağlamaktadır.
9. Türkiye Barolar Birliği: 1136 sayılı Avukatlık Kanunu Madde 77'de "*Bölgesi içinde en az otuz avukat bulunan her il merkezinde bir baro kurulur*" hükmüne yer verilmiştir. Bütün baroların katılımıyla oluşan merkezde Türkiye Barolar Birliği bulunmaktadır. Baroların örgütlenmesi raporda belirtilen öneriyle kısmen uyumludur.
10. TÜRMOB: 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu'nda Madde 15 "*Bölgesi içinde kendi mesleği konusunda en az 250 meslek mensubu bulunan il merkezlerinde ve bölgesi içinde 250 meslek mensubu bulunan ilçelerde (Büyükşehir belediyesi sınırları içindeki ilçeler hariç) bir oda kurulur*" düzenlemesi yapılmıştır. Merkezde bütün odaların katılacağı Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği bulunmaktadır. Bu örgütlenme tarzı, raporla getirilen öneriye yine kısmen uyumludur.
11. Türkiye Noterler Birliği: 1512 sayılı Noterlik Kanunu Madde 179'daki "*Üç veya daha fazla noterlik bulunan her belediye hududu içinde bir noter odası kurulur*" hükmüne göre örgütlenme yapılmıştır. Merkezde ise Türkiye

Noterler Birliği bulunmaktadır. Her ilde örgütlenme öngören rapordan farklı olarak belediye sınırları esas alınmış ve noterlik mesleği açısından ihtiyaca uygun bir model getirilmiştir.

12. Türkiye Bankalar Birliği: 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na göre bankalar oda şeklinde örgütlenmemekte, yalnızca Türkiye Bankalar Birliği bulunmaktadır. Türkiye'de faaliyet gösteren toplam 45 banka bu Birliğe üyedir. Raporda belirtilen il odalarının kurulması önerisi bu meslek örgütü için uygun bulunmamaktadır.
13. Türkiye Katılım Bankaları Birliği: 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na göre katılım bankaları oda şeklinde örgütlenmemekte, yalnızca Türkiye Katılım Bankaları Birliği bulunmaktadır. Türkiye'de faaliyet gösteren toplam 4 katılım bankası bu birliğe üyedir. Raporda belirtilen il odalarının kurulması bu bankalar için uygun bulunmamaktadır.
14. Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği: 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na göre sermaye piyasası aracı kuruluşları oda şeklinde örgütlenmemekte, yalnızca Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği bulunmaktadır. Türkiye'de faaliyet gösteren 41'i banka, 104'ü aracı kurum olmak üzere 145 üyesi vardır. Raporda belirtilen il odalarının kurulması önerisi uygun düşmemektedir.
15. Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği: 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu ile kurulan Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği'ne 2008 yılı itibarıyla 60 şirket üyedir. Oda şeklinde örgütlenmesi bulunmamaktadır. Raporda belirtilen il odası önerisine uygun değildir.
16. Türkiye Seyahat Acentaları Birliği: 1618 sayılı Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu'na göre Seyahat Acentaları, Türkiye Seyahat Acentaları Birliği'ne üye olmak zorundadır. Birliğe bağlı şubeler bulunmaktadır. Raporda belirtilen il odası önerisine uygun değildir.
17. Türkiye Değerleme Uzmanları Birliği: 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na göre değerleme uzmanları Birliğe üye olmaktadır. Birliğe bağlı oda bulunmamaktadır. DDK raporu hazırlandığında Birliğin kuruluş çalışmaları henüz tamamlanmamıştır.
18. Türkiye Tohumcular Birliği: 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'na göre Türkiye Tohumcular Birliği ve birliğe bağlı alt birlikler bulunmaktadır. Birlikler 2008 yılında kuruluşlarını tamamlamıştır. 2006 yılında yürürlüğe konulan 5553 sayılı Kanun, tohumculuk alanında faaliyet gösteren çeşitli mesleklerin oda şeklinde örgütlenmesini öngörmemiş, her biri ayrı alt birlik halinde örgütlenmiştir.

Meslek kuruluşlarıyla ilgili yukarıda verilen bilgiler, "DDK Raporu"nda yer alan 3 No'lu önerinin zaten pek çok meslek örgütünde uygulama halinde bulunduğu, diğer örgütler için uygulama olanağı bulunmadığını göstermektedir.

Yapısına uysun ya da uymasın tüm meslek örgütleri için getirilen bu öneri, siyasal iktidara odaları dilediği gibi şekillendirme olanağı taniyacaktır.

Bu başlık altında ayrıca “Birliklerin odalar (barolar) üzerindeki idari vesayet yetkisinin çerçeve kanunda belirtilen konularla sınırlandırılması”ndan söz edilmektedir. Meslek odalarının mevcut yasalarında, odaların ve bağlı oldukları birliklerin kimi yetkilerine yer verilmektedir. Yasal düzeydeki bu belirlemelerin dışında, meslek alanıyla ilgili uygulamalarda birlikteliği sağlamak açısından, zaten meslek mensuplarının katılımıyla oluşturulan birlik genel kurullarının ve yönetim organlarının kimi konularda bağlayıcı karar alma yetkisinin bulunması gerektiği açıktır. Dolayısıyla odalar ile birlikler arasındaki ilişkiler, yasalarla belirlenmiş kimi konularda vesayet ilişkisi niteliğinde olduğu gibi, birlikler tarafından uyulması zorunlu kararlar alınması halinde hiyerarşik ilişkiye de denk düşmektedir. Birliklere yalnızca yasayla sınırlandırılmış konularda vesayet yetkisi tanınması, meslek alanıyla ilgili bütünlüğü bozabilecek, aynı mesleki faaliyetlerin farklı bölgelerde ya da illerde farklı yürütülmesine neden olabilecektir. Rapor bu önerisiyle de yönetim biçimine ilişkin öngörüsündeki çelişkiyi büyütmektedir. Bir taraftan meslek örgütlerinin hepsine uygun düşmeyen zorlama bir tek tip elbise ile örgütlenme modeli oluşturulmakta, diğer taraftan birliklerin odalar üzerindeki hiyerarşi bir yana idari vesayet yetkisi bile sınırlandırmaya çalışılmaktadır. Yani örgütlenmeye ilişkin siyasal iktidarın tek yetkili olacağı düzenlemeler önerilirken, meslek örgütlerinin demokratik süreçler içerisinde aldıkları kararlar doğrultusunda hareket eden yönetimlerin vesayet yetkileri yok edilmek istenmektedir.

Meslek Örgütlerine Siyasi ve İdeolojik Denetim

Öneri 7- Önerilen çerçeve kanunda amaç dışı faaliyet göstermenin tanımlanması ve detaylandırılması ve faaliyetlerin kuruluş amaçlarına uygunluğu hususunun iç ve dış denetim uygulamaları sırasında incelenmesi.

Meslek örgütlerinin amaç dışı faaliyette bulunmamasına yönelik düzenleme 1982 Anayasası ile getirilmiş ve meslek örgütlerinin kendi özel yasalarına işlenmiştir. 1995 yılında Anayasa'nın 135. Maddesi'nde yapılan değişiklikle siyaset yapma yasağı kaldırılmıştır. Aslında amaç dışı faaliyet yasağı siyaset yapmayı yasaklamak üzere getirilmiş olmasına rağmen, yapılan değişiklikle siyaset yapma yasağı kaldırılmış, amaç dışı faaliyette bulunma yasağı bir şekilde korunmuştur. Rapor'da ise 12 Eylül anayışının üzerine amaç dışı faaliyet göstermenin tanımı ve detaylandırılması istenmektedir.

Amaç dışı faaliyetlerin anlatıldığı bölümde, "DDK Raporu"nun meslek örgütlerine yaklaşımı, raporun ele alınış şekli ve amacı hakkında açık veriler bulunmaktadır.

Raporun amaç dışı faaliyet olarak gördüğü faaliyetlerin, Anayasa'dan 1995 yılında demokratikleşme çerçevesinde çıkartılmış olan siyasi faaliyetler olduğu ayrıntılı bir şekilde yer almaktadır. Raporda meslek kuruluşları “öngörülen devlet denetimi/vesayetine rağmen amaç dışı faaliyette bulunabilmek”le suçlanmakta; bu amaç dışı faaliyet de “mesleki ve toplumsal işlevleriyle örtüşmeyen, ideolojik veya siyasi niteliği baskın etkinlikler meslek kuruluşlarının etkinliğini sınırlayan bir durum” olarak anlatılmaktadır. Raporda, konuya ilişkin iddialar şöyle genişletilmeye çalışılmaktadır:

“Bu kuruluşlara tam anlamıyla bir bağımsızlık (özel hukuk hükümlerine tabi örgütlerden farklı olarak) değil, belli ölçüde özerklik tanınmıştır. Bu özerklik kesinlikle, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları veya üst kuruluşlarının organlarına devlet, devlet organlarıyla olan ilişkilerde

bir 'muhalafet' statüsü vermemektedir. ...üyeleri itibarıyla 'sivil toplum kuruluşlarında' benzeseler bile, özellikle kurumsal yapılar (teşkilat ve organlar) itibarıyla 'kamu tüzel kişiliği'ne sahip olmanın sonucu olarak devletle olan ilişkilerinde diğer kamu kurumlarından farklıdır."

Özerklikten vazgeçilemez

Bir meslek grubunun örgütü olarak meslek odalarının belli ölçüde özerk olduğu kabul edilen raporda, odaların kamu tüzel kişiliğinin bulunması nedeniyle diğer kamu kurumlarından farklı olduğu gibi sorunlu bir sonuca ulaşılarak, devlet organlarıyla ilişkilerde "muhalafet" statüsünün bulunmadığı söylenmektedir. Daha kestirmeden söylenecek olursa, devlet organlarıyla ve siyasi iktidarla olan ilişkilerinde uyumlu, iktidar politikalarını destekleyici olması gerektiği düşünülmekte ve esas olarak meslek örgütleri üzerinde yapılmak istenen tariflenmektedir. Bizzat özerkliğin sözlük anlamı bile bu dayatılan anlayışa aykırıdır:

"Aynı bir yasaya bağlı olarak kendi kendini yönetme yetkisi olan (kuruluş, devlet vb.) , muhtar, otonom/Yönetim bakımından kimi koşullar altında bağımsız hareket eden (eğitim kurumu). 2. Ahlak, ilişki ve davranışlarında usun yol göstericiliğini tanıyan (kimse)."

(<http://tdkterim.gov.tr/bts/>)

Hukuki olarak ise özerk kelimesi "Öz ve erk kelimelerinin bir araya gelmesinden oluşan ve erk'i (gücü) kendisinde (özünde) bulunan demektir; bağımsız; muhtar; belli bir konuda, belli bir çerçeve dahilinde kendi kendini idare eden" olarak; özerklik kelimesi ise "Muhtariyet; otonomi; bir kurumun kendi kendini yönetmesi; özerklik, dış etki veya baskılardan (örneğin siyasal etkilerden ve baskılardan) bir kurumu korumak için tanınır; böylece özerk bir kurum, kendine düşen görevi gereği gibi yerine getirmiş olur; örneğin, üniversiteler özerk kurumlardır" biçiminde tanımlanmaktadır. (Prof. Dr. Ejder Yılmaz, Hukuk Sözlüğü, Ankara 1996, Yetkin Yayınları)

Bu tanımlardan açıkça anlaşılacağı gibi özerkliğin gereği olarak yerinden yönetim kuruluşları olan meslek örgütleri ve üniversiteler gibi kuruluşların siyasal iktidara bağlanması kabul edilemez. Özerkliğin tanımında olduğu gibi meslek örgütleri kendi kuruluş yasaları çerçevesinde siyasal iktidardan bağımsız olarak faaliyetlerini yürütürler. Bu bağımsızlık "hiyerarşik" örgütlenmeyi dışlamakta, ancak sınırları çizilmiş çerçevede "idari vesayet" yetkisini dışlamamaktadır. Siyasal iktidarların baskı ve denetimi altına alınması, devlet örgütlenmesi içerisinde hiyerarşik bir yapı içerisine sokulması, amaç dışı faaliyet denetimi adı altında kurumlara siyasal müdahalede bulunulması, bu kurumlara yüklenen işlevler nedeniyle doğal nitelikleri olarak görülen "özerklik" ilkesiyle bağdaşmayacaktır.

Meslek örgütleri, özerk yapıları sayesinde, belli çıkar gruplarını (meslek grupları) bünyelerinde barındırıp, bu grupların hakları, çıkarları, gelişmeleri yönünde faaliyet gösterirken kamunun yararını da gözetme işlevini yerine getirebilirler. Kamu tüzel kişiliğine sahip olmaları da hukuki mevzuat çerçevesinde mesleki faaliyetler üzerinde kamu adına düzenleme, gözetme ve denetim görevini yapmalarına olanak sağlar. Dolayısıyla siyasal iktidarların politikaları ve icraatı, meslek örgütlerinin kuruluş amacındaki üyelerinin, mesleğin ve kamu yararının korunması hedefiyle çatıştığı ölçüde "muhalif" kimliği oluşması doğaldır.

Meslek odalarının peşin bir kabul "muhalif" ya da "iktidar destekçisi" olması gibi bir konumda değerlendirilmesi ve böyle bir yaklaşımla hukuka atf yapılarak "muhalafet" edemeyeceklerinin ileri sürülmesi, en basit deyişle anti demokratik bir yaklaşım olacaktır. Bu yaklaşım, toplumun çeşitli gruplarının ekonomik, sosyal ve siyasal süreçlere katılımını

engelleyecek, demokratik işleyişin önemli ayaklarından birini ortadan kaldıracaktır.

Müdahaleye denetim kılıfı

Amaç dışı faaliyetlerle ilgili değerlendirmelerde, meslek odalarının denetim mekanizmaları da eleştiriye tabi tutularak iç ve dış denetim mekanizmalarının yetersizliği gündeme getirilmektedir

“Meslek kuruluşlarının amaç dışı faaliyette bulduklarına ilişkin istemler ya kanunda belirlenen mercüler (örneğin meslek kuruluşuyla ilgili bakanlık) ya da Cumhuriyet Savcıları tarafından yapılabilmektedir. Üyelerin veya ilgili vatandaşların bu konuda yetkili mercüler veya savcılıklara başvuru yapabilmeleri genel hükümler çerçevesinde mümkündür. Ancak, uygulamadaki işleyişe bakıldığında söz konusu mekanizmaların öngörüldüğü şekliyle işlemediği ve bu konuda yeterli bir kontrol/denetim mekanizmasının bulunmadığı görülmektedir.

İlgili bölümde belirtildiği üzere meslek kuruluşlarında iç ve dış denetim uygulamalarının işleyişinde büyük sorun ve yetersizlikler bulunmaktadır. İç denetim faaliyetleri usulen/şeklen gerçekleştirile bile özellikle dış denetim mekanizmaları çok sınırlı bir şekilde işletilmektedir. Bakanlıklar ve diğer kamu kuruluşları Anayasa ve yasalarla kendilerine verilen idari ve mali denetim yetkilerini kullanmamakta veya şikâyet/ihbar gibi durumlara hasretmektedirler. Denetim yapılmayınca da meslek kuruluşlarının kuruluş amaçları dışında faaliyet gösterip göstermedikleri hususunda yeterli bilgiye sahip olunamamaktadır. Ayrıca, bilgi sahibi olsalar bile meslek kuruluşlarıyla ilişkileri ve kamuoyu baskısı nedeniyle gerekli yasal süreçleri işletme konusunda çekingen davranmaktadırlar.”

Meslek odalarını toptancı bir yaklaşımla ve sürekli olarak amaçları dışında faaliyet gösteren örgütler olarak gören rapor, bu iddiasını somut verilere değil, iç ve dış denetim mekanizmalarının yeterince işlemediğine dayandırmaktadır. Öyle ki bu kuruluşlarda amaç dışı faaliyet olup olmadığının bilinmediği belirtilmesine karşın, bu örgütlerin sürekli olarak devlet tarafından denetlenerek amaçları dışına çıkmalarının engellenmesinden söz edilebilmektedir.

Raporda meslek odalarının iç denetimlerinin yetersiz olduğu ve dış denetimin de yapılmadığı belirtilmekte ve *“Denetim yapılmayınca da meslek kuruluşlarının kuruluş amaçları dışında faaliyet gösterip göstermedikleri hususunda yeterli bilgiye sahip olunamamaktadır”* denilmektedir. Dış denetimden ise devlet organları tarafından yapılan denetim kastedilmektedir. Yargı organları tarafından da bu yönde bir tespiti rastlanmadığı belirtildiği halde, amaç dışı faaliyetlerden yakın raporun dayanağı olarak, kimi meslek odalarının açmış olduğu davalar, internet sayfalarında yayınlanan görüşler ve yer aldıkları mitingler gösterilmektedir. Böylece kamu idarelerinin eylem ve işlemlerini yargı önüne taşımak, toplumsal olaylarla ilgili görüş belirtmek ya da hak talepli mitinglere katılım sağlamak gibi oda faaliyetlerinin yasaklanmasının savunulması söz konusu edilmektedir. Böyle bir anlayışın demokrasi ile herhangi bir ilişkisinin bulunamayacağı, toplumun çeşitli çıkar gruplarının susturulmak istendiği ve bu grupların toplumun ezilen kesimlerini oluşturduğu da anlaşılmaktadır. Nitekim raporda *“Yalnız belirtmelidir ki, bu konuda meslek kuruluşlarının tümünü aynı kategoride görmemek gerekir. Bazı kuruluşlar esas fonksiyon ve görevlerine odaklanmakta ve hukuki çerçeve içerisinde etkinlik göstermektedir”* denilmektedir. Yani siyasal iktidarla uyumlu, sistem içerisinde ekonomik ve sosyal olarak pay alan kesimler raporda ayrıcalıklı ve örnek bir konuma oturtulmaya da çalışılmıştır.

Amaç dışı faaliyetlerle ilgili yeni düzenleme ve katı yasakların getirilmesi gerektiğini savunan raporda meslek odalarının hukuka aykırı ya da üyeleri tarafından tepkiyle karşılanan karar ve uygulamalarının bulunduğu izlenimi yaratılmaya çalışılmaktadır. Birer kamu tüzel kişisi olarak meslek örgütlerinin faaliyetlerinin hukuksal denetimi yargı organı tarafından yapılmaktadır ve sıklıkla bu tür davaların açıldığı da bilinmektedir. Yargı denetiminden ise, “siyaset nedeniyle bir yaptırıma uğramış meslek kuruluşuna rastlanmadığı” ifadesiyle sınırlı, hoşnutsuz bir şekilde bahsedilmektedir. Oysa meslek odalarının eylem ve işlemleri üyeleri ya da üçüncü kişiler tarafından sıklıkla yargı önüne taşınmakta, etkin bir denetim sağlanmaktadır.

Özerklik tanımı gereği bu kuruluşların kendi denetimlerini kendi iç demokratik mekanizmaları aracılığıyla oluşturacakları kurullar aracılığıyla gerçekleştirmeleri esastır. İdari vesayet kapsamında ise yerinden yönetim kuruluşu ile merkezi idare arasındaki bütünlüğün sağlanması kapsamında sınırlı bir idari ve mali denetim söz konusudur. Raporda idari vesayeti de aşan ölçüde; özerkliği yok edecek şekilde olağanlaştırılan ve sürekli olması öngörülen bir dış denetim önerisine ulaşılmaktadır. Yargının işlevini gereğince yerine getirmediğinden dem vurarak, bu kuruluşlar üzerinde siyasal iktidar eliyle oluşturulacak olan denetimin neredeyse “hukuka uygunluk” denetimini de kapsamına çalışılmaktadır.

Şeffaflık tamam, sorun siyasal baskı

Raporda meslek odalarının şeffaflığı, hesap verilebilirliği ile ilgili olarak da şu iddialar ileri sürülmektedir:

“Diğer yandan, meslek kuruluşlarının çoğunun kapalı örgütsel yapılar olduğu, şeffaflık ve hesap verme mekanizmalarının yetersiz olduğu, küçük gruplar dışında kalan geniş kesimlerin meslek örgütünün faaliyetlerinin dışında kaldığı ve yönetim etkinliklerine yabancılaştığı, seçimlere katılmadığı/katılamadığı, yürütülen faaliyet ve hizmetler konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı/olmadığı dikkate alındığında, faaliyetlere ilişkin olarak üye/meslek mensubu denetiminin de yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır.

Bu durum yönetim kurullarına geniş bir hareket imkânı sağlamakta ve yürütülecek hizmet ve faaliyetler yönetim kurullarınca belirlenmektedir. Yukarıda belirtilen sebepler dolayısıyla kuruluş amaçları dışında kalan faaliyetlerin kontrolü için öngörülen sistem uygulamada yetersiz kalmaktadır.”

TMMOB'nin tüm faaliyetlerinin şeffaf olduğu, yalnızca üyelerinin değil, tüm kamuoyunun denetimine açık bulunduğu herkes tarafından bilinmektedir. TMMOB, siyasi iktidarların uyguladığı politika ya da icraata desteğini de muhalefeti de açıkça yaptığı gibi, idari ve mali konularda da tüm bilgileri kamuoyuyla paylaşmakta, genel kurullarda üyelere hesap vermekte, yönetim kurulları genel kurullarda oluşturulan bağımsız kurullar eliyle denetlenmekte, denetim sonuçları açıklanmakta, herhangi bir şikayet ya da ihbar geldiğinde bekletilmeksizin işleme koymaktadır. Meslek örgütlerimizi siyasal iktidarın güdümü altına almak amacıyla, çeşitli söz oyunları ile denetim yetersizliği bulunduğu söz etmek, amaç dışı faaliyetlerde bulunuluyormuş gibi imalarda bulunmak, ne meslek odalarımızı, ne de yöneticilerini zan altında bırakmaya yetmeyecektir.

Meslek örgütü üyelerinin, örgüt faaliyetlerinin dışında kaldıkları ve yönetim etkinliklerine yabancılaştıkları yönündeki iddialar ise, amaç dışı faaliyet ya da

denetim eksikliği ile ilgisi olmayan, genel olarak toplumsal yaşamda görülen sorunun parçası olan bir durumdur. Toplumsal yapının geneli düşünüldüğünde, özellikle profesyonel meslek örgütlenmelerinin üyelerinin, toplumun en duyarlı ve yabancılaşmadan en az etkilenen kesimleri olduğu görülmektedir. Meslek mensuplarının kendi örgütlerine yabancılaşmasının önündeki engellerin kaldırılması için, daha demokratik ve özgürlükçü bir siyasal yönetime ihtiyaç bulunmaktadır. Siyasal iktidarlar, meslek odalarının bilimsel etkinliklerine dahi, kamuda çalışan meslek mensuplarının katılması önüne çeşitli engeller koymaktadır. Özel sektörde çalışanlar ise işverenlerinin takdirine terk edilmiştir. Meslek mensuplarının, üyesi oldukları odaların faaliyetlerine katılımın önündeki tüm yasal ve idari engellerin kaldırılması gerekmektedir.

Müdahalenin asıl gerekçesi siyaset

Raporda 1982 Anayasası'nda 1995 yılında yapılan demokratikleşmeye yönelik değişiklik ise şu şekilde eleştirilmektedir:

“Doktrindeki tartışmalar bir yana, bu konu çok defa yargıda uyuşmazlık konusu olmuştur. Hatta 1982 Anayasası'nın hazırlanış sürecinde bu konuda önemli tartışmalar yapılmış ve bu amaçla çeşitli tedbirler öngörülmüştür. Ancak, Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde demokratikleşme yönündeki düzenlemelerle Anayasa'daki bazı sınırlamalar kaldırılmıştır. Bununla birlikte, yukarıda da tartışıldığı üzere amaç dışı faaliyet yasağı korunmuş olup, meri mevzuatımız bu konuda açık hükümler içermektedir. Dolayısıyla, amaç dışı faaliyet yasağı belli ölçüde, siyasi ve ideolojik faaliyetleri gündeme getirmektedir.”

Doktrinde amaç dışı faaliyet ve siyaset yasağı ile ilgili destekleyici görüşler bulamayan rapor, yargı kararlarını gündeme getirmiş, ancak *“yargı organları kararları arasında siyaset nedeniyle bir yaptırıma uğramış meslek kuruluşuna rastlanmamıştır”* tespiti yapmak zorunda kalmış ve siyaset yasağı görüşünü destekleyecek tek dayanağı 1982 Anayasası'nın hazırlanış sürecinde yapılan *“önemli”* tartışmalarda bulabilmiştir. Her ne kadar Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde *“demokratikleşme yönünde”* düzenlemeler yapılmış, Anayasa'nın 135. Maddesi'nden *“siyasetle uğraşamazlar, siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemezler”* ibaresi çıkarılmış olsa da, *“kuruluş amaçları dışında faaliyet gösteremezler”* ibaresinin korunmuş olmasının, siyasetle uğraşma yasağını kapsadığı dahi savunulmaktadır.

İdeoloji ve siyasetin kesin olarak yasaklanmasını isteyen rapor, bu önerisini çeşitli gerekçelere dayandırmaya çalışmaktadır. *“Siyasi parti gibi hareket etme, muhalefet etme, devlet çıkarlarının korunması, kamu tüzel kişiliği statüsü”* gibi gerekçeler ön plana çıkmaktadır. Bu önermenin temel gerekçesini, meslek örgütlerinin devletin bir uzantısı gibi görme sorunu ya da meslek örgütlerinin *“devletin”* hiyerarşik yapısı içinde bir uzantı haline getirme kaygısı oluşturmaktadır.

Anayasa'nın 135. Maddesi'ne ilişkin olarak (madde üzerinde 1995 yılında yapılan değişiklikler öncesinde) Anayasa Mahkemesi'nin 3 Aralık 1991 tarihli kararında şu yorum yapılmaktadır:

“Mesleki kuruluşlar yasayla düzenlenen mesleklerin verdikleri kamu hizmetinde düzeylerini korumak ve mesleğe mensup olanların ortak çıkarlarını kollamak ve aralarındaki

dayanışmayı güçlendirmek için kuruluurlar. Bu tür mesleki kuruluşların çok partili demokratik düzen içerisinde giderek etkili bir baskı grubu haline gelmeleri ve bu şekilde örgütlenen menfaat grupları arasındaki dayanışmanın toplum çıkarları aleyhine gelişmesi tehlikesi, bunların kamu hukuku kural ve usulleriyle yönlendirilmesini zorunlu kılmış ve sosyal bir olgu olarak öteden beri varlıklarını koruyabilmiş bu kuruluşları Anayasal bir kurum haline dönüştürmüştür.

...

Anayasa'nın sözü edilen kuruluşları düzenleyen 135. Maddesi konuya bazı noktalarda açıklık ve daha yoğun denetim sisteminin ölçütlerini getirmiştir. Meslek kuruluşlarının amaçları belirlenerek, dolayısıyla etkinlik alanları sınırlanmış, bunların birer kamu tüzelkişisi olduğu açıklığa kavuşturulmuş, organlarının seçimi yargı gözetimine tabi kılınmış, amaç dışı faaliyet göstermeleri, siyasetle uğraşmaları, siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket etmeleri yasaklanmış, devletin bu kuruluşlar üzerindeki idari ve mali denetim hakkı açıkça belirlenmiştir. Amaç dışı etkinlik yaptırma bağlanmıştır.”

Raporda Anayasa Mahkemesi'nin bu kararı alıntılıandıktan sonra yapılan değerlendirmeler de son derece şaşırtıcıdır:

“Esasında demokratik düzen içerisinde güçlenen veya etkili bir hale gelmeye başlayan baskı gruplarının, bu kuruluşların Anayasal ve yasal düzenlemelerle kamu hukuku kurallarına tabi tutulması, kamu kurumu niteliği verilmesi, üyelik zorunluluğu esasının getirilmesi, kamu tüzel kişiliği olarak tanınması ve çeşitli yönlerden kamu kudretiyle donatılmasının baskı ve menfaat gruplarının toplum çıkarları aleyhine gelişmesi tehlikesini bertaraf edip etmediği, etmeyeceği şüpheli ve tartışmalıdır. Meslek kuruluşlarının tarihsel gelişmelerine baktığımızda, bu kuruluşların 1961 Anayasası sonrasında daha güçlü ve etkin hale geldikleri görülmektedir. Bu kuruluşlar Devletin vesayet denetimi kapsamına alınmalarına rağmen, fiili durum öngörülenin veya Anayasa Mahkemesi kararlarında belirtilen gerekçelerin aksi yönde gerçekleşmiştir. Ayrıca, kamu hukukuna tabi olmayan ve Anayasa'da düzenlenmiş bulunan, baskı grubu niteliği taşıyan diğer her çeşit örgütlenmenin (dernek, sendika, vakıf vb.) de belli oranda Devlet denetimine tabi olduğu dikkate alındığında, bu gerekçenin meslek kuruluşlarına kamu kurumu niteliği verilmesinin, kamu tüzel kişiliğine haiz kılınmasının ve kamu hukukuna tabi tutulmasının arkasında yatan nedenler konusunda yeterince açıklayıcı olmadığı anlaşılmaktadır.”

Anayasa Mahkemesi'nin 1982 Anayasası'nın hazırlanıp yürürlüğe konulduğu baskıcı dönemde getirilen hükümlerinin gerekçesini ortaya koymaya çalıştığı ve meslek gruplarının belirli bir disiplin altına alınması amacı taşıyan meslek örgütlerinin kamusal nitelikte faaliyet göstermesinin öngörülmesine yönelik değerlendirmeleri raporda yeterli görülmemiştir. Anayasa ve yasalardaki tüm düzenlemelere rağmen meslek örgütlerinin “tehlike” oluşturduğu görüşü savunulmaktadır.

Meslek örgütlerini “tehlike” olarak gören, demokratikleşme sürecinde kaldırıldığı halde siyaset yasağını daha da katı bir şekilde savunan ve bu görüşleri 1982 Anayasası'nın hazırlanış sürecindeki tartışmalara dayandıran rapor, sivil ve demokratik özellikleriyle sunulan Sayın Cumhurbaşkanı açısından büyük bir talihsizlik olmuştur.

Özellikle 1980 Askeri Darbesi ile getirilen düzenlemeler ve baskı uygulamaları

sonucunda toplum apolitikleşmiş, siyasetten uzaklaştırılmış, adeta susturulmuştur. 1990'lı yıllarda AB süreciyle birlikte çeşitli adımlar atılmış olmakla birlikte bugün toplumun siyaset kanallarının belirli sayıda örgüt aracılığıyla ve sınırlı ölçüde var olabildiği açıktır. İleri demokrasiye geçtiğimiz iddiasıyla çeşitli düzenlemeler ve uygulamaların yapıldığı günümüzde, toplumun değişik kesimlerinin görüş, öneri ve çıkarlarını dile getiren az sayıdaki örgütlenme arasında yer alan sınırlı sayıdaki meslek örgütlerinin de susturulmak istendiği yalnızca ele aldığımız raporun değil, iktidar erkini kullanan kimi yetkililerin de sözünü ettiği ve uygulama için harekete geçtiği bir olgu halini almıştır. Meslek örgütlerinin hem mesleki anlamda hem de genel anlamda ülkede uygulanan pek çok politikadan etkilenecekleri, bu karar ve uygulamaların hem kendi üyeleri hem de toplumun geneli için iyileştirilmesi yönünde çaba sarfedecekleri eşyanın tabiatı gereğidir. Bütçeden daha fazla pay almak, meslek itibarını artırmaya yönelik düzenlemeler yapılmasını istemek, kamu gelirlerinden mesleki eğitime vs. daha fazla pay ayrılmasını istemek, mesleki faaliyetlerinin kamu yararını koruyacak şekilde yapılmasını sağlamak gibi en genel konuların bile meslek gruplarını yakından ilgilendirdiği açıkken, meslek gruplarının ve onların örgütlenmesi olan meslek odalarının bu konuların dışına itilmek istenmesi; ancak baskı, tehdit ve yıldırma yöntemi olarak nitelendirilebilir.

Siyaset yasağından kasıt, bu odalarda yönetici olanlara yönelik bir kısıtlama amacını taşıyorsa, demokrasi ve AB'ye uyum gerekçesiyle yapılan düzenlemelere, demokrasinin temel koşulu olan insanların seçme-seçilme hakkına engel oluşturma anlamı taşımaktadır ki bu zaten kabul edilemez. Siyaset yasağından kastedilen siyasal partilerle organik bir ilişki içinde bulunulmaması ise, zaten böyle bir organik ilişki yoktur. Eğer meslek odalarının mesleklerine yönelik öneri ve görüşleri siyaset kapsamında değerlendirilip yasaklanmak isteniyorsa, bu demokrasinin d'sinden söz edilemeyecek, iktidarın her alanda tek olma isteğine dayalı otoriter bir sistemin kurulması demektir. Örneğin yapı denetiminin özel şirketler aracılığıyla etkin ve verimli bir şekilde gerçekleştirilemeyeceğini, çünkü bu şirketlerde çalıştırılan mühendislerin bağımsız denetim yapma olanağından yoksun bırakılması neticesinde bina sahibinin verdiği parayla gerçekçi bir denetim yapılamayacağını söylemek siyasal bir yaklaşım olarak değerlendirilebilmektedir. Yine örneğin Türk Telekom'un özelleştirmenin ardından yaptığı zammın mevcut mevzuata aykırı olduğu ve bu nedenle iptal edilmesi gerektiği gerekçesiyle dava açılması siyasal bir yaklaşım olarak görülmektedir. Oysa meslek örgütü, bünyesinde örgütlü olan mühendislerin hizmet ürettikleri alanda toplumun çıkarını koruyan bir yaklaşım ortaya koymaktadır. Tam tersine siyasal iktidarların meslek örgütlerinin bu tür müdahalelerini siyaset yapıyorlar gerekçesiyle engellemek yerine bunun önünü açmaları topluma daha iyi hizmet götürebilmelerinin de temelini oluşturmaktadır. Eğer siyasal iktidar Anayasa değişikliğinde Danıştay'ın yetkisini "yerindelik denetimi yapamayacağı" vurgusuyla sınırlamaya çalışmakla yetinmeyip odaların dava açma haklarını da yok etmek istiyorsa, böyle bir sistem demokrasi değil, insanların ve kurumların yargı yoluyla haklarını aramalarının bile engellendiği, hukuk devletinin de yok edildiği, siyasal iktidarın aldığı karara "kutsal emir" gözüyle bakıldığı, bu kararların sorgulanmadığı otoriter bir yapı yaratacaktır. Bunun toplum yararıyla ilişkilendirilmesi mümkün değildir. Demokrasi yalnızca seçim sistemine indirgenemeyecek kadar geniş bir kapsama alanına sahiptir.

Kamu gücüne sınıfsal tercih ayarı

Raporun amaç dışı faaliyetlerle ilgili bölümünde, meslek örgütlerinin kamu hizmeti görevlerinden uzaklaştırılmasına yönelik şu iddialar öne sürülmektedir:

“Meslek kuruluşları ve üst kuruluşlarının yürüttükleri bir kısım hizmet ve faaliyetler kamu kurum ve kuruluşlarınca yürütülen hizmet ve faaliyetlere benzerlik göstermektedir. Esasmda bunların bir kısmı önceleri devlet tarafından yürütülmekle birlikte, daha sonra çeşitli gerekçelerle kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına devredilen hizmetlerden oluşmaktadır. Kamusal nitelikli, kamu hizmeti niteliği taşıyan hizmet ve faaliyetlerin sunumunda ilgili kural ve standartlara uyulmasının sağlanması önem kazanmaktadır. Bu tür hizmet ve faaliyetleri nitelikleri gereği diğerlerinden ayırmak gerekmektedir.

Çoğunlukla bu tür hizmet ve faaliyetler kuruluş kanunlarından veya konuya ilişkin özel kanunlardan ve bunlara istinaden yapılan düzenlemelerden doğmaktadır. Kamusal nitelikli hizmet ve faaliyetler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına büyük güç ve etkinlik kazandırmaktadır. Bu konudaki işlevler ve kullanılan yetkiler, bu kuruluşları ekonomik ve toplumsal hayatta önemli aktörler haline getirmektedir. Ayrıca, bu tür etkinliklerden elde edilen gelirler de meslek kuruluşları için önemli bir finansman kaynağı oluşturmaktadır. Mesleğe ilişkin kuralları, standartları belirleme, meslek mensuplarının uyacakları ahlak kurallarını tespit etme, bunlara uymayanlar hakkında disiplin hükümlerini uygulama, mesleğe giriş ve unvan kullanımını kurallara bağlama, mesleki faaliyetlerin icrasını denetleme ve üçüncü şahısların ihtiyaç duydukları bazı konularda bir kamu kurumu gibi hizmet sunma gibi durumlar kamusal nitelikli hizmet ve etkinliklere örnek oluşturmaktadır.”

Rapordan alıntılanan yukarıdaki bölümde kamu hizmeti tanımı yapılmamakla birlikte, kamu hizmetinin diğer hizmetlerden farklılığına vurgu yapılarak, bunun kamusal bir sorumluluk gerektirdiği ortaya konulmaktadır. Bu nedenle zaten meslek örgütleri, sendika ya da dernek gibi özel hukuk hükümlerine tabi değil, kamu tüzel kişiliğine haiz kurumlardır. Kamu hizmeti en geniş tanıma göre; *“devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından ya da bunların gözetim ve denetimleri altında, genel ve ortak gereksinimleri karşılamak, kamu yararı ya da çıkarını sağlamak için yapılan ve topluma sunulmuş bulunan sürekli ve düzenli etkinliklerdir.”* (Anayasa Mahkemesi, 1994/43 E:1994/42-2 K:9.12.1994)

Raporda meslek örgütlerinin kamu hizmeti yürüttükleri için kamu tüzel kişiliğine sahip oldukları kabul edilirken, bundan dolayı güç elde ettikleri gerekçesiyle bir sorgulama yapılmaktadır. Elbette kamu hizmeti sunumu kamu gücü gerektirdiği için meslek örgütleri kendi sundukları hizmetle sınırlı olarak bu tür bir kamusal güce sahiptirler. Bunun sorgulanması idari sistemin işleyişine aykırıdır. Zaten raporu hazırlayanlar bu güce ilişkin rahatsızlıklarını, ekonomik ve toplumsal hayatta meslek örgütlerinin “önemli aktörler” olmaları biçiminde ortaya koymaktadırlar. Yani amaçları bu meslek örgütlerinin etkinliklerini zayıflatmak olarak ortaya çıkmaktadır. Bu amaca hizmet edecek şekilde, raporda meslek örgütlerinin denetimi şöyle gündeme getirilmektedir:

“Bu hizmet ve etkinliklerin ‘kamu hizmeti’ keyfiyeti taşıması doğal olarak belli ölçüde bir devlet denetimini de gerektirmektedir. Devlet yasal düzenlemelerle yetkisini kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları veya üst kuruluşlarına devretmiş ve bu kuruluşlara kamusal

güç, yetki ve ayrıcalıklar tanımıştır. Devredilen bu yetkilerin kullanımı ve hizmetlerin yürütülmesinde amaca ve hukuka uygun davranılıp davranılmadığının izlenmesi/denetlenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla özellikle kamusal nitelikli faaliyetlere ilişkin denetimler üçüncü taraflar, toplum ve devlet çıkarlarının korunması ve mesleki çıkarlarla dengelenmesi bakımından önem arz etmektedir.”

Meslek örgütlerinin gördükleri kamu hizmeti ve burada kullanılan kamu gücüne yönelik sorgulama yapıldı ardından bu örgütlerin denetiminin gündeme getirilmesi, siyasal iktidarın bu örgütler üzerinde tahakküm oluşturabilmek, ekonomik ve toplumsal hayattaki etkinliklerini zayıflatabilmek için “denetim” görevini araç olarak gördüğünü ortaya koymaktadır. Raporla bu amaca toplumu ikna edebilecek bir argüman ortaya koyabilmek adına, bu kamu hizmeti etkinliklerinden önemli bir finansman kaynağı sağlandığı gerekçesi yaratılmaya çalışılmaktadır. Meslek örgütleri, mevcut yasal zeminde kar amacıyla herhangi bir faaliyet yürütemezler ve yürütmek gibi talepleri de yoktur.

Diğer taraftan ise ideolojik olarak, küresel sermayenin talep ettiği “devletin küçültülmesi” anlayışı işlenmektedir:

“Meslek kuruluşlarına üyeleriyle ilgili görevler yanında doğrudan vatandaşlara karşı da hizmet vermek üzere imtiyaz niteliğinde bazı görevler verilmektedir. Böylece meslek kuruluşları bir nevi KİT’leşmektedir. Bu durum özellikle yüksek gelirler elde edilmesini sağlayan bazı etkinliklerin meslek kuruluşlarının esas amaç ve işlevlerinin önüne geçmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla kuruluşların kuruluş amaçları, yapıları ve nitelikleriyle örtüşmeyen bazı sonuçlar doğmaktadır. Diğer yandan, özel kuruluşlarca da verilmesi mümkün olan bazı hizmetlerin tekel niteliğinde meslek kuruluşlarından temin edilmesi zorunluluğunu getirilmesi, rekabet şartlarının ortadan kaldırılması ekonomik anlamda da bazı olumsuz sonuçların ortaya çıkmasına yol açmaktadır.”

Raporun bu bölümündeki değerlendirmeler, kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi ve serbestleşmesi sürecinde, meslek örgütlerinin kamu hizmeti niteliğinde görülen kimi faaliyetlerinin özel sektöre devri gerektiği yönündedir. Meslek odalarının kendi mesleki alanlarına ilişkin olarak yürüttükleri kamusal nitelikli faaliyetlerin, tekelci ve rekabete kapalı olması gibi nedenlerle özel sektöre devredilmesinin savunulması, kamu hizmeti anlayışından uzaklaşılması anlamını taşımaktadır. Böyle bir gelişme, sermaye gruplarına yeni alanlar açılmasına, bu hizmetlerin kar kapısı haline getirilmesine hizmet edecektir. Buradaki önemli soru şudur: Emek kesiminde yer alan üyelere sahip olan meslek örgütlerinin yerine getirdiği kamu hizmetlerini kimin yapması istenmektedir? Bu hizmetler yukarıda dile getirildiği gibi tekelcilik iddiasıyla rekabete açılıp özelleştirilmek isteniyorsa sermaye kesiminin bu hizmetleri yerine getirmesi bekleniyor demektir. Bu ise üyeleri sermaye kesiminden oluşan meslek örgütlerinin ekonomik ve toplumsal hayattaki etkinliklerinin daha da arttırılması anlamına gelecektir. Sermaye kesiminden üyelere sahip meslek örgütlerinin bu kamu hizmetlerini doğrudan kendileri gerçekleştirmeyecek olmaları sonucu değiştirmeyecektir, üyeleri bu hizmeti yürütüyor oldukları için sermaye gücüne kamusal gücü de eklemiş olacaklardır. Bu durumda, belirli meslek odalarında örgütlenmiş olan sermaye gruplarının da rapor kapsamı içerisinde yer aldığı gerçeği karşısında, meslek odaları ve meslek grupları arasında emek kesimi aleyhine sermaye

kesimi lehine ayırım yapılması amacı ortaya çıkmaktadır. Belirli sermayeyi temsil eden meslek gruplarına yeni rant kapıları açılması savunulmuş olmaktadır. Rapordaki bu yaklaşım bile, çeşitli meslek gruplarının haklarını ihlal edici ve dolayısıyla ilgili meslek odalarınca karşı duruşu zorunlu kılan bir politika oluşturmaktadır.

Raporda yukarıdaki ideolojik çerçeve sunulduktan sonra yine amaç dışı faaliyete dönüş yapılarak, konu meslek örgütlerinin zayıflatılması noktasına şöyle getirilmektedir:

“Öte yandan, Anayasanın 135 inci maddesinde, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşlarının, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamayacakları hüküm altına alınmış olup, kuruluş amaçları ise, ‘belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak’ olarak sıralanmıştır.

Ancak meslek kuruluşlarıyla yasal düzenlemelerde amaç dışı faaliyetler konusu detaylandırılmamış, sadece Anayasa hükmünün tekrarı ile yetinilmiştir.”

Burada temel olarak altı çizilmesi gereken nokta, hiçbir yasal mevzuatta kurumların amaç dışı faaliyetleri değil, amaçlarının sayılmış olduğu gerçeğidir. Neden ısrarla amaç tanımı olmasına karşın meslek örgütlerine amaç dışı faaliyet yasağının detaylandırılmasından söz edilmektedir? Raporda sunulan ideolojik çerçeveye bütün olarak bakıldığında amaç dışı faaliyet detaylandırmasıyla “muhalif” olarak görülen meslek örgütlerinin “disipline edilmesi” anlayışı açıkça ortaya çıkmaktadır. Amaç tanımlaması varken; amaç dışı faaliyet detaylandırmasının istenmesi, kendi başına bile yasakçı bir zihniyetin uzantısıdır.

Yapısal Müdahale Yetmiyor, Yönetimler de Hedefte

Öneri 8- *Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca yapılan seçimlerde katılım oranını yükseltmek, seçimlerin tarafsızlık ve eşit koşullar altında yapılmasını sağlamak ve mevcut temsil sorunlarını gidermek amacıyla seçimlere ilişkin kurulların yeniden düzenlenmesi.*

Bu kapsamda;

- Seçimlerde oy kullanmak için veya seçilebilmek için tüm meslek kuruluşları için geçerli olacak asgari ve standart ortak koşulların getirilmesi, bu kapsamda seçimlerde oy kullanmak için üyeliğin zorunlu olması nedeniyle aidat borcunun ödenmesi gibi koşulların konulmaması,

- Seçimlere katılacak tüzel kişilik temsilcileri için düzenlenen yetki belgeleri karşılığı alınan “sivil harcının” kaldırılması, ayrıca meslek kuruluşlarınca buna benzer seçimlere katılma ile ilgili düzenlenen belgelerden hizmet bedeli adıyla ücret alınmaması, bu belgelerin ücretsiz düzenlenmesi,

- Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları seçimlerine ilişkin kurulların yeniden düzenlenmesi, yapılacak değişikliklerin seçimlere daha fazla katılımı sağlayacak ve organlarda daha fazla değişik görüşlere sahip gruplara temsil imkânı verecek düzenlemeleri içermesi,
- Doğrudan üyelerin katıldığı seçimlerin tüm meslek kuruluşlarında dört yılda bir aynı tarihte yapılması ve bir hafta sürmesi (örneğin Haziran ayının dördüncü haftası), seçim sandıklarının meslek kuruluşu binası dışında genel seçimlerde olduğu gibi okullara konulması, seçimler ve genel kurulların aynı anda yapılmaması, seçimlerin genel kuruldan önce tamamlanması,
- Seçimlerin milletvekili genel seçimlerine benzer şekilde gerçekleştirilmesi, adayların seçimlerden bir ay önce ilgili seçim kuruluna başvurması ve aday listelerinin seçime 15 gün kala kesinleşmesi, adayların gruplar veya bağımsız adaylar şeklinde birleşik oy pusulasında gösterilmesi ve oyların bu pusula üzerinden kullanılması,
- Seçimlerde oy kullanacak üyelerin isimlerinin ve adreslerinin seçimlerden en az 15 gün önce gruplara veya adaylara verilmesi,
- Seçimlerde postayla veya internet üzerinden oy verme imkânı getirilmesi veya bir hafta süreyle sandıklar açık tutularak oy kullanılması,
- Kullanılacak oylarla çoğunluğu alanın tüm listesinin seçilmesi yerine, milletvekili seçimlerine benzer şekilde aldıkları oy oranında gruplara temsil imkânı tanınması, ayrıca tercih sistemleri de kullanılması (Tercih sistemi ile ilgili olarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti milletvekili seçimlerinde uygulanan tercih sistemi),
- Birlik veya konfederasyonların genel kurullarında üye sayısı fazla olan odalara daha fazla delege imkânı sağlanması ile ilgili uygulamalarda birkaç büyük odanın mutlak hâkimiyetine imkân vermeyecek şekilde bir tavan sınır konulması, bu çerçevede genel kurula katılacak üye ve delege sayılarının yeniden belirlenmesi,
- İlçe seçim kurullarınca düzenlenen seçim sonuçları ile ilgili belgelerde saydamlığı sağlayacak şekilde; seçime katılması gereken üye veya delege sayısı, seçime katılan üye veya delege sayısı, geçersiz sayılan oy sayısı, geçerli oy sayısı, diğer adaylar ve aldıkları oy sayıları gibi seçimle ilgili tüm bilgilerin tam olarak yer almasının sağlanması,
- Seçilme şartlarını kaybedenlerin üyeliklerinin herhangi bir organın kararına gerek olmaksızın kendilerine yapılan tebligatla birlikte kendiliğinden düşmüş sayılması,
- Her kademedeki organlarda görev alanların mazeretsiz olarak belli sayıda (3-5) toplantılara katılmama halinde üyeliklerin kendiliğinden

düşmesi yönünde düzenleme yapılması, mazeretlerin açık olarak belirlenmesi,

- Seçimlere katılmayanlarla ilgili tüm meslek kuruluşları için ortak ve standart yaptırımların öngörülmesi gerektiği.

Raporun en kapsamlı ve ayrıntılı önerisi meslek kuruluşlarının seçimleriyle ilgili bu önermedir. Raporun geneli ve önerilerin içeriği ile 8. önerinin değerlendirilmesi sonucunda, "Esas olarak meslek kuruluşlarının yönetimlerinin nasıl değiştirilebileceği sorusuna yanıt mı aranıyor?" kuşkusuna doğmaktadır. Nitekim bugün meslek kuruluşlarının çoğunluğunun mevcut siyasi iktidarla örtüşmeyen yönetim yapılarına sahip olduğu, ülkede hemen her kurum ve kuruluşun yapısının çeşitli araç ve yöntemler kullanılarak siyasi iktidarla uyum sağlayacak şekilde değiştirildiği bir ortamda, meslek kuruluşlarının da yönetim yapılarının değiştirilmesi amaç ve arzusunun bulunabileceği ortadadır. 1982 Anayasası ile getirilen pek çok antidemokratik düzenlemenin 12 Eylül koşullarında bile kullanılmadığı, ancak bugünkü siyasi iktidar döneminde yoğun bir şekilde kullanılmaya çalışıldığı somut gerçeği ile birleştirildiğinde, meslek kuruluşlarının siyasi iktidarın gündeminde olacağı anlaşılmaktadır. YÖK gibi pek çok kurumun demokratikleşmesi görüntüsü altında gerçekleştirilen değişimlerin, yönetimin siyasi iktidarla uyumlu kişilere geçmesinin ardından, bu kurumların savunulmaya başlaması örneklerinde olduğu gibi, meslek kuruluşlarının demokratikleştirilmesi görüntüsü ve söylemi altında, esas hedefin yönetim değişiklikleri olduğu söylenebilir.

Raporda meslek örgütlerinin kamu hizmetine yönelik yetkilerinin sınırlandırılması, özzerkliğinin yok edilmesi, devlet örgütlenmesi içerisinde bir hiyerarşik düzene sokulması gibi öneriler bile yeterli görülmemekle, HSYK değişikliğinde yaşandığı gibi, zayıflatılmış yapıların yönetimlerinde yer alan kişilerin de siyasal iktidarla doğrudan bağlantılı olması istenmektedir. Bu amaca yönelik olarak da "ileri demokrasi" görüntüsü altında ideolojik zemin hazırlanmaya çalışılmaktadır. Ülkemizdeki seçim sisteminin antidemokratik yapısı her seçim döneminde tartışma konusu olmasına rağmen, raporda milletvekili genel seçimleri ile meslek örgütlerinin yönetici seçiminin uyumlaştırılması gündeme getirilmektedir.

Demokrasi İddiasıyla Demokrasiye Müdahale

Meslek kuruluşlarının seçimlerine yönelik ayrıntılı öneriler incelendiğinde, demokratik ve katılımcı bir örgütlenme yapısı değil; örgütüne yabancılaşan, hiçbir sorumluluk hissetmeyen, yalnızca en yüksek oy oranına ulaşmanın hedeflendiği ve olduğu varsayılan grupların, aldıkları oy oranına göre yönetimlerde nispi olarak temsil yetkilerinin amaçlandığı bir seçim sisteminin öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Burada dikkat çekici nokta raporda bir taraftan meslek örgütlerinin "siyaset yapmaları" eleştirilirken, diğer taraftan yönetime talip olan mesleğe ilişkin ortak değerlendirme ve programlara sahip üyelerin içerisinde yer aldığı adayların "siyaseten grup" olarak kabul edilip, yönetimlerdeki temsil yetkilerinin değiştirilmesinin istenmesidir. TMMOB'ye bağlı odalarda, bu odaların şubelerinin yönetim kurullarında yer alanlara ilişkin objektif bir araştırma yapıldığında odaların ve şubelerinin yönetim kurulları ve genel kurul delegeleri başta olmak üzere tüm kurullarının seçimlerinde grupların değil, bireylerin aday oldukları ve böylelikle tüm üyelerin seçme ve seçilme haklarının

korunduğu görülecektir. Bu doğal demokratik seçim sürecinin ötesinde nispi temsil esası ile üye tarafından kabul görmeyen program ve anlayışa sahip siyaseten oluşturulan grupları yönetime taşıma anlayışı, bu “grupların” farklı programlarla aynı yönetimi paylaşmaları örgütsel zafiyetler yaratacak, yönetimleri karar alamaz noktaya kadar götürebilecektir. Kaldı ki TMMOB’de farklı mesleki düşünce ve görüşten üyelerin görüşlerinin alındığı, tartışıldığı, yöneticilerin karar sürecinde etkin olabilecek çalışma grubu, komisyon, danışma kurulu gibi demokratik mekanizmalar da bulunmaktadır. TMMOB bünyesindeki odalarda bugüne kadar yılların demokratik işleyiş süreçleri içerisinde deneyim biriktirilmiş olup bu deneyim sonucunda dışarıdan zorlama bir temsiliyet yerine farklı mesleki görüşlerin kendi aralarında uzlaşma ve diyalog kültürünü geliştirdikleri bir yapılanma söz konusudur. Meslek örgütlerinin en üst karar organı olan genel kurulları tüm üyelerin katılımıyla yapılan şube seçimlerinde seçilen delegelerden oluşmakta ve bütün düşünce ve görüşlerin tartışıldığı ortamda seçilen yönetimleri de bağlayıcı kararlar alınmaktadır. Yani raporda övgüyle söz edilen milletvekili seçimleri ile oluşturulan Meclis, meslek örgütlerinde genel kurullara denk düşmekte, TBMM’nin içinden seçilen yürütme organı ise meslek örgütlerinde genel kurullarda seçilen yönetim kurulları olmaktadır.

Son olarak söylenmesi gereken, meslek örgütlerinde amaç ve örgütsel yapıları gereği “siyasi partiler” benzeri gurupların oluşturulamayacağı ve seçimlerinde nispi temsil gibi bir zorlamanın meslek örgütlerini işlevsizleştireceğidir.

Yine rapora göre seçimler müzakere ve değerlendirme yapmadan, genel kurullardan önce tamamlanacak, yüz yüze gelmeyen, tartışmayan üyeler okullarda ya da posta ve internet yoluyla oylarını kullanacaklardır. Mevcut durumda meslek kuruluşlarının tüm üyelerinin yönetim organları seçiminde oy hakkının bulunması, bu haklarını genel kurula katılma ve söz hakkıyla birlikte kullanmaları, yalnızca seçme-seçilme hakkıyla sınırlı bir katılımın bulunmaması, aynı zamanda oda politikalarının ve düzenlemelerinin de müzakere edilerek üyelerin oylarıyla belirlenmesi söz konusudur. Üye sayılarına göre, tüm üyelerin katılımına açık olarak tabandan delege belirleme yöntemiyle üst organların belirlenmesi yöntemi söz konusudur. Seçimlere katılan üye sayısını arttırmaktan söz edilirken, bu üyelerin karar süreçlerine katılımını yok sayan bir anlayış “niteliksel” değil, “niceliksel” bir demokrasi anlayışına uygun düşmektedir. Eğer ileri demokrasiden söz ediliyorsa, demokrasinin sayısal bir katılım anlayışına sıkıştırılmasının ötesinde niteliksel olarak karar alma süreçlerine katılımı artırıcı olması gerektiği açıktır. Demokrasi bir şekilden ibaret değildir ve yönetim organlarının belirlenmesinde oy kullanmayla sınırlandırılmaz. Üyelerin mensubu oldukları odaların tüm politikalarını tartışabilecekleri, belirlenmesinde etkin rol oynayacakları mekanizmaların ortadan kaldırılmasının üyeleri örgütlerine yabancılaştıracağı açıktır. Üstelik genel kurullarla seçimlerin ayrıştırılarak oy kullanımının uzun bir süreye yayılmasının katılımı artıracığına ilişkin iddianın ise ne düzeyde geçerli olduğu ayrı bir soru işaretidir.

Dayanak 12 Eylül’ün En Uç Antidemokratik Anlayışı

Rapor’un “Organ Seçimleri ve Tartışmalar” başlıklı bölümünde, meslek kuruluşlarında yaşanan sorunların başında “*seçime katılma oranının artırılması ve organlarda muhalif görüşlere de yer verilmesi*” sayılarak, bu iddiaya 1982 Anayasası’nın görüşmeleri

sırasında Danışma Meclisi Anayasa Komisyonu'nda ortaya konulan değerlendirmeler dayanak yapılmaya çalışılmıştır:

“...seçimlere kuruluşun tüm üyelerinin katılımının realiteye uymadığı, bir kısmının hiç gelmediği, gelenlerin bir kısmının bekleme sabrını göstermedikleri, oylamayı beklemeden dağıldıkları, oylamaya ancak geç vakitlerde sıra geldiği belirtildikten sonra 'Ama orada yönetimi eline almaya niyetli olan kişilerin oluşturduğu gruplar sonuna kadar kalır, ondan sonra da odanın yönetim kurulu oluşur ve tüm üyeler adına fetva verirler' denilmek suretiyle mevcut seçim sistemi ve uygulaması eleştirilmiş...”

Ancak 12 Eylül'ün Danışma Meclisi'nde bile bu görüşlere itibar edilmemiş ve noterlikte oy kullanma, posta yoluyla oy kullanma gibi öneriler kabul edilmemiş, Anayasa'ya “en fazla katılımını sağlayacak tedbirler alınarak” ifadesi bile konulmamıştır. Raporda, seçimlere müdahale düzeyindeki oy kullanımına yönelik düzenleme taleplerinin o dönemde bile kabul edilmediği anlatılmasına rağmen bu görüşlerin referans verilmesinde çekince duyulmamış olması, 12 Eylül'de bile kabul görmeyen en uçtaki antidemokratik anlayışlara sahip çıktığını göstermektedir.

Demokratik seçim süreçlerine üyelerin en etkin ve nicelik olarak en çok şekilde katılmalarının sağlanması elbette ki demokratik bir olgudur. Meslek odalarının genel kurullarına, üyelerin en yüksek düzeyde katılımının sağlanması için özendirici yaklaşımlarda bulunulması gerektiği de açıktır. Ancak bunun hiçbir koşulda demokratik işleyişi zedelemeyecek ve yapıları çalışamaz duruma getirmeyecek şekilde yapılması gerekmektedir. Katılımı artırma sorumluluğu meslek örgütlerinin mevzuatı ve yönetimde sağlanacak değişikliklere de yıkılmaz. Seçimler katılımı arttırılabilmek için meslek örgütlerinin mesleki olarak karar verici yetkilerinin arttırılması, kamu kurumlarının aldıkları karar ve uygulamalarda etkili oldukları yeni bir yapılanmaya gidilmesi gerekir. Bunun için mühendislerle ilgili hazırlanan yasa tasarıları dahil olmak üzere siyasal iktidarlar meslek örgütlerinin görüşlerini almalı ve görüşleri dikkate alan düzenlemeler yapmalıdır. Özellikle mesleki alanlara ilişkin oluşturulan komisyon gibi mekanizmalarda meslek örgütü temsilcileri yer almalı ve görüşlerinin dikkate alınacağı yapılanmalar sağlanmalıdır. Bu yapılanmalar Ekonomik ve Sosyal Konsey de olduğu gibi kağıt üzerinde kalan yapılanmalar olmaktan çıkarılmalıdır. Raporda iddia edildiği gibi meslek örgütlerinin ekonomik ve toplumsal hayatta etkin olmaları değil, tam tersine siyasal iktidarların bu örgütlerin bir kesimini yok sayma anlayışından kaynaklanan katılım sorunları bulunduğu dikkate alınmalıdır.

Öneride yer alan aidat ödemeyen üyelerin de seçimlere katılabilmesi önerisi karşısında sosyal güvenlik kurumları ve devletin prim ya da vergi borcunu ödemeyenleri çeşitli haklardan mahrum bıraktıklarını hatırlatmak gerekir. Örneğin vergi borcu olan yurttaşların seyahat özgürlüğü kısıtlanmakta, prim borcu varsa sağlık hizmetlerinden yararlanamamakta, vergi ve prim borçları varsa çeşitli ihalelere katılamamaktadır. Meslek örgütlerinin kamu bütçesinden pay almadıkları ve sendikalar gibi aidatlara yönelik kaynakta kesinti sistemi uygulanmadığı dikkate alındığında, bu kurumların devamı açısından zorunlu, temel gelirlerini oluşturan aidatların ödenmesine yönelik bu tür bir uygulamanın demokrasi önünde engel oluşturduğunu söylemek mümkün değildir. Kaldı ki TMMOB bünyesinde

yapılan seçimlerde aidat borcu olan üyelerin oy kullanması önünde hiçbir engel bulunmamaktadır. Seçimler bütün üyelerin katılımına açıktır.

Yöneticilere Doğrudan Siyaset Yasağı

***Öneri 9-** Meslek kuruluşlarının kamu kurumu niteliğinde olması nedeniyle siyasi görevlere (Milletvekilliği, Belediye Başkanlığı, Parti Başkanlığı ve parti merkez ve il organlarında görev alınması gibi) seçilen meslek kuruluşlarının yönetim organlarında görev alanların, meslek kuruluşlarındaki görevlerinin kendiliğinden sona ermesini ve bu görevlere aday olanların meslek kuruluşlarındaki görevlerinden geçici olarak ayrılmasını sağlayan düzenlemeler yapılması.*

Raporun 9 No'lu önerisiyle getirilen milletvekilliği ve belediye başkanlığı seçimlerine katılacak meslek kuruluşları yöneticilerinin görevlerinden ayrılması yönündeki değerlendirme, 8 Nisan 2010 tarihinde kabul edilen 5980 sayılı Kanun'la 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 18. Maddesi'nde yapılan değişiklikle yürürlüğe girmiştir. Buna göre "*kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile sendikalar, kamu bankaları ile üst birliklerin ve bunların üst kuruluşlarının ve katıldıkları teşebbüs veya ortaklıkların yönetim ve denetim kurullarında görev alanlar genel ve ara seçimlerin başlangıcından bir ay önce seçimin yenilenmesine karar verilmesi halinde yenileme kararının ilanından başlayarak yedi gün içinde görevlerinden ayrılma isteğinde bulunmadıkça adaylıklarını koyamazlar ve aday gösterilemezler.*"

Bu düzenlemeye siyasi partilerin merkez ve il organlarında görev alanları da dahil etmek, meslek örgütü yöneticilerine siyaset yasağı getirilmesi anlamı taşıyacaktır. Siyasete katılım konusunda örneğin öğretim üyeleri ve üniversite öğrencilerinin siyasete katılmasının önündeki engellerin kaldırılması gibi daha esnek düzenlemelere gidilmişken, meslek örgütleriyle ilgili böyle bir sınırlama getirilmek istenmesi, yeni bir yasağın zihniyetin göstergesi olacaktır. Meslek örgütlerinin yöneticilerinin "seçme ve seçilme hakkı" kapsamında değerlendirilen siyaset kurumlarıyla bağlarını tümüyle kopartacak böyle bir önerinin yerinde olmadığı açıktır.

Yasakçı Zihniyete Gerek Yok

***Öneri 10-** Seçimlere katılım oranlarının düşük olması ve delege tercihlerinin belirlenmesinde kurumsal imkânların kullanılması gibi nedenlerden dolayı, aynı kişilerin uzun yıllar boyunca seçilmeleri sonucunda ortaya çıkan hiyerarşik/otokratik ve teknelci yapıların giderilebilmesi amacıyla meslek kuruluşlarının her kademedeki yönetim/ yürütme kurullarında en fazla iki dönem (sekiz yıl) Başkan veya üye olarak görev yapılabilmesine yönelik sınırlamalar getirilmesi.*

Bu sorun, siyasal partilerden, sendikalara değin Türkiye'deki pek çok kurum için geçerlidir. Meslek örgütleri toplumun bütününden ayrılarak, yalnızca meslek örgütlerinde seçimlerle oluşan yönetim yapılarına yönelik böyle bir eleştiri getirilemez. Yine yalnızca meslek örgütlerine ilişkin böyle bir düzenleme yapılması da tüm toplumsal yaşamda geçerli olan hiyerarşik/otokratik ve teknelci yapılar sorunu çözmeyecektir. Daha geniş kapsamlı çözüm önerileri düşünülmelidir. Siyasal temsilcilerin buna örnek olmaları durumunda toplumun genelinde bu sorunun

çözümü kolaylaşacaktır. Kaldı ki TMMOB'da yöneticiler, ücret karşılığı görev üstlenmemekte, gönüllü olarak faaliyet göstermekte; çalışma yaşamı içerisinde yer alıp, kendi emekleriyle geçimlerini sağlamaktadırlar. Zaten TMMOB'nin kendi içerisindeki demokratik işleyiş sayesinde böylesi uzun yöneticilik görevleri de söz konusu olmamaktadır. Bu durum TMMOB bünyesinde demokrasinin içselleştirildiğini, yasakçı bir zihniyete başvurulmadan demokrasinin işleyebileceğini göstermekte olup, örnek bir anlayıştır.

Demokrasi Kayyumla mı Gelecek?

Öneri 11- Genel Kurulların toplanması için her zaman ilk toplantı dâhil asgari % 25 katılım aranması, bu sayının birer ay arayla yapılacak üç toplantıda da bulunamaması halinde genel kurulu toplanamayan meslek kuruluşu birimi organlarının müstafi sayılması ve yerlerine ilgili mevzuatta yetkili kılınanlarca kayyum atanması.

Genel kurullara üyelerin yüzde 25 oranında katılmaması halinde ilgili organının müstafi sayılması ve yerlerine kayyum atanması önerisi, hayatta karşılığı olmayan bir önermeden ibarettir. Üyelerin genel kurula katılmaması halinde ilgili organın cezalandırılmasının nasıl bir gerekçesi olduğu, yerlerine atanan kayyumun genel kurula katılımı nasıl artıracığı sorusu ortada kalmaktadır.

Kayyum, ancak yolsuzluk, usulsüzlük ve iflas durumlarında söz konusu olan bir müessesedir. Yüzde 25'lik katılım sağlanamamasının bu düzeyde bir cezaya karşılık olması söz konusu değildir.

Yetki Sınırlamasına Hayır

Öneri 12- Mesleki faaliyetler ile ilgili işe başlama, değişiklik, işi bırakma gibi tüm işlemlerin (vergi sicil kayıtları, ticaret sicil kayıtları, esnaf sicili kayıtları, meslek kuruluşları oda kayıtları gibi) tek merkezde elektronik ortamda yapılmasını; icra edilen faaliyetin hangi meslek grubuna ait olduğunun AB standartlarında tek bir merkezce belirlenmesini ve aleni olması gereken bilgilere İnternet ortamında isteyen tüm kişilerce ulaşılabilmesini teminen Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve ilgili meslek kuruluşlarınca ortak bir çalışma yapılması suretiyle sicil kayıtlarını ilgilendiren aynı ve benzer işlemler için tek bir merkezden hizmet alınımın sağlanarak Devlet, meslek kuruluşları ve meslek mensupları üzerindeki maliyetlerin en aza indirilmesi.

Kurumlar arasında ortaklık arz eden bilgiler açısından elbette işbirliği yapılabilir. Nitekim TMMOB'ye bağlı çeşitli odalar bünyesinde adrese dayalı kayıt sisteminden yararlanılmaktadır. Ancak her mesleki faaliyet için aynı merkezden kayıt ve sicillerin tutulması fiili olarak mümkün görülmemektedir. Yine çeşitli odaların bünyesinde üye kayıtları yapılırken ya da yapıldıktan sonra diplomalar dahil olmak üzere incelemeler yapılmakta, üniversitelerden alınan katkılarla sahte diploma ile mühendislik yapmaya çalışanlar tespit edilebilmektedir. Aynı şekilde odalarımızda, üniversitelerden mezun olan mühendislerin aldıkları derslere göre hangi alanlarda iş yapabileceklerine yönelik tespit yapabilmek mümkün olmaktadır. Tek bir merkezden kayıt yaptırılması, bu tür inceleme ve denetimlerin yapılamamasına neden olacaktır. İşin ehli olmayan

yalnızca veri girişi yapan bir merkezle sicil ve kayıtların tutulması, meslek örgütleri ile mühendis üyeleri arasındaki bağın kopmasına neden olacaktır. Ancak meslek örgütlerine yardımcı olunmak isteniyorsa, örneğin üniversitelerin mezuniyet bilgilerine ilişkin elektronik ortamdaki bilgileri meslek örgütlerinin kullanımına açılabilir. Bu sahte diplomalı mühendislerin faaliyet göstermesini engelleyici önemli bir adım olabilir. Gerekli olan birimlerle meslek örgütlerinin de bilgi paylaşması sağlanabilir. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın yapı denetim sistemini de ilgili odalara açması için uzun zamandır uğraşmaktadır. Hükümetin yetkili olduğu alanlarda dahi bu tür düzenlemeler yapmazken, kırtasiyeyi önlemek adına meslek kuruluşlarının yetkilerini mesleki faaliyetlerde sorun yaratacak şekilde sınırlandırmaya girişilmesi anlaşılabilir değildir.

Meslek Örgütleri Gönüllü Kuruluşlar Değildir

Öneri 13- Mesleğini fiilen kamu sektöründe icra eden meslek mensupları (doktor, avukat, mühendis, veteriner vb.) için meslek kuruluşlarına üyelik zorunluluğu getirilmesi, söz konusu kamu görevlilerinin kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları organlarında görev alması ile ilgili usul ve esasların gözden geçirilmesi.

80 öncesinde olduğu gibi kamu ve özel ayrımı olmaksızın tüm meslek mensuplarının meslek örgütlerine üyelikleri zorunlu hale getirilmelidir. Meslek örgütleri sendikalar gibi rekabete açılacak yalnızca mühendislerin özlük haklarına ilişkin mücadele veren ya da çalışma yapan kurumlar değillerdir. Meslek örgütleri, mesleğin gelişimine ilişkin karar verici yetkilere sahip olan ve sahip olması gereken örgütlerdir. Meslek örgütleri ne bir sendika, ne bir dernek ne de tamamen bir kamu kurumu niteliğine sahiptir. Meslek örgütleri hem üyelerinin çıkarlarını savunmak, hem mesleğin doğru ve uygun şekilde yapılmasını sağlamak ve mesleğin gelişimini gözetmek, hem de toplum yararını dikkate almak zorundadır. Ülkemizde yaşanan sendikal gerileme dikkate alındığında mühendislerin sendikal haklarından yoksun bırakılmasını gündeme getirmek anlamsız görülecek olsa da mühendislerin kendi çıkarlarına yönelik sendikal bir mücadele yer alamadıkları dikkate alındığında meslek örgütlerinin mühendislerin özlük haklarına yönelik çalışma yapmaları esas olarak görülmelidir. Bu çerçevede meslek örgütlerinin belirledikleri asgari ücretin uygulanabilirliğini sağlamak kamunun özellikle Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın görevi olmalıdır. Nasıl ki asgari ücretin altında bir işçinin çalıştırılması yasal olarak mümkün değilse ve devletin görevi kayıt dışını önlemek ise, meslek örgütlerinin belirlendiği en az ücret düzeyinin tüm ülke çapında geçerli olmasını sağlayacak önlemler alınmalıdır. Ülkedeki işsizlik sorunu nasıl işçileri asgari ücretin altında sosyal güvencesiz kayıtdışı çalışmaya zorluyorsa, mühendisler de meslek örgütlerinin belirlediği asgari ücretin altında ücretlerle çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Meslek örgütünün belirlendiği asgari ücretin uygulanması için kamu gücüyle uygulanabilirliği sağlayamaya yönelik destek sağlanmaması bu mühendislerle meslek örgütlerini karşı karşıya getirmektedir. Meslek örgütlerinin belirlendiği asgari ücretin geçerli olmasını sağlayacak düzenlemeler, yukarıdaki önerilerde dile getirilen meslek örgütlerine yönelik üyenin de ilgisini artıracak, seçimlerdeki katılımı da yükseltecektir.

Mali Özerkliğe Tırpan

Öneri 14- Mesleki faaliyetlerin yerel düzeyde yoğunlaşması ve üst birliklerde ihtiyaç fazlası kaynak birikimine yol açması nedeniyle taşra

birimlerinden birlik ve konfederasyonlarına aktarılacak payların üst sınır (% 5 gibi) konularak yeniden belirlenmesi.

Meslek örgütleri bütçelerini genel kurullar aracılığıyla yapmaktadırlar. Dolayısıyla şubelerin ihtiyaçları demokratik şekilde merkez genel kuruluna da yansıtılmaktadır. Tam tersine ülke düzeyinde nasıl teşvikte öncelikli iller belirlemesi yapılıyorsa meslek örgütleri de kendi içlerinde demokratik bir işleyiş içerisinde ihtiyaç tespiti yapıp kaynak dağılımını sağlamaktadır. Meslek örgütlerinin birbirinden farklılıklarını ve kendi iç işleyişleri ile ihtiyaçlarını tespit etmelerini engelleyecek şekilde bu tür kaynak sınırlamasına başvurulması, meslek örgütlerinin “özerkliği” ile de uyumsuzdur. Özerklik yalnızca idari değil mali anlamda da özerk olmayı gerektirmektedir. Meslek örgütlerinin bu tür pay aktarımlarını da içerecek biçimde bütçeleri demokratik işleyiş içerisinde genel kurullarda belirlenmekte ve yine genel kurullarda bütçe harcamaları ibra edilmektedir.

Aidatları Devlet Değil, Üyeler Belirler

***Öneri 18-** Birlik ve odalarca verilen hizmetler karşılığı tahsil edilen ücretler ile kimlik ve ruhsat gibi düzenlenen bazı evrak karşılığında tahsil edilen bedellerin aşırı fiyatlandırılması ve bu konuda meslek kuruluşları bünyesinde öz denetim mekanizmalarının işlevsiz kalması sebebiyle öz denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi veya söz konusu tarife ve ücretlerin ilgili Bakanlık veya uygun görülecek bir kamu otoritesince onaylanmasına yönelik düzenlemeler yapılması ile aidatların asgari ücrete bağlı olarak çerçeve kanunda belirlenecek alt ve üst sınırlar içinde genel kurullarca belirlenmesi.*

Özerk kuruluşlar olan meslek odalarının demokratik işleyiş içerisinde aidatların miktarını kendisinin belirlemesinin engellenmeye çalışılması, hem bu kurumların mali özerkliğine hem de idari anlamda karar alma yetkilerine müdahale anlamına gelmektedir. TMMOB ve bağlı odalarında aidata ilişkin artışlar genel kurullarda alınan kararlarca tespit edilmektedir. Genel kurullar yukarıdaki bölümlerde ayrıntılarıyla anlatıldığı gibi tüm üyelerin katılımına açık seçimler sonucunda belirlenen üye temsilcilerinin katıldığı demokratik bir yapıdır. Öneriyle üyelerin ödeyecekleri aidatları belirleme yetkisi meslek örgütlerinden, dolayısıyla üyelerden alınarak, bakanlık ya da uygun görülecek kamu otoritesine bağlanmaya çalışılmaktadır. Meslek örgütlerinin genel kurullarında alınan kararlarda, mühendislerin içinde bulunduğu ekonomik koşullar, ülkenin ekonomik koşulları ve hizmetin sunulabilmesi için gerekli olan maliyetler etken olmaktadır. Meslek örgütleri kar amacıyla çalışan örgütler olmadıkları için bu bedellerin tespitinde de tekel olması nedeniyle piyasayı olumsuz etkileyen herhangi bir durumdan söz edilemez. Öneride öz denetim mekanizmalarının yetersiz olması nedeniyle aidat ve verilen hizmetlere ilişkin bedel sınırı getirilmesi istenirken, mevcut uygulamada özdenetimin ötesinde karar alım merkezinin genel kurullar olduğu gerçeği göz ardı edilmektedir. Raporda bir yandan denetim süreçlerinin sıkılaştırılması adına meslek örgütleri hiyerarşik devlet yapılanmasına tabi kılınmaya çalışılırken, karar alım sürecinin de bu hiyerarşik örgütlenmeye dahil edilmek istendiği anlaşılmaktadır.

Hükümetin elektrik gibi tüm toplumu, sanayi kuruluşlarını ve ülkenin gelişimini ilgilendiren bir hizmete ilişkin fiyatlandırmayı şirketlere bırakırken ve bağımsız kurul olarak nitelendirilen bakanlıkla ilişkili kuruluş Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu’nu

(EPDK) bu konuda yetkilendirirken; kimlik, ruhsat gibi düşük bedelli ve bir kereye mahsus alınan ücretleri gündeme getirmesi de ciddiyetten uzak bir yaklaşımdır.

Odaların Gelirlerine Ar-Ge Görüntülü El Koyma

***Öneri 19-** Meslek kuruluşlarının hemen hemen tamamında oluşan gelir fazlalıklarının değerlendirilmesini teminen gerek vergileme gerekse söz konusu fazlalığın zorunlu olarak çeşitli bilimsel ve toplumsal amaçlarla (mesleki eğitim tesislerinin kurulması/desteklenmesi, kamuya yararlı demeklere ve vakıflara tahsis edilmesi, Ar-Ge çalışmaları için TÜBİTAK'a tahsis edilmesi vb.) kullanılmasına yönelik düzenlemeler yapılması ve bu kapsamda 5174 sayılı Kanununun 78'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin yürürlükten kaldırılarak birlik, oda ve borsa bütçelerinden Sanayi ve Ticaret Bakanlığına pay ayrılması uygulamasına son verilmesi.*

Yaşanan teknolojik gelişmelerle mesleki gelişim süreklilik kazanmıştır. Bu durum üyelere yönelik artan ihtiyaçlar yaratmaktadır. Bu kapsamda odalar meslek içi hizmet eğitimleri vermeye başlamışlardır. Dolayısıyla meslek örgütleri artan gelirleri mühendislik mesleğinin gelişimi doğrultusunda genel kurullarında demokratik işleyiş içerisinde alınan kararlar doğrultusunda yönlendirmektedirler. TMMOB ve odalar mesleki gelişim ve ülke gelişimi açısından önemli eğitim çalışmalarının yanı sıra sempozyum, kongre, çalıştay gibi etkinlikler gerçekleştirmektedirler. Bu tür çalıştay ve eğitimlerin piyasa sürecinde yüksek meblağlarla sunulduğu düşünülürse, meslek örgütlerinin yaptığı bu tür çalışmalarla mühendis üyelerine ve ülkeye verdikleri katkı anlaşılacaktır. Meslek örgütlerinin kuruluş amaçları arasında mesleğin gelişimine yönelik faaliyetler yer almaktadır. Dolayısıyla meslek örgütleri, meslek mensuplarından elde ettikleri gelirleri, kendi mesleki alanlarının geliştirilmesi için kullanmak durumundadırlar.

Şirketlerin Ar-Ge çalışmaları yapmaları için vergiden, arazi tahsisi ve elektrik gibi giderlere kadar pek çok teşvik sağlanırken, meslek örgütlerinin bir Ar-Ge kuruluşu, üniversite ya da bir şirket olmadığı gerçeği yok sayılarak Ar-Ge'ye kaynak yaratması amacından söz edilmektedir. Ar-Ge gibi önemli bir alanın ismi zikredilerek, meslek örgütlerinin gelirlerine el koyma meşru hale getirilmeye çalışılmaktadır. Oysa yapılmak istenenin işçilerin paralarıyla oluşturulan SSK'nın malvarlıklarına el koymaktan, konut edindirme yardımı ve zorunlu tasarruf gibi çalışanlardan kesilen kaynakların heba edilmesinden, işsizlik sigortasında biriken fonlara el konulmasından hiçbir farkı yoktur. Bu öneri, meslek örgütlerinin kuruluş amacına aykırı olduğu gibi, meslek örgütlerine üyelerin ödediği aidatlar ve hizmet bedellerinin amacı dışında kullanımının talep edilmesi, hatta meslek mensuplarının paralarına el konulması demektir. Ayrıca bizatihi bu kurumların kendisi kamu yararına faaliyetler gösterirken, kamuya yararlı dernek ve vakıflara meslek örgütlerinden tahsis yapılmasını istemenin mantıklı hiçbir açıklaması olamaz.

Meslek Örgütlerine Vergi Kısakacı

***Öneri 20-** Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşlarının vergisel hak ve yükümlülüklerinin kapsam ve mahiyeti ile bu kuruluşlara tanınan vergi muafiyet ve istisnalarının gözden geçirilmesi.*

Meslek örgütleri mühendislere yönelik yaptıkları yayın üzerinden dahi vergilendirilmeye çalışılmaktadır. Bu örgütlerin kar amacı gütmeyen -Avrupa'daki örneklerde olduğu gibi- kuruluşlar oldukları dikkate alındığında vergi muafiyetlerinin sürmesi gerektiği açıktır. Nitekim, günümüzde şirketlerin dahi eğitim, kültür-sanat gibi toplumsal amaçlarla gerçekleştirdikleri harcamaları vergiden düşmeleri sağlanırken, meslek kuruluşlarının kar amacı gütmeksizin toplumsal amaçlarla gerçekleştirdikleri faaliyetleri vergilendirmeye çalışmanın mantığı bulunmamaktadır. Meslek odalarının tüm faaliyetleri vergiden muaf olmalı ve bu durum vergi kanunlarında açıkça yer almalıdır.

Ayrıca vergi uygulamasına gidilmesi üyelere alınan aidatlarda ve hizmet bedellerinde kaçınılmaz artışlara neden olacaktır. Dolayısıyla üyeleri adına kar amacı gütmeksizin hizmet üreten meslek örgütleri vergi kıskacı altına alınmaya çalışılmaktadır. Ülkemizdeki dolaylı vergilere yüklenen adaletsiz vergi sistemi gelir dağılımında ciddi sorunlar yaratırken, yoğunlukla emek kesimini temsil eden üyelere sahip olan TMMOB ve bağlı odalarına bu tür vergi yükü yüklenmesi söz konusu kesimlerin ikinci kez mağdur edilmesi anlamına gelecektir.

Mesleki Disiplin de Meslek Sahibine Bırakılmıyor

Öneri 22- Disiplin ve soruşturma işlemlerinin birlik ve oda yönetim kurulları ile ilişkilendirilmemesi, yeterli ve gerekli ölçüde faaliyet icra edemeyen seçimle oluşturulan disiplin kurullarının kaldırılarak bunların yerine tamamen bağımsız ve özerk disiplin kurulları oluşturulması, bu çerçevede birlik düzeyindeki Yüksek Disiplin Kurullarının (Yüksek Onur Kurullarının), % 50'si meslek kuruluşları birlik meclislerince, % 50'si ilgili kamu kuruluşunca önerilecek üyelere oluşturulması gibi alternatif çözümler üretilmesi; oda düzeyindeki Disiplin Kurullarının (Onur Kurullarının) bağımsız ve özerk olarak oluşturulacak Yüksek Disiplin Kurullarına atanması.

Bir meslek mensubu, mesleki faaliyetlerinden dolayı ancak usulüne göre oluşturulmuş ve kendi meslektaşlarından oluşan kurullar tarafından disiplin işlemine tabi tutulabilir. Bu kurullara dışarıdan eklenecek kişilerin, özellikle merkezi idarenin temsilcilerinin meslek mensuplarını yargılamaları, serbest meslek faaliyeti gösteren meslek mensuplarının üzerinde baskı oluşturacaktır. Bu öneri, iktidar gücünün kamu alanı dışında meslek alanlarına yaygınlaştırılması amacını taşımaktadır. Meslek örgütlerinin yalnızca idari ve mali özerkliği değil, denetim ve disiplin süreçlerine de müdahale edilmek istenmektedir. Burada da meslek örgütlerinin özerkliği ve mesleklerin özgün yapısı yok sayılıp, yarısı kamu kurumlarından oluşturulacak “özerk” disiplin kurullarından söz edilmektedir.

Sorun Tespiti Yanlış

Öneri 23- Meslek kuruluşlarınca, vatandaşların, üyelerin tutum ve davranışlarına karşı yapacakları ihbar ve şikâyetleri kolayca iletebilecekleri ortamların (internet gibi) oluşturulması.

Bilgi Edinme Kanunu kapsamında gerekli hizmetler verilmeye çalışılmakta, şikâyetler değerlendirilmekte, odaların kurullarında gerekli inceleme ve soruşturma süreçleri işletilmektedir. İnternet üzerinden e-posta ile yapılan başvurular da kabul

edilmektedir. Bunun için yasal bir düzenleme değil toplumsal bir gelişim ihtiyacı söz konusudur. Ülkemizdeki bilgisayar okur-yazarlığının ve bu anlamda gelir dağılımının düzeltilmesi gibi temel sorunlar bulunmaktadır.

Görüş Veriliyor, Dikkate Alan Yok

Öneri 26- Kamu kurum ve kuruluşlarının mevzuat hazırlıkları sırasında ilgili meslek kuruluşlarından süreli yazılı görüş almalarının zorunlu hale getirilmesi.

Odaların verdikleri görüşlerin yaşama geçirilmesi yönünde düzenlemeler yapılmalıdır. Yoksa odalardan alınan görüşler kağıt üzerinde kalmakta, hiçbir anlam ifade etmemektedir. Bu şekilde yapılacak bir düzenleme üyelerin de oda çalışmalarına olan ilgisini ve seçimlere yönelik katılımı artıracaktır.

Oda Personeline Norm Kadro Ayarı

Öneri 36- Kaynakların verimli kullanılması ve hizmetlerin gerektirdiği unvan, nitelik ve sayıda personel istihdamının sağlanabilmesi amacıyla; meslek kuruluşlarında norm kadro uygulamasına geçilmesi, bununla ilgili usul ve esaslar ile norm kadro unvan, nitelik ve sayılarının meslek kuruluşlarının meclislerince onaylanarak uygulanması.

Her bakanlığın ve ilgili kurumun nasıl personel yönetmeliği, görevde yükselme ve unvana ilişkin iç düzenlemeleri varsa meslek örgütleri de kurum ihtiyaçlarına yönelik olarak oda genel kurullarında demokratik bir işleyişle belirledikleri yönetmelikler aracılığıyla bu düzenlemeleri yapmaktadırlar. Bu önerideki asıl amacın odalardaki istihdama kamu kurumlarında yaşanan kadrolaşma benzeri bir müdahale olduğu düşünülmektedir. TMMOB ve bağlı odalarında çalışan istihdamı norm kadro uygulanabilirliği bulunmamaktadır. Bazı odalar ekonomik güçlükler içerisinde az sayıda personelle hizmet üretmeye çalışmaktadırlar. Ekonomik yeterliliği sayesinde personel sayısı diğer odalara göre fazla olan meslek odalarının ise üyelerine yönelik olarak hizmetlerini her geçen gün artırdıkları, ancak atıl istihdamdan söz edilmeyecek personel sayısı ile hizmet ürettikleri bilinmektedir.

Toplu Sözleşme Hakkı Yok Ediliyor

Öneri 37- Kamu kurumunu niteliğindeki meslek kuruluşlarında personel ödemelerinin toplam gelirlerin belli bir tutarını aşmayacak şekilde sınırlandırılması ve personel ücretlerine genel olarak veya gruplar itibarıyla (Üst Yönetim, Teknik Personel, İdari Personel gibi) bir üst sınır konulması.

Bu kurumlarda çalışanlar memur değildir; işçi statüsündedir. Kamu çalışanlarının toplu sözleşme hakkının tanınması için mücadele verilirken, işçilerin bile toplu sözleşme hakkını yok sayan bir anlayış rapora yukarıdaki öneri ile yansıtılmıştır. Bu öneri, meslek örgütlerinde çalışanların en temel haklarından olan toplu sözleşme hakkını ellerinden alacaktır. Meslek örgütlerinin önemli bir kısmında sendikali personel çalışmakta olup, ücretler yapılan toplu sözleşmelerle tespit edilmektedir. Toplu sözleşme hakkını yok eden bir düzenleme önerilmesi kabul edilemez. Hem mevcut İş Kanunu'na hem de Türkiye'nin de imzalamış olduğu Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) sözleşmelerine aykırıdır.

Vesayetten Hiyerarşiye İnce Bir Yol

Öneri 42- Merkezi idarenin meslek kuruluşları üzerindeki vesayet yetkisinin içeriğinin, sınırının, usulünün ve uygulama alanlarının gözden geçirilmesi; işlevini yitirmiş, iş ve işlemlerin yürütülmesini zorlaştıran bazı vesayet uygulamalarının kaldırılması; her bir meslek kuruluşu için vesayet otoritesinin açık olarak tespit edilmesi ve söz konusu kamu birimlerinin kendilerine verilen görevlerin gerekli kıldığı idari kapasiteye kavuşturulması.

Bu öneri maddesi rapordaki diğer önerilerle bütün olarak değerlendirilmelidir. Her ne kadar burada iş yapmayı zorlaştıran bazı vesayet uygulamalarının kaldırılmasından söz edilse de, raporun bütünündeki öneriler, vesayetin “hiyerarşiye” dönüştürülmesine yöneliktir. Burada odaları bürokrasiden kurtarma olarak özetlenebilecek bir görüntü sunulurken, vesayet makamının özel bir örgütlenmeye gitmesi önerisi ile somutlaşan güçlü bir bürokratik yapı oluşturulması öngörülmektedir. Nitekim vesayet otoritesinin açıkça tespit edilmesi ve meslek örgütleri üzerinde bu vesayet yetkisini kullanmak üzere yeni kadro ve kurumlaşmaya gidilmesi isteği açıkça ifade edilmektedir. Meslek odalarının kendi yasaları ve yönetmelikleri çerçevesinde demokratik koşullar altında oluşan kurumsal yapılarla işleyen idari, mali, denetim ve disiplin süreçleri dikkate alındığında süreklilik arz eden bir vesayet rejimine de ihtiyaç olmadığı açıktır.

DDK RAPORU'NDAN 636 VE 644 SAYILI KHK'LERE

Vesayet makamı içerisinde yalnızca meslek odalarının idari ve mali denetimleri göreviyle donatılmış birimler kurulması, vesayet ilişkisini hiyerarşik ilişkiye dönüştürebilecektir. Meslek odaları üzerinde sürekli denetim ve başkaca işlemler uygulanacak olması, meslek odalarının özerk yapılarını zedeleyecektir. AKP Hükümeti, "DDK Raporu"nun bu bölümünde yer alan vesayetle ilgili görüşlerin de ötesine geçerek, 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile TMMOB ve bağlı bazı odaları üzerinde hiyerarşik ilişkiye denk düşen bir düzenleme yapmıştır. Ayrıca rapordaki öneriyle uyumlu olmak üzere, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesinde, Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

8 Haziran 2011 tarih ve 27958 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında 636 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname" (636 sayılı KHK) 3 Mayıs 2011 tarih ve 27923 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Kamu Hizmetlerinin Düzenli, Etkin ve Verimli Bir Şekilde Yürütülmesini Sağlamak Üzere Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Teşkilat, Görev ve Yetkileri ile Kamu Görevlilerine İlişkin Konularda Yetki Kanunu"na dayanılarak çıkartılmıştır.

636 sayılı KHK, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile Çevre ve Orman Bakanlığı'nın yerine yeni bir bakanlık kurulmasını ve bu bakanlığın görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektedir.

Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı'nın yapılaşma sürecine ilişkin görev tanımları, yürürlükten kaldırılan "180 sayılı Bayındırlık ve İskan Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK"de düzenlenen görev tanımlarına göre pek çok farklılıklar içermektedir. Bu farklılıkların başında, geçmişte ağırlıklı kamu yapılarına ilişkin bulunan görevlerin, genel olarak yerleşme, çevre, yapılaşma ve imar gibi alanlarla ilgili ve bu alanlarda faaliyet gösteren meslek odalarının görev, yetki ve sorumluluklarını da kapsayacak şekilde genişletilmiş olması gelmektedir.

636 sayılı KHK'nin ardından 4 Temmuz 2011 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 644 ve 645 sayılı KHK'ler ile bu kez Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı iki ayrı bakanlık olarak bölünmüştür. İktidar 1 aydan bile kısa bir sürede devletin en üst idari örgütlenmelerinde yaptığı değişiklikten memnun olmayarak ikinci bir değişikliğe giderken, TMMOB ve bağlı odaları ilgilendiren Anayasa ve Yetki Yasası'na açıkça aykırı olan hükümlerin içeriğinde değişiklik yapmamış ve 644 sayılı KHK içinde hukuka aykırı olan düzenlemeleri aynen korumuştur.

644 sayılı KHK'nin 2. Maddesinin 1. Fıkrasının (a) bendinde "Yerleşmeye, çevreye ve yapılaşmaya dair imar, çevre, yapı ve yapım mevzuatını hazırlamak, uygulamaları izlemek ve denetlemek, Bakanlığın görev alanı ile ilgili mesleki hizmetlerin norm ve standartlarını hazırlamak, geliştirmek, uygulanmasını sağlamak ve ilgililerin kayıtlarını tutmak" Çevre ve Şehircilik Bakanlığının görevleri arasında sayılmıştır. Bakanlık bünyesinde "Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü" adı altında yeni bir genel müdürlük kurularak, yapılaşma süreciyle birlikte, ilgili meslek mensupları ve meslek odalarının mevzuat düzenlemelerinin yapılması ve denetlenmesi gibi görevler bu genel müdürlüğe verilmiştir.

644 Sayılı KHK Anayasa'ya Aykırı

644 sayılı KHK'nin 12. Maddesi'nde bu genel müdürlüğün görevleri belirlenmiştir. Genel Müdürlüğün TMMOB ve bağlı odalarının yetkilerine müdahale içeren görev düzenlemeleri şöyledir:

a) Yerleşme ve yapılaşmaya yönelik mimarlık, mühendislik, müteahhitlik ve müşavirlik hizmetlerine ilişkin düzenlemeleri yapmak, uygulamaları denetlemek ve izlemek.

c) Planlama, harita yapımı, arazi ve arsa düzenlemesi, değerlendirme, parselasyon, etüt ve proje müellifliği, harita plan, proje ve yapım kontrol müşavirliği, her türlü altyapı ve tesisat dahil olmak üzere yapı müteahhitliği gibi hizmet alanlarında çalışan gerçek veya tüzel kişilerin görev, yetki ve sorumluluklarına ve kayıtlarının tutulmasına ilişkin esasları belirlemek, mesleki yeterlikleri ile kuruluş yeterliklerini değerlendirerek, bunlara tescil ve yeterlik belgeleri vermek veya verilmesini ve kayıtların tutulmasını sağlamak.

d) Planlama, projelendirme, yapım ve kamulaştırma iş ve işlemlerinde görev alacak bilirkişilerin niteliklerine ve mesleki yeterliklerine ilişkin usul ve esasları belirlemek.

g) Kamu kurum ve kuruluşlarıyla gerçek kişilere ve özel hukuk tüzel kişilerine ait her türlü yapıların denetlenmesinde görev alan mimar ve mühendisler ile yardımcı kontrol elemanlarını denetlemek, ilgili idareler ile denetim ve müşavirlik kuruluşlarınca denetlenmesini sağlamak.

ğ) Yapım işlerinde görev alan şantiye şefleri, fen elemanları ve yetki belgeli ustaların faaliyetlerinin, durumlarına göre, ilgili idarelerce veya meslek kuruluşlarınca denetlenmesini sağlamak.

h) Kamuya ve özel sektöre ait her türlü yapı ve tesisin projelerinin ve yapım işlerinin denetlenmesinde görev alacak mimar ve mühendisler ile yardımcı kontrol elemanlarının, yapı denetim kuruluşlarının ve müşavirlik kuruluşlarının niteliklerine, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin esasları belirlemek, mesleki yeterlikleri ile kuruluş yeterliklerini değerlendirerek bunlara belge verilmesini ve kayıtların tutulmasını sağlamak.

ı) Bakanlığın görev alanına giren konularla ilgili olarak mimarlık ve mühendislik meslek kuruluşlarına ilişkin mevzuatı hazırlamak ve bunları denetlemek."

636 sayılı KHK'de Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı'na verilen görevler arasında sayılan "ilgili meslek mensuplarının kayıtlı oldukları meslek odalarının mevzuatını hazırlamak" ifadesine 644 sayılı KHK'de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı görevleri arasında yer verilmezken, 12. Madde'de düzenlenen Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü'nün görev tanımı ise TMMOB ve bağlı odalara yönelik kapsayıcılığı artıracak şekilde ayrıntılandırılarak genişletilmiştir.

KHK'lerin her ikisinde de mühendislik ve mimarlıktan genel ifade ile söz edilmiş, hangi mühendislik meslek gruplarının kapsama alındığı belirtilmemiştir. Yalnızca "Bakanlığın görev alanı ile ilgili" ve "Bakanlığın görev alanına giren konularla ilgili" şeklinde muğlak ifadelerle yer verilmiştir. Buna göre, Bakanlığın görevleri arasında sayılan "yerleşme", "çevre", "yapılaşma", "imar", "harita" gibi çeşitli alanlara ilişkin mühendislik ve mimarlık meslek mensupları ile bu mesleklerin örgütlendiği TMMOB ve Birliğe bağlı çeşitli meslek odaları işaret edilmektedir. TMMOB'ye bağlı hangi

meslek odalarının bu kapsam içerisinde yer alacağı ise Bakanlığın görev alanının genişliği ve ifadelerin muğlaklığı karşısında açıkça anlaşılmamaktadır.

Kamu Kurumu Niteliğinde Meslek Kuruluşları, Anayasa'nın 135. Maddesi'nde düzenlemeye tabi tutulmuştur. 135. Madde'nin birinci fıkrasında "Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, meslekî faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlâkını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzelkişilikleridir" denilmektedir.

Ayrıca Anayasa'nın 123. Maddesi'nde, "İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır. Kamu tüzelkişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulur" hükmü yer almaktadır.

TMMOB, Anayasa'nın 135. Maddesi'nde tanımlı kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olarak, 6235 sayılı TMMOB Yasası ile kurulmuş, görev, yetki ve sorumlulukları bu Yasa içerisinde düzenlenmiş bir kamu tüzel kişisidir. TMMOB'ye bağlı meslek odaları da 6235 sayılı Yasa'nın açıkça verdiği yetkiye dayalı olarak kurulmuşlardır.

Anayasa'nın 123. Maddesi'nde yer alan idarenin kuruluş ve görevlerine ilişkin esaslar çerçevesinde, bakanlıklar merkezden yönetim, meslek kuruluşları ise yerinden yönetim esasına dayalı idari kuruluşlar olarak tanımlanmaktadır.

İdari yapı içerisindeki kuruluşların kendi içerisindeki idari işleyiş ve denetimleri hiyerarşiye dayanırken, merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki uyum ve bütünlüğün sağlanmasına yönelik kurallar, vesayet denetimi çerçevesinde gerçekleşmektedir. "Vesayet denetimi yasaların öngördüğü durumlarda ve öngörüldüğü biçimde var olan bir denetimdir." ... "vesayet makamının yetkisi yasaların açıkça belirttiği esas ve usuller çerçevesinde uygulanabilecek olan onama, bazen değiştirerek onama, uygulanmasını erteleme biçimlerinde ortaya çıkmaktadır." (Prof. Dr. A. Şeref Gözübüyük, Prof. Dr. Turgut Tan – İdare Hukuku Cilt 1, s. 134)

"Vesayet denetimi kanunda belirtilen hallerde ve yine kanunun öngördüğü usullere göre yapılır. Bu denetim ekseriya hukuka uygunluk ve bazen de yerindelik bakımından yapılan denetim niteliğindedir. Kural olarak vesayet makamu doğrudan doğruya yerinden yönetim idaresi yerine geçecek bir işlem yapamaz. Ancak; idare hukuku öğretisinde çok sıkı kayıt ve temerrüt ve ihmali gidermek için vesayet makamu resen işlem yapma yetkisiyle donatılabileceği kabul edilmektedir." (Anayasa Mahkemesi 1984/12 E. 1985/6 K. Ve 1.3.1985 tarihli karar)

Anayasa'nın 135. Maddesi'nin 5. Fıkrası'nda "Bu meslek kuruluşları üzerinde Devletin idarî ve malî denetimine ilişkin kurallar kanunla düzenlenir" denilerek, birer yerinden yönetim kuruluşu olan meslek odaları ile merkezi idare arasındaki bütünlüğün, yasayla belirlenmiş esaslar çerçevesinde sağlanması hedeflenmiştir.

644 sayılı KHK ile kurulan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na meslek kuruluşlarıyla ilgili verilen görevler, Anayasa'nın 135. Maddesi'nde yer alan "*kanunla kurulma*" ve "*Devletin idari ve mali denetimine ilişkin kurulların kanunla düzenleneceği esası*" ile vesayet denetimine ilişkin Anayasa ve idare hukuku ilkelerine açıkça aykırılık taşımaktadır. Nitekim 644 sayılı KHK'nin 12. Maddesi'nin 1. Fıkrası'nın (ı) Bendi'nde yer alan "*meslek kuruluşlarına ilişkin mevzuatı hazırlamak ve bunları denetlemek*" görev ve yetkisi, "*kanunla düzenleme*" kuralına aykırılık teşkil ettiği gibi, ayrı bir kamu tüzel kişisi olan meslek odalarının yerine geçerek mevzuat düzenleme anlamını içermekte ve hiyerarşik bir ilişkiye karşılık gelmektedir.

Bakanlığın "*meslek kuruluşlarına ilişkin mevzuatı hazırlamak ve bunları denetlemek*" görevinin içerik ve kapsamı açıklık taşımamaktadır. Vesayet makamına soyut, genel, muğlak yetkiler tanımak, kanunla düzenleme ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. İdari ve mali denetimin hangi konularda, hangi merci tarafından ve ne şekilde gerçekleştirileceği kanunda somut ve açık bir şekilde düzenlenmesi gerekir. Anayasa'da belirtilen idari ve mali denetimle ilgisi bulunmayan, meslek odalarının yetkili kurullarının yerine geçerek mevzuatı hazırlamak ve bunları denetleme yetkileri, ancak hiyerarşik üste tanınabilecek türden yetkililerdir. "*Hiyerarşik denetimle vesayet denetimi arasındaki önemli farklılıklardan biri de, hiyerarşik üstün, astına emir ve direktif vermek suretiyle mevzuatın nasıl uygulanacağını gösterme olanağına sahip olmasına karşın vesayet makamının böyle bir yetkisi bulunmamaktadır.*" (Prof. Dr. A. Şeref Gözübüyük, Prof. Dr. Turgut Tan – İdare Hukuku Cilt 1, s. 134)

"*Meslek kuruluşlarına ilişkin mevzuatı hazırlamak ve bunları denetlemek*" yetkisi, meslek odalarının kuruluş ve işleyişiyle ilgili mevzuatı mı, yoksa meslek odalarına Anayasa'nın 135. Maddesi ile verilmiş görev, yetki ve sorumlulukları içeren mevzuatı mı anlatmaktadır? Meslek odalarının kuruluş ve işleyişiyle ilgili mevzuatın mutlaka yasa düzeyinde yapılması gerektiği ve yasa koyucunun yetkisinde bulunduğu Anayasa hükmüdür. Bu nedenle, meslek odalarının kuruluş ve işleyişine ilişkin herhangi bir mevzuatın hazırlanması yetkisinin bir bakanlığa devredilmesi olanağı bulunmamaktadır. Böyle bir düzenleme yasama yetkisinin yürütme organı tarafından gasp edilmesi anlamını taşımaktadır.

Eğer meslek odalarına Anayasa'nın 135. Maddesi ile verilmiş görev, yetki ve sorumlulukları içeren mevzuatın hazırlanması, geliştirilmesi ve uygulanmasının sağlanması anlamını içeriyorsa, bu görev yine Anayasa hükümleri gereği ilgili meslek odalarına aittir. Anayasa'nın 135. Maddesi'nde "*belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, meslek faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak*" görev ve yetkileri açık olarak meslek odalarına bir anayasal hüküm olarak verilmiştir. Bu alanlarla ilgili olarak, meslek odalarının meslek sahibi üyeleri üzerindeki gözetim ve denetim yetkisini ortadan kaldırıp, bu yetkileri bir bakanlığa devrederek meslek odalarının etkisiz kılınması Anayasa'nın ihlali anlamını taşımaktadır.

Anayasa'nın 124. Maddesi'nde, kamu tüzel kişilerinin kendi görev alanlarını ilgilendiren konularda yönetmelik çıkartma yetkisi bulunmaktadır ve ayrı bir tüzel kişilik olan Bakanlığın bu mevzuatı hazırlamasının öngörülmesi açıkça yetki gaspı anlamını taşımaktadır. Meslek odaları Anayasa'nın 124. Maddesi'nden aldıkları yetkiyle, kendi

görev alanlarını ilgilendiren konularda yönetmelik çıkartmak, dolayısıyla bu alana ilişkin mevzuatı hazırlamak, uygulanmasını sağlamak, denetlemek görev ve yetkilerine sahiptir. Bu yetki yasayla da olsa bertaraf edilemez, kaldırılmaz, devredilemez. Aksine yapılan düzenlemeler açıkça Anayasa'ya aykırılık taşır.

Ayrı bir tüzel kişiliğe sahip olan, bütçesi kendi üyeleri tarafından oluşturulan ve merkezi idareye tabi bulunmayan, organları kendi üyeleri tarafından seçilen ve dolayısıyla merkezi idare karşısında özerkliği bulunan meslek odalarının mevzuatının hazırlanması görevinin merkezi idareye tanınması hukuk dışıdır ve bir meslek grubunun kendi mesleki faaliyetleriyle ilgili söz ve karar yetkilerinin elinden alınması anlamına gelir. Meslek odalarının kuruluşundaki en önemli faktörlerden biri olan, merkezi idareye karşı kendi meslek gruplarının hak ve çıkarlarını örgütlü bir şekilde savunmaları, gelişmesini sağlamaları, ekonomik ve sosyal yapı içerisinde en az diğer çıkar grupları kadar fayda elde etmek için kurumsal bir faaliyet gösterebilmeleri, kendi mevzuatını hukuka uygun bir şekilde hazırlayabilmeleri ve uygulayabilmeleriyle olanaklıdır. Meslek odalarının yürürlüğe koydukları mevzuat ile tüm karar ve işlemlerinin hukuka uygunluğunun denetimi ise Anayasa'nın 125. Maddesi gereği yargı organı tarafından yapılmaktadır.

Dolayısıyla, yapılan düzenleme nasıl yorumlanırsa yorumlansın, Bakanlığa, meslek odalarına ilişkin mevzuat hazırlama yetkisi tanınması, Anayasa'ya açıkça aykırıdır.

AKP Aldığı Yetkiyi de Aştı

KHK'ler Anayasa'ya uygunluk bakımından Anayasa Mahkemesi'nin denetimine tabidir. KHK'ler yalnızca Anayasa'ya uygunluk değil, aynı zamanda konu, amaç, kapsam ve ilkeler yönünden dayanak bulduğu yetki yasasına da uygun olmak durumundadır. Yetki yasasına aykırılık bulunması halinde, iptali söz konusudur.

644 sayılı KHK'nin dayanağı olan 6223 sayılı Yetki Yasası'nın amacı ve kapsamı şu şekilde belirlenmiştir:

“Madde 1 - (1) Bu Kanunun amacı, kamu hizmetlerinin düzenli, süratli, etkin, verimli ve ekonomik bir şekilde yürütülmesini sağlamak üzere;

a) Kamu hizmetlerinin bakanlıklar arasındaki dağılımının yeniden belirlenerek;

1) Mevcut bakanlıkların birleştirilmesine veya kaldırılmasına, yeni bakanlıklar kurulmasına, anılan bakanlıkların bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşlarıyla hiyerarşik ilişkilerine,

2) Mevcut bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşların bağlılık ve ilgilerinin yeniden belirlenmesine veya bunların mevcut, birleştirilen veya yeni kurulan bakanlıklar bünyesinde hizmet birimi olarak yeniden düzenlenmesine,

3) Mevcut bakanlıklar ile birleştirilen veya yeni kurulan bakanlıkların görev, yetki, teşkilat ve kadrolarının düzenlenmesine, taşrada ve yurt dışında teşkilatlanma esaslarına,

b) Kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilen memurlar, işçiler, sözleşmeli personel ile diğer kamu görevlilerinin çalışmalarında etkinliği artırmak üzere, bunların atanma, nakil, görevlendirilme, seçilme, terfi, yükselme, görevden alınma ve emekliye sevk edilme usul ve esaslarına,

ilişkin konularda düzenlemelerde bulunmak üzere Bakanlar Kuruluna kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi vermektedir.”

Yetki Yasası'nın kapsamında olan yasalar da aynı maddenin 2. Fıkrası'nda tek tek sayılmıştır. Sayılan yasalar arasında meslek odalarıyla ilgili herhangi bir yasa bulunmamaktadır.

Yetki Yasası genel ve muğlak bazı yetkiler tanımış ve bu yön itibariyle Anayasa'ya aykırılık taşımakla birlikte, Yasa'nın amaç ve kapsamı incelendiğinde meslek odalarıyla ilgili herhangi bir düzenleme yapma yetkisinin tanınmamış olduğu açıkça görülmektedir.

Yetki Yasası, bakanlıklar arası dağılımın yeniden belirlenmesini amaçlamaktadır ve bu kapsamda bakanlıkların birleştirilmesi veya kaldırılmasını, yeni bakanlıklar kurulmasını; anılan bakanlıkların bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşlarıyla hiyerarşik ilişkilerine dair konularda düzenleme yapılmasını öngörmektedir.

Meslek odaları herhangi bir bakanlığa bağlı, ilgili ya da ilişkili kuruluş olmadıkları gibi, hiyerarşik ilişkileri de bulunmamaktadır. Bu nedenle birleştirilen Çevre ve Orman Bakanlığı'nın bir bölümünü oluşturan Çevre ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın görevleri arasına, o bakanlıklara daha önce ait olmayan şekilde meslek odalarıyla ilgili mevzuat düzenleme yetkisi vermek, Yetki Yasası'nın amacına ve kapsamına açıkça aykırılık taşımaktadır.

644 sayılı KHK, ilkeler bakımından da Yetki Yasası'na aykırılık taşımaktadır. 6223 sayılı Yetki Yasası'nın 2. Maddesi'nde sayılan ilkeler “kamu hizmetlerinin bakanlıklar arasındaki dağılımının yeniden belirlenmesine” ve “kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilen memurlar, işçiler, sözleşmeli personel ile diğer kamu görevlilerinin atanma, nakil, görevlendirilme, seçilme, terfi, yükselme, görevden alınma ve emekliye sevk edilme usul ve esaslarına” ilişkin olarak belirlenmiştir. Sayılan ilkeler, verilen yetkinin sınırlarını göstermektedir ve herhangi bir bakanlığa meslek odalarıyla ilgili hiyerarşik bazı görevler verilmesini hiçbir şekilde içermemektedir.

TMMOB Yasası Yok Sayılıyor

6235 sayılı TMMOB Yasası ile TMMOB ve bağlı odalara verilmiş olan, kendi görev alanıyla ilgili mevzuatı hazırlamak, yayımlamak, uygulamak, uygulanmasının denetimini yapmak gibi konularda, yetki yasasına aykırı bir şekilde, oluşturulan yeni bir bakanlığa, hatta bakanlık içinde bir genel müdürlüğe görev vermek, yukarıda belirttiğimiz Anayasa'ya aykırılıklar yanında, yasalar arasında bir yetki çatışması da yaratacağından kamu düzenini bozacak bir nitelik taşımaktadır.

Anayasa ve idare hukuku çerçevesinde vesayet denetimi kurallarının dışına taşan, yeni kurulan bir bakanlıkla meslek odaları arasında hiyerarşik ilişki yaratan, Anayasa'nın 135. Maddesi'ne aykırı olarak, idari ve mali denetime ilişkin sınırları çizilmiş kurallar getirmeyen, dayanağı olan Yetki Yasası'na konu, amaç ve ilkeler yönünden aykırı bulunan 644 sayılı KHK'nin meslek odalarıyla ilgili düzenlemeleri, Anayasa'ya açıkça aykırıdır.

SONUÇ

"DDK Raporu"nda meslek kuruluşlarının örgütsel ve mali yapısı, işleyiş, faaliyet alanlarıyla ilgili önerilen düzenlemelerle ortada mesleki demokratik bir örgütün kalmayacağı, bir çeşit kamu kurumunun oluşturulmasının amaçlandığı görülmektedir. Meslek örgütlerinin yerine mesleki amaçlı, merkezi idarenin bir parçası olan kamu kuruluşları ortaya çıkacaktır. Yani, kamu kurumu niteliğinde, karar alma mekanizmasının ve merkezi bütünlüğünün zayıflatıldığı, mali gücünün azaltıldığı ve kontrol altına alındığı, mesleki uygulama ile toplum arasındaki bağı koparılmış, yönetimleri apolitikleştirme görüntüsüyle siyasi iktidarın yedeklisi yapılara dönüştürülmüş, kamusal sorgulama yapamayan meslek kuruluşları istenmektedir.

DDK raporu; sayfalarca demokrasi, sivil toplum, örgütlenme özgürlüğü vb. tartışmalara ve söylemlere yer vermiş olmasına rağmen meslek örgütlerinin parasal kaynakları kullanımı, birimlerin merkezi yapıya para aktarma koşulu, seçim süreçleriyle ilgili ayrıntılı düzenleme, demokratik iç denetimi yok sayarak merkezi idareye denetim yaptırılması, sözde özerk aslında iktidara bağlı disiplin süreçleri gibi iç işleyişe yönelik müdahaleci önermelerle doludur. Tüm bu önermeler, demokratik bakışın zerresinin olmadığı otoriter, baskıcı bir anlayışla meslek örgütlerinin ele alındığının somut göstergeleridir. Demokratik bir kuruluş olarak tanımladıkları mesleki kuruluşlara, örgüt içi işleyiş ve kararlarda bile hareket alanı bırakmamaktadırlar. Bürokratik bir çeşit kamu kurumu/devletin hizmetçisi yapılar oluşturulmak istenmektedir.

Raporda meslek örgütlerinin ürettikleri kamu hizmetleri nedeniyle kullandıkları kamu gücü ile piyasada önemli bir aktör olmalarından duyulan rahatsızlık dile getirilip, meslek örgütlerine KİT benzetmesi yapılarak, bu hizmetlerin özelleştirilmek istendiği gösterilmektedir. Bir yandan meslek örgütlerinin gerçekleştirdikleri kamu hizmetleri tekelcilikten de söz edilerek piyasalaştırılmak istenmekte, diğer yandan ise meslek örgütlerinin idari ve mali özerkliğine her türlü müdahale yapılarak, bu kurumlar devlet örgütlenmesinin hiyerarşik yapısı içine sokulmaya çalışılmaktadır. Bu anlamda ise devlet bürokrasisi içine meslek örgütleri dahil edilerek devletin küçültülmesi değil tam tersine büyütülmesi ve devletin baskıcı yönünün güçlendirilmesi öngörülmektedir.

DDK raporunda yer verilen 43 öneriden TMMOB ve bağlı odaları açısından önemli olduğu düşünülen maddelerinin tek tek değerlendirildiği bu çalışmada özetle şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Raporda meslek odalarına yönelik toptancı bir bakış açısı sergilenmiş olup; bu, gerçekçi değerlendirmeler önünde temel bir engel oluşturmuştur. Farklı meslek alanlarına yönelik aynı bakış açısıyla tek tip elbise giydirilmeye çalışılması raporun bütününe yönelik sakatlayıcı bir anlayış olarak yansımıştır.

- Rapordaki en temel önerme meslek örgütlerinin Anayasal güvencesine müdahale edilmesi ve kamu kurumu niteliğinin gözden geçirilmesi talebidir. "Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına ilişkin Anayasa'nın 135'inci maddesinin yeniden düzenlenmesi" değerlendirmesi eşliğinde ilgili meslek kuruluşlarının idari, örgütsel, mali yapı ve seçim sistemlerinin değiştirilmesi gerektiği belirtilmektedir. AKP'nin kamusal, toplumsal alanlarda siyasi hegemonya oluşturmak istemesi; kamu idari yapısı

ile kamusal hizmet alanlarının neoliberal dönüşümlerle yeniden yapılandırılması; serbestleştirmenin egemen kılınması; nihai erimde de mühendislik, mimarlık, şehir plancılığının kapsadığı toplumsal yaşamın bir çok alanının ekonomik-siyasi rant alanları haline getirilmesi temel amaç olarak belirmektedir.

- Kamu kurumu niteliğinde meslek örgütlerine tek bir kanun çıkarılmasına yönelik öneri ile ayrıntılı düzenlemelerin Bakanlar Kurulu Kararı ile çıkarılacak ana statülere bırakılması da meslek odalarının Anayasal ve yasal tüm güvencelerini ortadan kaldıracaktır. Bu kurumları siyasi iktidarın dilediği gibi üzerinde oynayabileceği yapılar haline getirecektir. Bu önermenin hayata geçirilmesi halinde meslek örgütlerinin tek tiplendirilmesi sağlanamayacak, ancak Bakanlar Kurulu'na verilen bir yetkiyle her meslek örgütü için siyasi iktidarların istek ve çıkarları yönünde düzenleme yapılmasına olanak tanınmış olacaktır. Meslek örgütlerine ilişkin siyasi iktidarın tek yetkili olacağı düzenlemeler önerilirken, demokratik süreçler içerisinde aldıkları kararlar doğrultusunda hareket eden meslek örgütlerinin yönetimlerinin vesayet yetkileri yok edilmek istenmektedir.

- Meslek örgütleri için amaç tanımlaması yeterli görülmeyip, amaç dışı faaliyet yasağının ayrıntılandırılması talebiyle meslek örgütlerine "siyasal yandaşlık" rolü biçilmeye çalışılmaktadır. Siyasal iktidarların baskı ve denetimi altına alınması, devlet örgütlenmesi içerisinde hiyerarşik bir yapı içerisine sokulması, amaç dışı faaliyet denetimi adı altında kurumlara siyasi müdahalede bulunulması, bu kurumlara yüklenen işlevler nedeniyle doğal nitelikleri olarak görülen "özerklik" ilkesiyle bağdaşmayacaktır. Meslek odalarının peşin bir kabulü "muhalif" ya da "iktidar destekçisi" olması gibi bir konumda değerlendirilmesi ve böyle bir yaklaşımla hukuka atıf yapılarak "muhalifet" edemeyeceklerinin ileri sürülmesi, en basit deyimle anti demokratik bir yaklaşım olacaktır. Bu yaklaşım, toplumun çeşitli gruplarının ekonomik, sosyal ve siyasi süreçlere katılımını engelleyecek, demokratik işleyişin önemli ayaklarından birini ortadan kaldıracaktır.

- Amaç dışı faaliyet iddiasına meslek örgütlerinin iç ve dış denetimlerinin yetersizliği söylentisiyle gerekçe yaratılmaya çalışılarak, denetim yapılmadığı için meslek örgütlerinin amaç dışı faaliyet yapıp yapmadıklarının tespit edilemediği ileri sürülmektedir. Böylece kamu idarelerinin eylem ve işlemlerini yargı önüne taşımak, toplumsal olaylarla ilgili görüş belirtmek ya da hak talepli mitinglere katılım sağlamak gibi oda faaliyetlerinin yasaklanması söz konusu edilmektedir. Özerklik tanımı gereği, meslek kuruluşlarının kendi denetimlerini kendi iç demokratik mekanizmalarla oluşturacakları kurullar aracılığıyla gerçekleştirmeleri esastır. İdari vesayeti de aşan ölçüde; özerkliği yok edecek şekilde olağanlaştırılan ve sürekli olması öngörülen bir dış denetim önerisi ile yargının işlevini gereğince yerine getirmediğinden de dem vurularak, meslek kuruluşları üzerinde siyasi iktidar eliyle oluşturulacak olan denetimin neredeyse "hukuka uygunluk" denetimini de kapsamasına çalışılmaktadır.

- Amaç dışı faaliyetin kapsamı "siyaset yasağı" olarak çizilmeye çalışılmaktadır. Bunun için "12 Eylül Darbe Dönemi"nde kabul görmemiş olan iddialar, 30 yıl aradan sonra yeniden gündeme getirilerek gerekçe olarak sunulmaktadır. Meslek odalarının mesleklerine yönelik öneri ve görüşleri siyaset kapsamında değerlendirilip, yasaklanmak isteniyorsa; bu demokrasinin "d"sinden dahi söz edilemeyeceği, iktidarın

her alanda tek olma isteğine dayalı otoriter bir sistemin kurulması demektir. Meslek örgütlerinin hem mesleki anlamda, hem de genel anlamda ülkede uygulanan pek çok politikadan etkilenecekleri, bu karar ve uygulamaların hem kendi üyeleri hem de toplumun geneli için iyileştirilmesi yönünde çaba sarf edecekleri eşyanın tabiatı gereğidir. Meslek örgütleri ve meslek gruplarını, ülke meselelerinin dışına itmeye çalışmak, ancak baskı, tehdit ve yıldırma yöntemi olarak nitelendirilebilir.

- Meslek örgütlerinin kamu hizmeti sunmaları nedeniyle kamu gücü kullanmaları ve kamu tüzel kişiliğine sahip olmaları sorun olarak rapora yansıtılmıştır. Bu durum meslek örgütlerinin gücünün zayıflatılmak istendiğinin açık ifadesidir. Meslek örgütleri kar amacı gütmeksizin faaliyet yürütmesine karşın, sundukları kamu hizmetlerinden önemli finansman sağladıkları iddia edilerek, bu hizmetlerin piyasalaştırılması gündeme getirilmektedir. Burada kamu yapılanmasında AKP İktidarı döneminde yapılan değişikliklerin ana hedefi ortaya çıkmaktadır. Doğrudan ürün ve hizmet üreten KİT'lerin özelleştirilmesinin ardından sermayenin yeni hedefi özerk kuruluşlarca kar dışı amaçla gerçekleştirilen kamu hizmetleridir. Ne yazık ki DDK raporu ile bu ideolojik ve ticari talebe kamu menfaati göz ardı edilerek altyapı hazırlanmaktadır.

- Meslek örgütlerinin seçim sistemlerine yönelik kapsamlı müdahale önerileri yer almaktadır. Bu öneriler incelendiğinde, idari ve yapısal değişikliklerin yanı sıra bu örgütlerin yönetimlerinde yer alan kişilerin de belirlenmesinin hedeflendiği anlaşılmaktadır. Meslek örgütlerinin kamu hizmetine yönelik yetkilerinin sınırlandırılması, özerkliğinin yok edilmesi, devlet örgütlenmesi içerisinde bir hiyerarşik düzene sokulması gibi öneriler bile yeterli görülmemekle, HSYK değişikliğinde yaşandığı gibi, zayıflatılmış yapıların yönetimlerinde yer alan kişilerin de siyasal iktidarla doğrudan bağlantılı olması istenmektedir. Bu amaca yönelik olarak da "ileri demokrasi" görüntüsü altında ideolojik zemin hazırlanmaya çalışılmaktadır.

- Demokrasiyi "sayısal bir değere" indirgeyen raporda, seçimlere katılımı arttırmak adına meslek örgütlerini işleme hale getirecek önerilere yer verilmiştir. Bu öneriler; genel kurul süreçlerini ikincilleştirip, seçim süreçlerinin tartışma ve görüş alışverişi olmaksızın oy kullanmadan ibaret hale getirilmesinden internet üzerinden oy kullanmayı yeterli görmeye, genel kurullara katılımın yüzde 25'i aşamaması durumunda sanki meslek örgütleri iflas etmiş ya da yolsuzluk yapılmış gibi kayyuma devredilmesine, yöneticilere doğrudan siyaset yasağı getirilmesinden aidatlarını ödemeyen üyelerin seçimlere katılmasına kadar uzanmaktadır.

- Mali özerklik ilkesi yok sayılarak, aidatları üyelerin demokratik kanallarla belirlemesi engellenerek, devletin tespit etmesi istenmekte; bununla yetinilmeyerek meslek mensuplarının birikimlerini oluşturan kaynakların kamu yararına dernek ve vakıflar dahil çeşitli kesimlere aktarılmasına, merkezi birliğe aktarılacak paylara sınırlama getirilmesine, kar dışı çalışmaları göz ardı edilerek tüm faaliyetlerine vergi getirilerek meslek sahiplerinin ikinci kez vergilendirilmesine uzanan müdahaleler istenmektedir.

- Bir taraftan kamu gücünü kullandıkları için eleştirilen meslek örgütleri tam bir kamu idari yapısına sokularak, kamu gücü kullanımında iktidara bağımlı bir şekilde devlet gücünü arttırmayı öngörmektedir. Bu anlayış meslek örgütlerinin personel istihdamına

da yansıtılmakta; kamu kurumlarında uygulamaya konulan norm kadro uygulaması aracılığıyla gerçekleştirilen kadrolaşma ve personel üzerindeki baskı politikasının meslek örgütlerinde de yaşama geçirilmesi gündeme getirilmektedir. Bununla da yetinilmeyerek, meslek örgütlerinde çalışanların işçi oldukları yok sayılmakta, mevcut İş Kanunu ve Uluslararası Çalışma Örgütü sözleşmelerine aykırı olarak toplu sözleşme hakları yok edilmek istenmektedir. Toplu sözleşme yapılamayacak şekilde, personele yapılacak ödemelere üst sınır konulması öngörülmektedir.

- Meslek örgütleri üzerinde uygulanacak denetim ve disiplin süreçleri için bakanlıklar ya da kamu kurumları bünyesinde vesayet yetkisini hiyerarşiye dönüştürecek birimler oluşturulması öngörülmektedir. Meslek odaları üzerinde sürekli denetim ve meslek örgütlerinin kurumsal demokratik işleyişlerini yok sayan idari ve mali müdahalelerde bulunulacak olması, meslek odalarının özerk yapılarını ortadan kaldıracaktır. Nitekim AKP Hükümeti, "DDK Raporu"nun da ötesine geçerek, 644 sayılı KHK ile Anayasa ve TBMM'den aldığı Yetki Yasası'na aykırı olarak TMMOB ve bağlı bazı odaları üzerinde hiyerarşik ilişkiye denk düşen bir düzenleme yapmıştır. Bu düzenleme ile vesayet denetimini hiyerarşik bir yapıya sokacak şekilde Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

EKLER

GİZLİ

**T.C.
CUMHURBAŞKANLIĞI
Devlet Denetleme Kurulu**

SAYI : B.01.0.DDK.52-107
KONU : Bilgi talebi

22 /052008

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ BAŞKANLIĞINA

Kurulumuzca, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının hizmetlerini etkin ve verimli şekilde yürütmelerinin ve gelişmelerinin sağlanması hususunda bir inceleme ve araştırma çalışması yürütülmektedir.

Bu çerçevede, Birliğinize ilişkin olarak ekte yer alan bilgi ve belgeler ile konuya ilişkin Birliğiniz görüşlerinin bilinmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Birliğinizin konuya ilişkin görüşlerinin söz konusu bilgi ve belgelerle birlikte, Kurulumuza iletilmesini rica ederiz.

İsmail Hakkı SAYIN
Üye

Mehmet İLHAN
Üye

EK : Talep edilen bilgi ve belgeler.

DAĞITIM :

- 1-Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Başkanlığına
- 2-Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu Başkanlığına
- 3-Türkiye Ziraat Odaları Birliği Başkanlığına
- 4-Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Başkanlığına
- 5- Türk Tabipleri Birliği Başkanlığına
- 6- Türk Dış Hekimleri Birliği Başkanlığına
- 7- Türk Veteriner Hekimleri Birliği Başkanlığına
- 8- Türk Eczacıları Birliği Başkanlığına
- 9-Türkiye Barolar Birliği Başkanlığına
- 10-Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği Başkanlığına
- 11-Türkiye Noterler Birliği Başkanlığına
- 12-Türkiye Bankalar Birliği Başkanlığına
- 13-Türkiye Katılım Bankaları Birliği Başkanlığına
- 14-Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği Başkanlığına
- 15-Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Başkanlığına
- 16- Türkiye Seyahat Acentaları Birliği Başkanlığına

5 6 2008
16 93

GİZLİ

GİZLİ

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Başkanlığı'ndan istenen bilgi ve belgeler

- Birlik hakkında genel bilgiler ve tarihi gelişimi,
- Birliğin ve bağlı odaların son beş yıllık ayrıntılı gelir ve gider tabloları, denetim raporları, faaliyet raporları ile personel sayısı,
- Odalara bağlı şubelerin dağılımı ve şubeler itibariyle en son üye sayıları,
- Odalara bağlı her bir şubenin son iki yıllık ayrıntılı gelir ve gider bilgileri ile personel sayıları,
- Birlik ve oda organlarına yönelik son üç seçime ilişkin seçim tutanaklarının fotokopisi,
- Birlik düzeyinde mesleğin korunmasına yönelik disiplin uygulamalarına ilişkin istatistikler.

GİZLİ

CUMHURBAŞKANLIĞI DEVLET DENETLEME KURULU TMMOB'Yİ DE DENETLİYOR

22 Temmuz 2008

TMMOB Başkanı Mehmet Soğancı Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu'nun TMMOB'yi denetlemesi ile ilgili olarak odalar, üyeler ve kamuoyu ile şunları paylaşmaktadır:

T.C Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu tarafından 22 Mayıs 2008 günü yollanmış ve TMMOB kayıtlarına 05 Haziran 2008 tarihinde alınmış GİZLİ ibareli yazı ile Kurulun Birliğimizi diğer 15 Birlikle birlikte denetlediğini öğrendik.

Öncelikle TMMOB'nin 23 odası, odalarına bağlı 160 Şube ve yüzlerce il ilçe temsilciliği, mesleki denetim büroları ve 300.000 i aşkın üyesiyle büyük bir örgütlenmesinin var olduğu, şeffaf ve açık çalışmayı kendisine ilke edinen bir örgüte gelen her yazının ne kadar GİZLİ kalabileceğinin bilinmesi gerekir.

TMMOB'ye gelen yazıda;

“Kurulumuzca, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının hizmetlerini etkin ve verimli şekilde yürütmelerinin ve gelişmelerinin sağlanması hususunda bir inceleme ve araştırma çalışması yürütülmektedir.

Bu çerçevede, Birliğinize ilişkin olarak ekte yer alan bilgi ve belgeler ile konuya ilişkin Birliğiniz görüşlerinin bilinmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Birliğinizin konuya ilişkin görüşlerinin söz konusu bilgi ve belgelerle birlikte, Kurulumuza iletilmesini rica ederiz.”

denilmektedir.

Yazının dağıtımı; Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğine, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonuna, Türkiye Ziraat Odaları Birliğine, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğine, Türk Tabipleri Birliğine, Türk Dış Hekimleri Birliğine, Türk Veteriner Hekimleri Birliğine, Türk Eczacıları Birliğine, Türkiye Barolar Birliğine, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliğine, Türkiye Noterler Birliğine, Türkiye Bankalar Birliğine, Türkiye Katılım Bankaları Birliğine, Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliğine, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliğine, Türkiye Seyahat Acenteleri Birliğine yapılmıştır

TMMOB'den istenen bilgi ve belgeler ise “Birlik hakkında genel bilgiler ve tarihi gelişimi, Birliğin ve bağlı odaların son beş yıllık ayrıntılı gelir ve gider tabloları, denetim raporları, faaliyet raporları ile personel sayısı, Odalara bağlı şubelerin dağılımı ve şubeler itibariyle en son üye sayıları, Odalara bağlı her bir şubenin son iki yıllık ayrıntılı gelir ve gider bilgileri ile personel sayıları, Birlik ve oda organlarına yönelik son üç seçime ilişkin seçim tutanaklarının fotokopisi, Birlik düzeyinde mesleğin korunmasına yönelik disiplin uygulamalarına ilişkin istatistikler” şeklindedir.

Bilindiği üzere Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu 1981 yılında Milli Güvenlik Konseyi tarafından kurulan ve 1982 anayasası tarafından da tanınan doğrudan cumhurbaşkanına bağlı; inceleme, araştırma ve denetleme yapmakla görevlidir. Kuruluş üyeleri de cumhurbaşkanı tarafından atanır. Kurul, Cumhurbaşkanının isteği üzerine

yargı organları ve yasama organı hariç, tüm kamu kuruluşlarında, sermayesinin yarısı kamuya ait olan kuruluşlarda, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında, derneklerde, vakıflarda, işçi ve işveren meslek kuruluşlarında inceleme, denetleme ve araştırma yapar. Fakat soruşturma kurulu değildir. Kurul, inceleme raporlarını yalnızca cumhurbaşkanına sunar ve kurul kararları gizlidir. Görevi de burada sona erer. Bundan sonra cumhurbaşkanı raporlar doğrultusunda isterse durumu başbakanlığa bildirir. Başbakanlık raporlar doğrultusunda gereğin yapılması için en geç 45 gün içinde gerekli yerlere durumu iletir. Sonuçtan da cumhurbaşkanlığı'na haberdar eder. Cumhurbaşkanına, ayrıca gerekli gördüğü hallerde durumu doğrudan adli ve idari mercilere iletme yetkisi verilmiştir.

Cumhurbaşkanı Devlet Denetleme Kurulunun bu yetkisi hukuken tartışılmayacak ve bizimde asla tartışmayacağımız kadar net ve açıktır. Ancak Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün talimatıyla Devlet Denetleme Kurulu kendi ve TMMOB tarihinde ilk defa bu yetkisi kullanmaktadır.

Burada dikkat çeken husus, 12 Eylül hukukunun siyasal iktidarlara muhalif olan örgütleri denetleme isteminin, 28 yıl sonra Cumhurbaşkanı tarafından istem konusu yapılmasıdır. Bu ihtiyacın Cumhurbaşkanlığı seçiminin hemen arifesinde doğmuş olması da dikkat çekicidir. Bu ilk denetim, hükümete muhalif örgütleri "terbiye" etme isteminin bir sonucu mudur sorusunu akla getirmektedir. "Demokrasi" vurgusunun dillerden düşmediği bugünlerde, demokrasi dışı istemlerin yoğunlaştığı da bir gerçek olunca bu ihtiyaç neden bu dönemde doğmuştur?

Türkiye'nin ne kadar zor bir dönemden geçtiği herkes tarafından bilinmektedir. Siyasette, ekonomide, sokaklarda ve toplumsal yaşamın her alanında gerilim ve kriz giderek tırmanmaktadır. Biz de böylesi bir ortamda Cumhurbaşkanı tarafından Devlet Denetleme Kurulunun harekete geçirilmesini, bu yetkinin kullanılış biçimi ve zamanlamasını sorgulamaktayız.

Cumhurbaşkanlığınca 21 Temmuz 2008 tarihinde konunun gizliliği bir kenara bırakılarak bir basın açıklaması yapıldı.

Basın açıklamasında

"21 Temmuz 2008 tarihli bazı gazetelerde Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulunun, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının hesaplarını incelemeye aldığı yönünde bazı iddia ve yorumlar yer almaktadır. Konuyla ilgili aşağıdaki açıklamanın yapılması gerekli görülmüştür:

1- Devlet Denetleme Kurulunca, basın ve yargı organlarında iddia edildiği çerçevede kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının hesaplarının incelenmesine yönelik olarak bir denetim yapılmamaktadır. Yapılan çalışma, Cumhurbaşkanlığı Yüce Katının 14 Şubat 2008 tarihli talimatlarıyla gerçekleştirilmekte olan "Araştırma ve İnceleme" faaliyeti olup, "Tüm Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının, teşkilat yapıları, faaliyetleri, denetimleri ve organlarının seçimlerine dair esasların değerlendirilmesi ile bunların etkin ve verimli şekilde hizmet yürütmelerinin ve geliştirilmesinin sağlanmasını" hedeflemektedir.

2- Devlet Denetleme Kurulu, Anayasamızın 108'inci maddesi uyarınca kurulmuş "Anayasal" bir kurum olup, görev ve yetkilerini de Anayasamızın söz konusu

maddesinden ve Devlet Denetleme Kurulu Kurulması Hakkında 2443 sayılı Kanundan almaktadır. Gerek Anayasamızın 108'inci maddesinde, gerekse 2443 sayılı Kanunun 2'nci maddesinde Kurulumuzun "Kamu Kurumu Niteliğinde Meslek Kuruluşlarında" her türlü inceleme, araştırma ve denetlemeler yapmakla yetkili ve görevli olduğu açıkça belirtilmektedir.

3- Yapılan çalışma kapsamında söz konusu meslek kuruluşlarına yazılan yazılarda, çalışmanın amacı "araştırma ve inceleme olarak" açık bir şekilde belirtilmiş olup, istenen bilgi ve belgeler de "meslek kuruluşlarına" ilişkin yürütülen çalışmalara yönelik bilgi demeti oluşturmaya matuftur.

4- Netice olarak yapılan çalışma, Cumhurbaşkanlığı Yüce Katının 14 Şubat 2008 tarihli talimatlarıyla yaklaşık altı aydan beri sürdürülmekte olan kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarının hiçbir ayırım yapılmaksızın tamamına yönelik bir araştırma ve inceleme çalışmasıdır.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur." Denilmektedir.

Burada birkaç hususu vurgulamak istiyoruz.

TMMOB 1954 yılında 6235 sayılı Kanunla kurulmuş, 23 Odası, bu odalara bağlı 160 şubesi ve yüzlerce il ve ilçe temsilcilikleri bulunan 300.000 i aşkın mimar-mühendis ve şehir plancısı üyesi bulunan şeffaf ve açık çalışmayı kendisine ilke edinmiş bir meslek örgütüdür.

TMMOB ve Odaları 54 yıldır ülkeye, İnsanımıza, mesleğe ve meslektaşına hizmet etmektedir. TMMOB bu deneyim ve bilgi birikimi ışığında, mesleki, demokratik kitle örgütü olmanın sorumluluğu ile hareket ederek çağdaş, bağımsız, demokratik bir Türkiye özlemiyle üyelerinin sorunlarının toplumun sorunlarından ayrılmayacağını bilerek her zaman halktan ve emekten yana taraf olmuş, bu doğruluda politikalar üretmiş ve mücadelesini hep bu yönde yürütmüştür. Bilim ve teknolojiye meydan okuyarak insan yaşamını siyasi gelecekleri için hiçe sayanlara asla sessiz kalmamıştır. TMMOB bu anlayışını kendi iç yapılanmasına yansıtıp demokrasi geleneğini oturtmuş, denetim organlarını kurmuş, şeffaflık ve açıklığı kendine ilke edinmiş, politikaların oluşturulmasında, karar almada demokratik ve katılımcı bir işleyişi yerleştirmiş bir örgüttür. Örgütümüz gücünü sadece üyesinden alır.

TMMOB ve Oda yöneticileri seçimle gelir ve giderler. Üyelerimiz; Oda Organlarımız, Oda Genel Kurullarımız ve TMMOB Organları ve TMMOB Genel Kurulu, denetim mekanizmasının kesintisizliğini sağlamıştır. TMMOB, bağlı odaları ve odaların şubeleri mevzuat gereği de yargı denetiminde seçimleri yapılan, seçilmiş yönetim kurullarının bir dönemin çalışmasını çalışma raporları ile kendilerini seçen genel kurul üyelerine ve kamuoyuna sunan, genel kurullarında çalışmaları üyelerce değerlendirilen, aklanması gene genel kurul üyelerince yapılan, tüm söylenenlerin, yapılan tüm çalışmaların üyeye ve kamuoyuna anında aktarıldığı, her türlü mali durumunun açık bir şekilde herkesle paylaşıldığı, mali yapısı odaların ve TMMOB'nin gene üyelerce genel kurullarda seçilen Denetleme Kurulları tarafından denetlendiği bir demokratik yapıdadır.

Bu anlayış ve işleyiş çerçevesinde TMMOB, isteyen herkesin, isteyen her üyesinin tüm çalışmasına, mali durumuna her aşamada ulaşmasının mümkün olduğu, açık, şeffaf bir meslek örgütüdür. Bizim Cumhurbaşkanlığı Denetleme Kurulu tarafından da yaptığımız

çalışmaların ve mali durumumuzun denetlenmesine, araştırılmasına, incelenmesine karşı bir düşüncemiz yoktur. Ama sanırız asıl konu bu değil.

Şöyle ki;

Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu TMMOB'yi denetleyebilir. Bu onun yetkileri arasındadır. Burada ilginç olan husus 12 Eylül hukuku ile kurulmuş bu kurulun, 1982 den bu yana TMMOB'yi denetlemek üzere görevlendirilmemiş olmasıdır. Şimdi ne olmuş da 16 Birlik aynı anda ve aynı gerekçeyle araştırmaya, incelemeye ve denetime alınmıştır. Örgütümüz hakkında bir duyum mu alınmıştır? Durduk yerde “hizmetlerini etkin ve verimli şekilde yürütmelerinin ve gelişmelerinin sağlanması hususunda bir inceleme ve araştırma çalışması” yapmak akıllarına nereden gelmiştir? Bilmek istiyoruz. Yoksa bu, Birliğimize, çeşitli kuruluşlarca zaman zaman uygulanıveren bir sindirme politikasının veya baskı yapma düşüncesinin yansıması mıdır?

Basın açıklamalarında 14 Şubatta talimat aldığını ifade eden kurul, konunun muhatabı bizlere denetlendiğimizi bildiren yazıyı neden üç buçuk ay sonra 22 Mayıs'ta yolluyor? Ve bu yazıda belgelerin istenmesinin son tarihi neden belirlenmemiştir? İkinci bir yazı belge ve bilgilerin istenme tarihi mi belirtilecektir? Yazı gönderilen Birlikler hakkında farklı uygulamalar olabilecek midir? Bilmek istiyoruz.

Mali duruma ilişkin istenen belgelerin yanında ayrıca istenen “Birlik ve oda organlarına yönelik son üç seçime ilişkin seçim tutanaklarının fotokopisi, Birlik düzeyinde mesleğin korunmasına yönelik disiplin uygulamalarına ilişkin istatistikler” ile yazıda belirttikleri “hizmetlerini etkin ve verimli şekilde yürütmelerinin ve gelişmelerinin sağlanması hususunda bir inceleme ve araştırma çalışması”na hangi anlamda yararı olacaktır? Birliğin, bağlı 23 odasının, odalara bağlı 160 civarında şubemizin genel kurulları ve seçimleri yargı denetiminde ve ilgili yasına göre yapılmaktadır. Seçim tutanaklarından “hizmetlerin etkin ve verimli şekilde yürütülmesi” için hangi sonuca ulaşılacaktır. Son üç döneme, yani altı yıla ilişkin istenen bu istatistikler ile seçime katılan üyelerin siyasal duruşları mı açığa çıkmış olacaktır. 6253 sayılı yasamız ve ilgili yasaları ile yargı denetiminde yapılan seçimlerimize her üyenin seçme ve seçilme hakkı var olarak katıldığı ve yönetim, onur, denetleme organlarına bireysel katılımın olduğu da aslında herkes tarafından bilinmektedir.

Birliğimizin konumunu bir kere de burada belirtelim:

TMMOB Yasası'nda Birliğin amaçları şöyle sıralanmıştır: Günün gerek ve koşullarına ve mevcut olanaklara göre, yasa ve tüzük hükümleri içinde kalmak üzere, mühendis ve mimarları meslek kollarına ayırmak, meslek ve çalışma konuları aynı ya da birbirine yakın bulunan mühendis ve mimarlık grubu için Odalar kurmak. Mühendislik ve mimarlık mesleği mensuplarının ortak gereksinmelerini karşılamak, mesleki etkinlikleri kolaylaştırmak, mesleğin genel yararlarına uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halkla olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere, meslek disiplinini ve ahlakını korumak; kamunun ve ülkenin çıkarlarının korunmasında, yurdun doğal kaynaklarının bulunmasında, korunmasında ve işletilmesinde, çevre ve tarihi değerlerin ve kültürel mirasın korunmasında, tarımsal ve sınaî üretimin artırılmasında, ülkenin sanatsal ve teknik kalkınmasında gerekli gördüğü tüm girişim ve etkinliklerde bulunmak. Meslek ve çıkarları ile ilgili işlerde, resmi makamlar ve öteki kuruluşlar ile işbirliği yaparak gerekli yardımlarda ve önerilerde

bulunmak, meslekle ilgili bütün mevzuatı, normları, bilimsel şartnameler, tip sözleşmeler ve bunlar gibi bütün bilimsel evraki incelemek ve bunların değiştirilmesi, geliştirilmesi, ya da yeniden konulması yolunda önerilerde bulunmak.

Özetle TMMOB, mesleki, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda ülkemizdeki mühendisleri ve mimarları temsil etmek, onların hak ve çıkarlarını halkımızın çıkarları temelinde korumak ve geliştirmek, mesleki, sosyal ve kültürel gelişmelerini sağlamak ve mesleki birikimlerini toplum yararına kullanmalarının zeminini yaratmak; bu amaçla mesleki alanlarıyla ilgili gelişmelerin ve politikaların sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel boyutlarını derinlemesine kavramak, yorumlamak ve toplumu bilgilendirmek; bu politikaların toplum yararına düzenlenmesi için öneriler geliştirmek ve bunların yaşama geçirilmesi için mücadele etmek ve bunların gereği olarak en genel anlamda bağımsız ve demokratik bir Türkiye'nin yaratılması yönündeki çalışmalarını bütünsel bir anlayışla ve etkinleştirerek sürdürmek kararlılığındadır.

Henüz bilmeyen varsa Genel Kurullarımızdan geçmiş Temel İlkelerimizi bir kez daha burada söyleyelim:

TMMOB ve bağlı Odaları; Mesleki demokratik kitle örgütüdür. Demokrat ve yurtsever karakterdedir. Emekten ve halktan yanadır. Anti-emperyalisttir, Yeni Dünya Düzeni teorilerinin, ırkçılığın ve gericiliğin karşısındadır. Siyasetin dar anlamını aşar, yaşamın her olayını siyasetle ilişkili görür. Barıştan yanadır. İnsan hakları ihlallerine karşıdır, insanlık onurunun korunmasından yanadır. Örgütsel bağımsızlığını her koşulda korur, gücünü sadece üyesinden ve bilimsel çalışmalardan alır. Meslek ve meslektaş sorunlarının, ülkenin ve halkın sorunlarından ayırlamayacağını kabul eder. Politikanın oluşturulmasında ve uygulanmasında demokratik merkezîyetçi yöntemleri uygular. Karar alma süreçlerinde demokratik ve katılımcıdır. Bağlı Odaları ile birlikte mühendis, mimar ve şehir plancılarının meslek alanlarını düzenler, üyesinin ve halkın çıkarlarını korur. Sanayileşme ve demokratikleşme alanlarında durum tespitleri yapar, politikalar ve çözüm önerileri üretir. Ülkenin demokratikleşmesi için çaba sarf eder. Kamuoyu oluşturmaya yönelik çalışmalar içinde tartışmasız yer alır. Demokratik Kitle Örgütleri ve sivil toplum örgütleri ile ilkeli ve demokratik işbirliği içerisinde.

TMMOB her dönemde ve her koşul altında ülkemizin demokrasi ve özgürlük mücadelesinde yer almış, kendi iç işleyişinde demokratik, eşitlikçi, şeffaflık gibi ilkeleri asli amaç edinmiş ve bundan asla taviz vermemiştir. TMMOB ve bağlı Odaları sürdürdüğü toplumsal muhalefet görevinin törpülenmesi ya da susturulması amacını taşıyanlar varsa bilinmelidir ki; biz bu mücadelemizi kararlılıkla sürdürmeye devam edeceğiz.

Sonuç yerine:

TMMOB tüm toplumun aslında bildiği, ancak Cumhurbaşkanlığı Denetleme Kurulunun da araştırma ve inceleme yapmak üzere istediği belge ve bilgileri, tüm odalarımızca dosya tamamlandıktan sonra Kurula iletacaktır. Aynı zamanda, TMMOB'nin, bağlı odalarımızın ve odalarımızın şubelerinin Genel Kurul onaylarına sunduğumuz Çalışma Raporlarını da Kurula iletacağız.

Ve sonra Cumhurbaşkanlığı makamının, yazılarında da belirtilen TMMOB'nin "etkin ve verimli şekilde hizmet yürütmelerinin ve geliştirilmesinin sağlanmasını" nasıl yapacaklarını da takip edeceğiz.

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

UNION OF CHAMBERS OF TURKISH ENGINEERS AND ARCHITECTS
UNION DES CHAMBRES DES INGENIEURS ET DES ARCHITECTES TURCS

Selânik Caddesi No : 19 Kat : 1 06650 Yenisehir ANKARA - TÜRKİYE Tel : +90 (312) 418 1275 Faks : +90 (312) 417 4824
Web: <http://www.tmmob.org.tr> E-Posta : tmmob@tmmob.org.tr

Tarih: 2 Eylül 2008
Sayı : 1591

T.C.
CUMHURBAŞKANLIĞI
Devlet Denetleme Kurulu'na
ANKARA

İlgi: 22 Mayıs 2008 tarih ve B.01.0.DDK.52-107 sayılı yazınız.

Yürütmekte olduğunuz inceleme ve araştırma çalışmasına yönelik Birliğimizden istemiş olduğunuz bilgi ve belgeler yazımız ekinde tarafınıza iletilmektedir.

Bilgilerinize arz ederiz.

Saygılarımızla,

N.Hakan GENÇ
Genel Sekreter

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Anayasasının 135.maddesinde tanımlanan 66 ve 85 sayılı KHK ve 7303 sayılı yasa ile değişik 6235 sayılı yasaya göre kurulmuş kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur.

T.C.
CUMHURBAŞKANLIĞI
Devlet Denetleme Kurulu

GÜNLÜDÜR

SAYI : B.01.0.DDK-52-296
KONU : Görüş talebi

25/09/2008

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ BAŞKANLIĞINA

- İLGİ: a) 22.05.2008 tarih ve 107 sayılı yazımız.
b) 02.09.2008 tarih ve 1591 sayılı yazınız.

Malumları olduğu üzere, ilgi (a) yazımızla Birliğinizden "Kamu Kurumu Niteliğinde Meslek Kuruluşlarının" daha iyi ve etkin bir şekilde hizmetlerini yürütmelerine ilişkin Birlik görüşleri ile bazı belge ve bilgiler talep edilmiş, ilgi (b) yazınızla bilgi ve belgeler gönderilmiş, ancak konuya ilişkin Birliğinizin görüş ve önerileri bildirilmemiştir.

Kurulumuzca yapılan inceleme ve araştırma çalışması, meslek kuruluşlarındaki mevcut uygulamaların ve sorunların tespit edilmesi, meslek kuruluşlarının görüş ve önerilerini de dikkate alarak sözkonusu sorunların giderilmesine ve hizmetlerin daha etkin ve verimli yürütülmesine yönelik öneriler getirilmesini amaçlamaktadır.

Bu çerçevede; Birliğiniz tarafından getirilecek önerilere Kurulumuzca büyük önem atfedilmektedir.

Diğer yandan, meslek kuruluşlarından gönderilmiş olan bilgi ve belgelerin değerlendirilmesi sonucunda çalışmanın devamında ilgi (a) yazımızla istediklerimize ek olarak ekli tabloda belirtilen bilgi ve belgelere de ihtiyaç hasıl olmuştur.

Bu itibarla, Birliğinizin konuya ilişkin görüş ve önerileri ile ekli listede belirtilen bilgi ve belgelerin 15 Kasım 2008 tarihine kadar Kurulumuza gönderilmesi hususunda gereğini rica ederiz.

İsmail Hakkı Sayın
Üye

Mehmet İLHAN
Üye

EK : Talep edilen ek bilgi ve belge listesi.

27.10.2008
27.10.2008

TALEP EDİLEN EK BİLGİ VE BELGELER:

1- Birlik ve Odalarda uygulanmakta olan muhasebe sistemi, tutulan defterler ve hesap planına ilişkin ayrıntılı bilgi ile bu konuda bir düzenleme varsa (Yönetmelik, esas, tebliğ, genel yazı vs.) birer örneği.

Nakit fazlalarının nemalandırılmasına ilişkin uygulama hakkında bilgi.(Nemalandırmada tercih edilen araçlar, uygulanan ilkeler ve nemalandırma kararının verilmesi prosedürü, profesyonel yardım alınıp alınmadığı vs.)

Ayrıca, Birlik ve odaların muhasebe sonuçlarının raporlamasına ilişkin;

-Raporlamada kullanılan tablo örnekleri.

-Raporlama zamanları (aylık, üç aylık, altı aylık, yıllık vs.)

-Raporların sunulduğu merciler.

-Raporların internet, gazete, ilan tahtası vs. ile üyeler veya kamuoyu ile paylaşılıp paylaşılmadığı.

2- Birlik ve Odaların alım, satım ve ihale işlemlerinin nasıl yürütüldüğüne ilişkin ayrıntılı bilgi ile bu konuda bir düzenleme varsa (Yönetmelik, esas, tebliğ, genel yazı vs.) bir örneği. Genel bir düzenleme ve uygulama yoksa, farklı uygulama örnekleri.

3- Birlik ve Odalarda personel istihdamına ilişkin bilgi. (işe alma, sosyal ve mali haklar, disiplin ve ceza usulleri ve işten çıkarma, mali hakların nasıl tespit edildiği ve artırıldığı vs.)

-Bu konuda bir düzenleme varsa (Yönetmelik, esas, tebliğ, genel yazı vs.) bir örneği.

-Genel bir düzenleme ve uygulama yoksa, farklı uygulama örnekleri.

-2007 yılında unvan ve pozisyonlar itibariyle yapılan ödemeleri gösterecek ekli tablonun doldurulması (EK:1)

4- Birliğin doğrudan veya dolaylı olarak % 50'den fazla ortaklığı bulunan İştiraklerinin ve Birliğin mali imkanlarıyla kurulan ve faaliyetlerini sürdüren Vakıfların son iki yıllık, gelir, gider tabloları, bilançoları ve faaliyet raporları.

5-Üye kayıt ve güncelleme işlemlerine ilişkin bilgi, konuya ilişkin varsa düzenlemelerin (Yönetmelik, esas, tebliğ, genel yazı vs.) birer örneği .

6- Birliğe bağlı bazı odaların seçimlerine ilişkin ekli tablodaki bilgiler (Ek:2)

(Üye sayılarına göre en büyük iki, en küçük iki, orta iki olmak üzere yalnızca 6 oda ve bunların şubelerine ilişkin bilgiler gönderilecektir.)

Ayrıca son üç Birlik Genel Kuruluna ilişkin olarak; odalar itibariyle toplam genel kurula katılması gereken üye ve delege sayısı, katılan üye ve delege sayısı, yönetim kurulu için oy kullanan üye ve delege sayısı, geçerli sayılan oy sayısı.

7- Birliğe bağlı bazı odaların bazı şubelerinin gelir ve giderlerine ilişkin ekli tablodaki bilgiler (Ek:3)

(Üye sayılarına göre en büyük iki, en küçük iki, orta iki olmak üzere 6 odanın yine üye sayılarına göre en büyük, en küçük ve orta olmak üzere altışar şubesine ilişkin bilgiler gönderilecektir.)

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ
UNION OF CHAMBERS OF TURKISH ENGINEERS AND ARCHITECTS
UNION DES CHAMBRES DES INGENIEURS ET DES ARCHITECTES TURCS

Selânik Caddesi No : 19 Kat : 1 06650 Yenisehir ANKARA - TÜRKİYE Tel : +90 (312) 418 1275 Faks : +90 (312) 417 4824
Web:<http://www.tmmob.org.tr> E-Posta : tmmob@tmmob.org.tr

Tarih: 03 Aralık 2008
Sayı :2210

T.C.
CUMHURBAŞKANLIĞI
Devlet Denetleme Kurulu'na
ANKARA

İlgi: 25 Eylül 2008 tarih ve B.01.0.DDK.52- 296 sayılı yazınız.

Yürütmekte olduğunuz inceleme ve araştırma çalışmasına yönelik Birliğimizden istemiş olduğunuz ek bilgi ve belgeler yazımız ekinde tarafınıza iletilmektedir.

Bilgilerinize arz ederiz.

Saygılarımızla,

N.Hakan GENÇ
Genel Sekreter

- Ek: 1. TMMOB'ye ait bilgi ve belgeler
2. Belirli Ölçekteki Odalara ait bilgi ve belgeler
3. TMMOB'ye bağlı bütün Odalara ait bilgi ve belgeler

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

UNION OF CHAMBERS OF TURKISH ENGINEERS AND ARCHITECTS
UNION DES CHAMBRES DES INGENIEURS ET DES ARCHITECTES TURCS

Selânik Cad. No : 19/1 06650 Yenîşehir ANKARA - TÜRKİYE Tel : +90 (312) 418 1275 Faks : +90 (312) 417 4824
Web: <http://www.tmmob.org.tr> E-Posta : tmmob@tmmob.org.tr

Tarih: 16 Ekim 2009
Sayı : 2103

CUMHURBAŞKANLIĞI
DEVLET DENETLEME KURULU
BAŞKANLIĞI'NA
ANKARA

Konu: 16 Ekim 2009 tarihli Anka Haber Ajansı'nın "Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Meslek Kuruluşlarını Yerden Yere Vurdu: Politikayla Uğraşmasınlar" haberi hk.

Kurulunuzun 22.05.2008 tarih ve 107 sayılı ile 25.09.2008 tarih ve 296 sayılı yazılılarıyla, "Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının daha iyi ve etkin bir şekilde hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin "meslek kuruluşlarındaki mevcut uygulamaların ve sorunların tespit edilmesi, meslek kuruluşlarının görüş ve önerilerini de dikkate alarak sözkonusu sorunların giderilmesine ve hizmetlerin daha etkin ve verimli yürütülmesine yönelik öneriler getirilmesini amaçlamaktır" biçiminde bir gerekçe ile Birliğimizin de içinde olduğu kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının incelenmesine karar verildiği Birliğimize iletilmişti.

İsteminize konu olan tüm bilgi ve belgeler 2.09.2008 tarih ve 1591 sayılı ile 03.12.2008 tarih ve 2210 sayılı yazılarımızla Kuruluza iletilmişti.

16 Ekim 2009 tarihli Anka Haber Ajansı'nın "Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Meslek Kuruluşlarını Yerden Yere Vurdu: Politikayla Uğraşmasınlar " başlığıyla verdiği haberden Kurulunuzun araştırma ve inceleme raporunu tamamladığı anlaşılmaktadır.

Öncelikle habere konu "Araştırma ve İnceleme Raporu"nun taraflara gönderilmeden kamuoyuyla paylaşılmasını şartırcı bulduğumuzu ifade etmek isteriz.

Konunun tarafımızca anlaşılabilmesi için "Araştırma ve İnceleme Raporunuzun" bir örneğinin Birliğimize ivedilikle iletilmesini arz ederiz.

Saygılarımızla,

N.Hakan GENÇ
Genel Sekreter

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Anayasasının 135.maddesinde tanımlanan 66 ve 85 sayılı KHK ve 7303 sayılı yasa ile değişik 6235 sayılı yasaya göre kurulmuş kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur.

T.C.
CUMHURBAŞKANLIĞI
Devlet Denetleme Kurulu

Sayı : B.01.0.DDK-84-596
Konu : Rapor İstemi

30/10/2009

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

İlgi: 16/10/2009 tarih ve 2103 sayılı yazımız.

İlgide kayıtlı yazınızla, Kurulumuz tarafından düzenlenen ve özet olarak Cumhurbaşkanlığı Web Sitesinde kamuoyunun bilgisine sunulan “Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının Teşkilat ve Mali Yapıları, Denetimleri, Organlarının Seçimlerine Dair Esasların Değerlendirilmesi ile Bunların Etkin ve Verimli Şekilde Hizmet Yürütmelerinin ve Geliştirilmesinin Sağlanması Amacıyla Alınması Gereken Tedbirler” konulu, 28/09/2009 tarih ve 2009/6 sayılı Araştırma ve İnceleme Raporunun bir örneğinin verilmesi talep edilmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Makamınca verilen talimat doğrultusunda Kurulumuz tarafından hazırlanan 2009/6 sayılı Rapor, Onayı takiben 2443 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Kurulması Hakkında Kanunun, Raporlarla İlgili İşlemler başlıklı 6 ncı maddesi gereğince Başbakanlığa gönderilmiş ve Kurulumuza, Anayasanın 108 inci maddesi ve 2443 sayılı Kanun ile verilen sınırlı görev sona ermiştir.

Uygulanması Başbakanlığa ait olan ve özet olarak Cumhurbaşkanlığı Web Sitesinde kamuoyunun bilgisine sunulan Raporun, Birliğiniz haricinde Kamu Kurumu Niteliğindeki diğer Meslek Kuruluşlarına ait bilgiler de içermesi ve “GİZLİ” damgasını havi bulunması nedeniyle tamamının verilmesinin mümkün bulunmadığı hususunu bilgilerinize rica ederim.

Cemal BOYALI
Başkan

TMMOB GELEN EVRAK
Tarih: 6.11.2009
Soy: J.S.O.

MESLEK ÖRGÜTLERİNE YÖNELEN BASKICI VE ANTI DEMOKRATİK YAKLAŞIMI REDDEDİYORUZ!

Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu (DDK) 28.09.2009 tarihinde “Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları’nın Teşkilat ve Mali Yapıları, Denetimleri, Organlarının Seçimlerine Dair Esasların Değerlendirilmesi ile Bunların Etkin ve Verimli Şekilde Hizmet Yürütmelerinin ve Geliştirilmelerinin Sağlanması Amacıyla Alınması Gereken Tedbirler” konulu bir Araştırma ve İnceleme Raporu yayınlamıştır. Kendisi 799 sayfa ve 1062 sayfalık da bir eki olan rapor beş bölümden oluşmaktadır, **özeti kamuoyu ile paylaşılmıştır.**

16 Ekim 2009’da basın aracılığıyla Rapor’dan haberdar olunduktan sonra DDK’ dan yazı ile istenmiş, 6 Kasım 2009 tarihinde gelen yanıtta “uygulanması Başbakanlığa ait olan” raporun içeriğinde gizlilik taşıyan bilgiler olması nedeniyle tamamının verilemeyeceği bildirilmiştir. Bugün itibariyle rapora ilişkin daha fazla bilgi edinemeyeceğimiz anlaşılmaktadır. **Rapor’un geri kalanının açıklanmamış olması Rapor’un ideolojik bir amaç doğrultusunda şekillendirildiğinin belirtisi olarak değerlendirilmelidir.**

Meslek örgütleri olarak sürece ilişkin değerlendirmelerimizi bu aşamada kısaca paylaşmayı gerekli görüyoruz.

Meslek örgütlerinin mesleğe ait sorumlulukları ve toplumsal rolleri ile “sivillik” tartışması hemen her zaman güncel ve yaşayan bir tartışma başlığıdır. Bu tartışmanın demokratik bir ülkedeki tezahürü ile 12 Eylül Anayasası gibi rolü belli bir düzenleme zemininde yaşanması arasında fark olacağı aşikârdır. Bu açıklamada yer alan örgütler mevcut anayasanın bütününe ve özel olarak da meslek kuruluşlarını tanımlayan 135. maddesine yönelik değerlendirme ve taleplerini hem kamuoyu hem de TBMM ile her zaman paylaşmışlardır. Dolayısıyla yasa yapıcı olarak TBMM ve özel olarak 2002 Kasımından bu yana tek başına iktidar olan AKP iktidarı meslek örgütlerinin de yer aldığı Türkiye’nin demokratik ortamının seviyesinden sorumludur. Meslek örgütlerinin gelişim ve etkinliğinin önündeki temel engel olarak öncelikle bu durum saptanmalıdır.

Raporun 16 Ekim 2009 tarihinde ANKA ajansı tarafından haberleştirilerek kamuoyuna yansımalarıyla iki nokta öne çıkmıştır:

1. Meslek örgütlerinin ideolojik-politik organizasyonlar gibi hareket etmeleri ve
2. Kuruluş amaçları dışında kar amaçlı organizasyonlara benzemeleri.

Bu durum haberde aşağıdaki biçimde ifade edilmiştir:

“Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu (...) meslek kuruluşlarının politize olduğunu, ideolojik faaliyet içinde bulduklarını savunarak gerçek işlevlerine kavuşturulmaları gerektiğini bildirdi”.

Meslek örgütleri olarak deneyimlerimiz, sendikalara yaklaşım, muhalif olduğu düşünülen odaklara yönelik hukuk tanımaz tavırlar ve özel olarak halen Türk Tabipleri Birliği nezdinde Sağlık Bakanlığı’nın denetleme girişimi göz önüne alındığında raporun

hedefi konusunda endişelerimiz artmaktadır. Daha açık söylemek gerekirse Rapor'un diline hakim olan söylemin meslek örgütlerini "öteki" olarak konumlandırarak bir yönü olduğunu, meslek örgütlerini kamuoyu nezdinde karalamak amaçlı sistemli bir faaliyetin sürdürüldüğünü düşünmekteyiz.

Meslek örgütleri olarak bilançolarımız dahil bütün mali ve diğer etkinliklerimiz açık olup kar amaçlı organizasyonlar olarak kamuoyuna tanıtılmayı reddediyoruz. Cumhurbaşkanlığı gibi en ciddi ve özenli yaklaşımın bekleneceği bir kurum adına hazırlanan raporun toptancı yaklaşımını kurumsal kimliğimize yönelik saldırı olarak görüyoruz.

Hatırlatmak isteriz: Bizler 1980 sonrası yakın tarihimizin her türlü baskıcı, insan haklarını çiğneyen, örgütlenmeyi ezen, demokratik hakları bastıran iktidarlarına karşı mücadele eden örgütleriz.

Bizler, mesleki sorumluluklarımızla halkın yararını buluşturmaya çalışan örgütleriz. O nedenle depremlerden nükleer santrallere, selden işkenceye, 2B arazilerinden kentsel dönüşüme, demokratik bir Anayasa talebinden Susurluk'a-contrgerillaya... halkın örgütlü kesimleri olarak duyarlılığımıza denk düşen tutumlar aldık, görüşler açıkladık.

Kurul'un "çözüm önerileri"nin meslek örgütlerinin mesleki hak ve yararlar ile toplumun yararını buluşturan çiziyi yürütmek amaçlı yaptıkları lobi, eylem, propaganda çabalarını siyaset yapmak şeklinde nitelendirerek meslek kuruluşlarını politize etmek olarak değerlendirilmesi, endişelerimizin haklılığını açıklıkla göstermektedir. Bu etkinlikler demokratik bir ortamın gereğidir.

Öte yandan meslek örgütlerinin mevcut seçim sistemlerinin anti demokratik olduğu vurgusu ve çözüm önerisi olarak nispi temsilin dillendirilmesi dikkat çekicidir. Bu ifadeler Türk Dış Hekimleri Birliği'nin kanunlarında yapılması gereken çok fazla değişiklik varken bugünlerde sadece seçimlerine yönelik bir değişiklik önerisinin TBMM'ye sunulması ile "anlam" kazanmaktadır. Oysaki meslek örgütlerinde demokratik bir yapılanmanın oluşması 1982 Anayasası ve ilgili kanunlar ile meslek örgütleri üzerinde kurulmuş ve bugün de devam etmekte olan vesayetçi ve anti demokratik uygulamaların son bulması ile mümkündür.

Söylemek isteriz: Meslek örgütlerinin etkinleştirilmeleri, geliştirilmeleri için atılacak her adımın öznesi olduğumuz, içinde yer alacağımız bilinmelidir. Bunun yolu meslek örgütlerini "etkin ve verimli bir yapıya dönüştürmek için çözüm önerileri" adı altında ideolojik olarak sorgulamaktan ve ortadan kaldırmaktan değil, Türkiye'nin demokratikleştirilmesiyle birlikte bunu içine sindiren idarelerden, hükümetlerden geçmektedir.

Bir biçimde kurumsal kimliğimize yönelik her türden baskıya karşı birlikte hareket edeceğimizi, Türkiye'nin demokratikleşmesi için dün olduğu gibi bugün de bedel ödemeye hazır olduğumuzu kamuoyuna ilan ederiz.

**TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ
TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ
TÜRK ECZACILARI BİRLİĞİ
TÜRK DİŞHEKİMLERİ BİRLİĞİ**

DEVLET DENETLEME KURULU'NUN KAMU KURUMU NİTELİĞİNDEKİ MESLEK ÖRGÜTLERİ RAPORUNUN TAMAMI CUMHURBAŞKANLIĞI SİTESİNDE YAYIMLANDI

18.04.2010

Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu'nun aralarında TMMOB'nin de yer aldığı kamu kurumu niteliğindeki meslek örgütlerine yönelik başlattığı inceleme sonrası hazırlanan raporun tamamı Cumhurbaşkanlığı sitesinde yayımlandı.

Cumhurbaşkanlığı web sayfasında daha önce raporun yalnızca özet kısmına yer verilirken, Türkiye Barolar Birliği'nin Bilgi Edinme Kanunu çerçevesinde yaptığı başvuru sonucu 798 sayfalık rapor ve 1062 sayfalık ekin tamamı Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı resmi internet sitesinde "DDK" bölümünde kamuoyunun bilgisine sunuldu.

"Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının Teşkilat ve Mali Yapıları, Denetimleri, Organlarının Seçimlerine Dair Esasların Değerlendirilmesi ile Bunların Etkin ve Verimli Şekilde Hizmet Yürütmelerinin ve Geliştirilmesinin Sağlanması Amacıyla Alınması Gereken Tedbirler" hakkında hazırlanan 28/09/2009 tarih ve 2009/6 sayılı araştırma ve inceleme raporuna aşağıdaki linkten ulaşabilirsiniz.

Bağlantılar:

<http://www.tccb.gov.tr/sayfa/cumhurbaskanligi/ddk/ddk41.pdf>

**BAYINDIRLIK BAKANLIĞI TARAFINDAN BİRLİĞİMİZ HAKKINDA BAŞLATILAN
İNCELEME ÜZERİNE TMMOB ÖRGÜTLÜLÜĞÜNE!****Sevgili Arkadaşlar,**

8 Mayıs 2010 tarihinde gerçekleşen TMMOB 40. Dönem 4. Danışma Kurulu toplantısında da görüştüğümüz üzere; Siyasi İktidarın, Birliğimiz ve diğer meslek örgütleri üzerinde bir süredir "inceleme ve araştırma" adı altında yürüttüğü, ancak amaçlarının ve nedenlerinin hepimizce çok iyi bilindiği baskıcı politikalarının sonu gelmemektedir.

Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği makamına gönderilen Birliğimiz hakkında "asılsız ve mesnetsiz" iddialarla dolu bir dilekçe, Genel Sekreterlikçe Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu'na iletilmiştir. Kurul tarafından "ciddiye" alınan dilekçe, 12.01.2010 tarihinde gereği için Başbakanlığa gönderilmiştir. Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığı dilekçeyi 29.10.2010 tarihinde Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na iletmış, Bakanlık da, gereği için 03.02.2010 tarihinde konu ile ilgili olarak Bakanlık Teftiş Kurulu'nu görevlendirmiştir. Konu Birliğimize "belge ve bilgi istemli" 06.05.2010 tarihli yazı ile aktararak "inceleme" başlatılmıştır.

Asılsız ve mesnetsiz iddiaları içeren şikâyet dilekçesinin Cumhurbaşkanlığı Makamı ve Başbakanlıkça, Birliğimizi denetim için gerekçe oluşturması ve şikâyet dilekçesinin Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu tarafından hazırlanan rapora atfı yapılarak gerekçelendirilmesi oldukça anlamlıdır.

Bir husus çok önemlidir: Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu tarafından hazırlanan rapor, yazıyla istememize rağmen "gizli" olduğu gerekçesiyle konunun muhatabı olan, raporun "konusu" olan Birliğimize verilmezken, nasıl olduysa "birilerinin" eline geçmiş, birileri söz konusu raporu bizden önce inceleyebilmiş, "eksiklerini" tespit ederek, "asılsız ve mesnetsiz" iddialarla Cumhurbaşkanlığına başvurabilmiştir.

Kamuoyu, devletin yönetiminde ve kurumların çalışmasında "gizli" olduğu ileri sürülen bilgi ve belgeler hakkında -bu ülkede genel uygulama haline geldiği üzere- kimi çevrelere yapılan servis sonucu bilgi edinebilmektedir. Demokratik hukuk devletinde bu yaşananların yeri olmayacağı açıktır.

Sevgili Arkadaşlar,

Hepimiz biliyoruz: Siyasal iktidarın, kendi yanlış icraatlarının önünde engel olarak gördüğü kamu kurumunu niteliğindeki meslek örgütlerini yeniden şekillendirmeye yönelik niyeti aşıkardır.

Bugüne kadar hiçbir Cumhurbaşkanı, meslek örgütlerinin "etkin ve verimli şekilde hizmet yürütmelerinin ve geliştirilmesinin sağlanması" gerekçesiyle "araştırma-inceleme" adı altında Devlet olanakları ile rapor hazırlattırarak, iktidardaki siyasal partiye "muhaliflik" yapamayacak şekilde tasarlanmasını önermemiştir.

Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu'nun raporunda, meslek örgütlerinin bazılarının siyasetle uğraşarak hükümete muhalif güç olduğu, kimi meslek örgütlerinin de mali olarak çok büyüdükleri (bu bizim örgütümüz değil) tespitleri yapılarak; bu iki gücün yasal değişiklik ve denetim yoluyla nasıl bertaraf edilebileceğinin yol ve yöntemleri gösterilmiştir. Bu nedenle bugün yaşananlar tesadüf değildir. Cumhurbaşkanlığı makamı tarafından altlık oluşturulmuş ve güncel deyimle "düğmeye basılmıştır". Bakanlıklarda yapılan yasa tartışmaları, Bakanların meslek örgütlerini kastederek "İki ya da bilemediniz üç maddelik bir yasa ile bitiririz işi" demeleri ve meslek örgütlerine yönelik başlatılan denetimler, demokrasinin olağan bir süreci olarak asla algılanamaz.

"Araştırma ve İnceleme Raporu", meslek kuruluşlarının muhalefeti susturmanın ince önermeleri ile bezenmiştir. Bu önermeler, ne DDK üyelerinin ne de Cumhurbaşkanı'nın görevidir. Çünkü bu makam, Anayasa kuralı gereği ne aktif güncel siyaset yapabilir ne de üniversite kürsüsündeymiş gibi doktriner tartışma yapabilir. Bu rapor ile Cumhurbaşkanlığı makamı, siyasal iktidarın bir komisyonu gibi veri hazırlamış ve önermelerde bulunmuştur. İktidarın yardımcı organı gibi çalışmış ve siyasette taraf olmuştur.

Meslek örgütlerine siyaset yasağı darbeci rejimin hazırladığı 82 Anayasası ile yürürlüğe girmiş ve bu yasa daha sonra 1995 yılında kaldırılmıştır. Her fırsatta 82 Anayasası'na karşı olduklarını söyleyip bu Anayasanın demokratik bir yönde dönüşümünü, hatta yeniden yazımını savunanların, 82 Anayasası'nı aşan bir tarzda, anti-demokratik bir tutumla yetki kullanmaya yönelmeleri, demokrasiden ne anladıklarını yeteri bir açıklıkla ortaya koymaktadır.

Kamuoyu denetimi olmayan, baskı altına alınmış bir toplumda demokrasinin yeşermeyeceği ve gelişmeyeceği tarihin bir gerçeğidir. Siyasal iktidarı kamuoyu denetiminden korumak tehlikeli bir yoldur. Bu yolun gideceği yerin demokratik rejim olmadığı ise herkesin malumudur.

Sevgili Arkadaşlar,

TMMOB açık, şeffaf ve demokratik bir meslek örgütüdür. Bu örgüt 50 yılı aşkın tarihi ve 70'lerde belirlenen yol haritasının doğrultusunda ve kendi iç dinamikleri ile oluşturduğu ilkeler ışığında çalışmalarını yürütür.

Tamamı tarafımıza iletilmeyen, iletildiği kadarı ile "asılsız ve mesnetsiz" iddialarla dolu sözlerin yanıtını da şüphesiz vereceğiz.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Anayasasının 135.maddesinde tanımlanan 66 ve 85 sayılı KHK ve 7303 sayılı yasa ile değişik 6235 sayılı yasaya göre kurulmuş kamu kurumunu niteliğinde bir meslek kuruluşudur.

Bugüne kadar, emekten ve demokrasiden yana doğru bildiklerini söylemekten hiçbir koşulda vazgeçmeyen Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'ni ve bağlı odalarını bu tür baskı politikaları, bu tür "asılsız ve mesnetsiz" iddialara dayanan soruşturmalar asla yıldıramaz.

Sevgili Arkadaşlar,

Şimdi hepimize daha fazla görev düşüyor. Şimdi hepimizin örgütlülüğümüze daha fazla sahip çıkma zamanıdır. Bunun gereklerini yerine getireceğinize olan inancımız tamdır.

Mehmet SOĞANCI
TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Anayasasının 135.maddesinde tanımlanan 66 ve 85 sayılı KHK ve 7303 sayılı yasa ile değişik 6235 sayılı yasaya göre kurulmuş kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur.

KATKIDA BULUNANLAR

Mustafa ERDOĞAN (TMMOB)

H. Gürel DEMİREL (TMMOB)

Nurten ÇAĞLAR YAKIŞ (TMMOB)

Bülent AKÇA (TMMOB)

Dersim GÜL (TMMOB)

Hüseyin ÖNDER (Elektrik Mühendisleri Odası)

Hayati KÜÇÜK (Elektrik Mühendisleri Odası)

Abdullah ZARARSIZ (Fizik Mühendisleri Odası)

Nurhak TATAR (Fizik Mühendisleri Odası)

Fatmagül TUNCER (Gıda Mühendisleri Odası)

A. Ülkü KARAALİOĞLU (Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası)

Gülsüm SÖNMEZ (İnşaat Mühendisleri Odası)

Ayşegül BİLDİRİCİ (İnşaat Mühendisleri Odası)

Hakkı ATIL (Jeoloji Mühendisleri Odası)

Recep KIZILKOCA (Jeofizik Mühendisleri Odası)

Murat AKBAŞ (Jeofizik Mühendisleri Odası)

Halil KAVAK (Kimya Mühendisleri Odası)

Nadir AVŞAROĞLU (Maden Mühendisleri Odası)

Muharrem TORALIOĞLU (Maden Mühendisleri Odası)

Yunus YENER (Makina Mühendisleri Odası)

Bedri TEKİN (Makina Mühendisleri Odası)

Ali ATAKAN (Mimarlar Odası)

Veli KOCA (Peyzaj Mimarları Odası)

Ahmet DEMİRCİOĞLU (Tekstil Mühendisleri Odası)

Hamdi ARPA (Ziraat Mühendisleri Odası)

Kamil BAYRAM (Ziraat Mühendisleri Odası)